

Ο Ιωάννης Καμπούρης γεννήθηκε στη Σησαμιά Σερρών και ζει στη Θεσσαλονίκη.

Είναι οικονομολόγος, πτυχιούχος του Πανεπιστημίου Μακεδονίας. Εργάστηκε στον ΟΣΕ, σε επιτελικές θέσεις, ως ανώτερος διοικητικός υπάλληλος από όπου και συνταξιοδοτήθηκε.

Βραβεύθηκε από τον Σύνδεσμο Εκδοτών Μακεδονίας-Θράκης. Η Γερμανική ακαδημία του απένειμε δίπλωμα τιμής. Βραβεύτηκε από τον Πολιτιστικό Σύλλογο «Παρνασό».

Είναι οφικιάριος της Εκκλησίας. Είναι συνεργάτης της Εφημερίδας «Μακεδονία-Θεσσαλονίκης». Έγραψε τρία βιβλία:

1. *Καταλύτης ηττοπάθειας,*

2. *39 Συνεντεύξεις προσωπικοτήτων για τον ποιητή Γ. Θ. Βαφόπουλο* (εκδόθηκε με την ευγενική χορηγία του Υπουργείου Μακεδονίας-Θράκης).

3. *Ο πατέρας μου.*

Επίσης, τιμητικό άλμπουμ φωτογραφιών με τίτλο: *Ο ποιητής Ντ. Χριστιανόπουλος με προσωπικότητες* (εκδόθηκε με την ευγενική χορηγία του Δήμου Θεσσαλονίκης).

Έχει ταξιδέψει: Ευρώπη, Ανατολικό μπλοκ-Σκανδιναβία, Κίνα, Ιαπωνία, Ινδία, Χογκ Κονγκ, Αμερική, Καναδά, Περσία, Ισραήλ, Άγιους τόπους, Αίγυπτο, Σιγκαπούρη, Ταϊλάνδη, Μαλδίβες, Μαρόκο, Μαγιόρκα, Ίμβρο, Κύπρο, Μάλτα, Αυστραλία, Ν. Ζηλανδία, Εμιράτα, Ντόχα, Αλβανία, Ρωσία.

Είναι μέλος του οικονομικού επιμελητηρίου Ελλάδος, του Συλλόγου Λογοτεχνών.

Έχει έναν γιού τον Μάριο - Θέμη.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΘΕΜ. ΚΑΜΠΟΥΡΗΣ

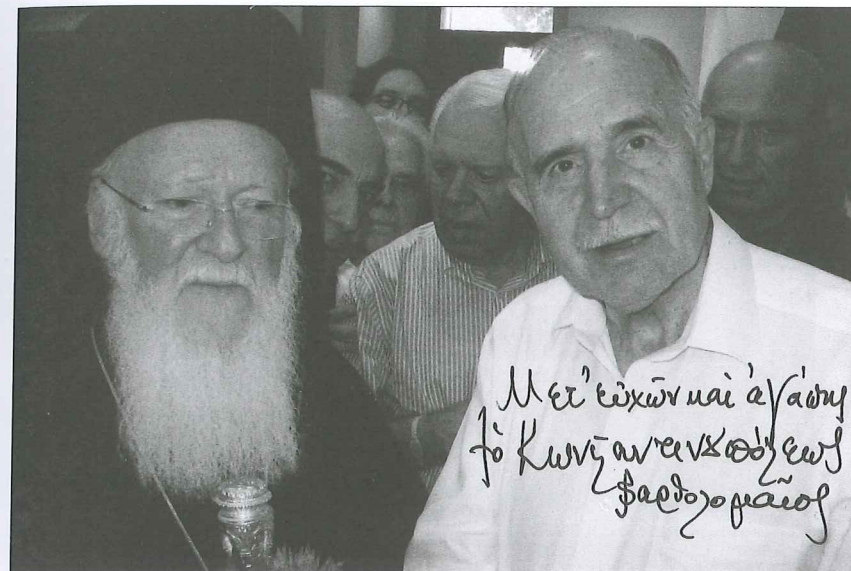
ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΩΝ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΟΙΗΤΗ ΝΤΙΝΟ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΠΟΥΛΟ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2015

Η Φωτογραφία του εξωφύλλου είναι από το Μακεδονικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης. Ο Ντίνος Χριστιανόπουλος μπροστά στο έργο του Γιάννη Μόραλη, παρουσιάζει το νέο βιβλίο «Δοκίμια» στις 18-5-1999. (Φωτογραφία από το άλμπουμ φωτογραφιών του Γιάννη Καμπούρη με τίτλο «Ντίνος Χριστιανόπουλος με προσωπικότητες»).

Το εξώφυλλο το φιλοτέχνησαν οι:
κ. Βασιλική Αλιτζή-Ματζίκη και Χρυσούλα Αλιτζή.

Η ταχυδρομική δ/ση του συγγραφέα είναι:
Γεωργίου Παπανδρέου (π. Ανθέων) 38
Τ.Κ. 54 646 Θεσσαλονίκη
lkampouris@Hotmail.gr και FAX 428 655

Προς τον πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως
κ.κ. Βαρθολομαῖο,

Παναγιώτατε πατριάρχα, σὺν ἡχαριστῷ δοξῶ
γὰρ τὴν ἀφείρωσιν τῆς ἁγίας φωτογραφίας
καὶ τοῦ μέγα γιὰ τὰς δόξας τῆς γέννης
καὶ τῆς ἀγάπης σου. Ἡ φωτογραφία αὕτη δὲ
ἀντιθέτει σὺν τιμητικῇ ἑνότητι τοῦ Γίαντη
κατασφύρη «ἑνωτικῆς» προσημειώσεων γὰρ τὴν
παύση Νέου Χριστιανισμοῦ δὲ κ.

Με τιμῇ

Εὐσταθίου, 4.7.2014

Νέος Χριστιανισμὸς δὲ κ.

Με υἱική εὐλάβεια καὶ βαθύ σεβασμό,
εκφράζω τὶς θερμὲς ευχαριστίες
στον Παναγιώτατο Οἰκουμενικὸ
Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως
καὶ Νέας Ρώμης κ.κ. Βαρθολομαῖο.
Ἡ εὐλογία τοῦ διαποτίζει τὴν ἐκδοσὴ
τοῦ πονήματός μου

*«Να μου το πιστέψεις, δεν μου είναι ούτε και
θα μου γίνει ποτέ εύκολο να υποτάσσομαι άνευ
όρων σε ότι γυρεύει να βρει την έκφρασή του και
πάντα θα χρειάζεται να διορθώνω και να ξανα-
διορθώνω τον εαυτό μου για ν' αποδώσω στην
αλήθεια ό,τι ανήκει στην αλήθεια».*

Georg Traki
1887-1914

Αφιέρωμα

Στον δάσκαλό μου

*Ντίνο Χριστιανόπουλο
που με οδήγησε σε μονοπάτια
μεγάλων σκέψεων, λογικών δυνάμεων
με θησαυρούς ψυχής.*

Ευχαριστώ θερμά για την άρτια φωτογραφία
του αθασού πατριάρχη ο οποίος με υπέδειξε
τη φίλτατη και την αγαπητή κυ. Πρώτη κ. κ. κ.
Γιάννη Καρκαβίτη

Ντίνος Χριστιανόπουλος

Θεσσαλονίκη, 4. 2. 2015

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος.....	13
Χαιρετισμός Ευαγγέλου Βενιζέλου, Αντιπροέδρου Εθνικής Κυβέρνησης	17
Ανδρέας Λοβέρδος, Υπουργός Παιδείας	18
Κων. Τασούλας, Υπουργός Πολιτισμού	20
Θεόδωρος Καράογλου, Υπουργός Μακεδονίας- Θράκης	21
Μητροπολίτης Νεαπόλεως και Σταυρουπόλεως κ. Βαρνάβας	24
Μητροπολίτης Νέας Κρήνης και Καλαμαριάς κ. Προκόπιος	25
Απόστολος Τζίτζικώστας, Περιφερειάρχης Κεν. Μακεδονίας	27
Γιάννης Μπουτάρης, Δήμαρχος Θεσ/νίκης	28
Γιάννης Μαυρομάτης, Δήμαρχος Θερμαϊκού	29
Μίμης Φωτόπουλος, Δήμαρχος ΔΕΛΤΑ	30
Θεοδόσης Μπακογλίδης, Δήμαρχος Καλαμαριάς	31
Δημήτριος Δεμουρτζίδης, Δήμαρχος Παύλου Μελά	32
Θεόδωρος Παπαδόπουλος, Δήμαρχος Θέρμης	33
Σίμος Δανιηλίδης, Δήμαρχος Νεάπολης-Συκεών	34
Ιγνάτιος Καϊτετζίδης, Δήμαρχος Πυλαίας-Χορτιάτη	35
Αστέριος Γαβότσος, Δήμαρχος Ωραιοκάστρου	36
Γεώργιος Ορφανός, Βουλευτής Ν. Δημοκρατίας Α' Θεσσαλονίκης	37
Θεόδωρος Αγγελόπουλος, Σκηνοθέτης	38
Μάριος-Θέμης Αναστασιάδης, Νομικός	40

Αντύπα Αικατερίνη, Ιατρός	43
Ιωάννης Αντωνόπουλος, τ. πρύτανης Α.Π.Θ.	44
Κώστας Ασημακόπουλος	45
Θεόδωρος Ασπασίδης, Πρόεδρος Rotary Θεσ/νίκης	46
Roberto Capor Badino	47
Γρηγόρης Ι. Βαρελάς, Οικονομολόγος-Συγγραφέας	61
Ιωάννης Βούρος, Καλλιτεχνικός Δ/ντής Κρατικού Θεάτρου Β. Ελλάδος	62
Ανδρέας Βουτσινάς, Σκηνοθέτης	63
Χριστόδουλος Γιαλουρίδης, Καθηγητής	64
Παντελής Γιαννακόπουλος, Συγγραφέας	65
Θανάσης Γιζγάκης, Θεατρικός Επιχειρηματίας	69
Ιωάννης Δαλιανίδης, Σκηνοθέτης	70
Θεόδωρος Ι. Δαρδαβέσης, Αν. Καθηγητής Ιατρικής Σχολής Α.Π.Θ.	71
Σωκράτης Δεληδογιατζής, Καθηγητής Φιλοσοφίας	73
Μαρία Νεγρεπόντη-Δελιδάνη	75
Κων. Δεσποτόπουλος, Ακαδημαϊκός	79
Δημ. Εϊπίδης, Διευθυντής Φεστιβάλ Κινηματογράφου	81
Κοσμάς Ζαφειρίου, Θεατρικός-Κινηματογραφικός Επιχειρηματίας	82
Σώτος Ζαχαριάδης, Ζωγράφος	84
Monica Zecca	85
Φώνης Ζογλοπίτης, Ζωγράφος	86
Μίκης Θεοδωράκης, Μουσικοσυνθέτης	88
Θεόφιλος Αρτ. Ιωαννίδης, Λογοτέχνης-Δικηγόρος	88
Λάζαρος Κοεμτζόγλου, Πρόεδρος Εισαγγελέων	89
Σαράντος Ι. Καργάκος, Λογοτέχνης	90
Δημήτρης Κόκορης, Επίκουρος καθηγητής ΑΠΘ	91
Ντ. Κοσμόπουλος, τ. Δήμαρχος Θεσσαλονίκης	93
Σωτήρης Κούδελας	95
Μανώλης Κριαράς, Ε.Τ. Κοσμήτωρ Φιλοσοφικής	

Σχολής Α.Π.Θ.	96
Θωμάς Κοροδίνης, Λογοτέχνης	98
Ιωάννης Κυριακίδης, Φωτογράφος	100
Γιάννης Β. Κωδαίος, Φιλολόγος-Συγγραφέας	100
Γεώργιος Εμμαν. Λαζαρίδης, παιανίστας-συνθέτης, Καλλιτεχνικός Διευθυντής Μεγάλου Μουσικής Θεσσαλονίκης	103
Αθανάσιος Μαμάδας	104
Άρης Μαναβαζιάν, Λογοτέχνης	106
Αθανάσιος Μανάφης, Θεατρικός Επιχειρηματίας	108
Μαρινέλα, Ερμηνεύτρια λαϊκού τραγουδιού	110
Ματέσις Παύλος, Συγγραφέας	111
Ν. Ι. Μέρτζος, Δημοσιογράφος-Πρόεδρος Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών	112
Δημ. Μητροπάνος, Ερμηνευτής λαϊκού τραγουδιού	114
Βίκυ Μοσχολιού, Ερμηνεύτρια	115
Ν. Μουτσόπουλος, Κοσμήτωρ Πολυτεχνικής Σχολής Α.Π.Θ.	116
Αλεξάνδρα Μπακονίκα, Ποιήτρια	118
Μανώλης Μπαρμπουνάκης, Πρόεδρος Εκδοτών Β. Ελλάδος	122
Παυλίνα Μπεχράκη, Ποιήτρια	123
Κλειώ Νάτση, Ζωγράφος	126
Γιάννης Νικολαΐδης, Φιλολόγος-συγγραφέας	127
Νικολαΐδης Νίκος, Χaráκτης-Ευλογόυπτης	138
Νικορέζος Νίκος, Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών	139
Μιμή Ντενίση, Θιασάρχης	140
Χρυσούλα Καμπούρη-Παναγοπούλου, δασκάλα	141
Νίκος Παπάζογλου, Ερμηνευτής λαϊκού τραγουδιού	142
Γ. Παπαναστασίου, Διευθυντής του Ινστιτούτου Νεοελληνικών Σπουδών	143

Τίτος Πατρίκιος, Ποιητής-Συγγραφέας	144
Γιάννης Περκουλίδης, Θεατρικός Επιχειρηματίας	145
Ντέμης Ρούσσο, Ερμηνευτής	146
Χαρούλα Σαββαΐδου-Φακίδου, Πρόεδρος Φιλοπτώ- χου Αδελφότητας Κυριών Θεσσαλονίκης	147
Δαβίδ Σαλιτέλ, Πρόεδρος Ισραηλιτικής Κοινότητας	149
Σαμουηλίδης Χρίστος, Λογοτέχνης	150
Ζωζώ Σαπουντζάκη, Ηθοποιός	151
Χρίστος Σαραντόπουλος, Πρόεδρος Ελληνοϊταλι- κού Επιμελητηρίου Θεσσαλονίκης	152
Χρυσούλα Σπυρέλη, Δρ. Φιλολογίας, ποιήτρια	154
Παναγιώτης Σπύρου, Καθηγητής-Καρδιοχειρουργός	156
Περικλής Σφυρίδης, Λογοτέχνης	157
Χαρίλαος Ταλιαδώρας, Άρχοντας Πρωτοψάλτης	158
Παν. Τέτσης, Ακαδημαϊκός	159
Τάσος Τζήκας, Πρόεδρος ΔΕΘ-HELLEXPO	160
Δημήτρης Τσινικόπουλος, Συγγραφέας-Δικηγόρος	161
Χάρης Τσιρκινίδης, Συγγραφέας-Νομικός	165
Άννα Φαχαντίδου, Πρόεδρος Ένωσης Λογοτεχνών Β. Ελλάδος	167
Μάριος Φραγκούλης, Τενόρος	167
Χριστόφορος Χααραλαμπάκης, Καθηγητής Γλωσσο- λογίας	168
Θωμάς Χαρέλας, Θεατρικές Επιχειρήσεις	170
Γιώργος Χρονάς, Συγγραφέας-Εκδότης	171
Έλη Χρυσίδου, Αντιδήμαρχος πολιτισμού, Δήμου Θεσσαλονίκης	173
Συνέντευξη Ν. Χριστιανόπουλου στο Γιάννη Καμπούρη	175
Ντίνος Χριστιανόπουλος, Εναντίον	179
Βράδυ, ποίημα Ντίνου Χριστιανόπουλου	181

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Τον κ. Ντίνο Χριστιανόπουλο τον γνώρισα το 1980, όταν του πήγα μια ποιητική μου συλλογή να τη διορθώσει και να μου πει τη γνώμη του. Καθώς έφευγα από το γραφείο του, με ρώτησε: Και αν σας πω πως δεν αξίζουν τα ποιήματά σας, θα τα τυπώσετε; Ναι, του απήντησα. Ε τότε, πάρα και φύγε και μη με κουράζεις, μου είπε νευριασμένος. Την ποιητική συλλογή τη διόρθωσε με ενδιαφέρον και λεπτομέρεια και μάλιστα χωρίς αμοιβή, γιατί εν τω μεταξύ γίναμε καλοί φίλοι.

Τύχη αγαθή, κέρδισα την εμπιστοσύνη και την εκτίμησή του. Με τιμούσε με τη φιλία του. Του οφείλω ευγνωμοσύνη, διότι μου πλάτυνε τις σκέψεις με τις επικρίσεις του. Παρευρέθηκε στις παρουσιάσεις τριών βιβλίων μου και στις φωτογραφικές μου εκθέσεις κατά τις μαθητικές σχολικές εκδηλώσεις του παιδιού μου Μάριου-Θέμη. Ως αντίδωρο παρουσίασα μια έκθεσή μου-φωτογραφίας με τίτλο: Ντ. Χριστιανόπουλος, που τυπώθηκε σε άλμπουμ με ευγενική χορηγία του Δήμου Θεσσαλονίκης.

Ήμουν συνεργάτης, σταδιακά, στη στήλη “πολιτιστικά” των εφημερίδων Αγγελιοφόρος, Μακεδονία, Νέα, Μακεδονία, Εξώστης, Αυριανή, Εγνατία, Τύπος Θεσσαλονίκης, Αγγελιοχώρας, και έτσι είχαμε στενή συνεργασία.

Ο Ντ. Χρ., εκφράζοντας τη συμπάθειά του, μου έδωσε την ευκαιρία να πατήσω το πόδι μου στον κύκλο των πνευ-

ματικών ανθρώπων. Με έχρισε μέλος της καλλιτεχνικής παρέας που κάθε δεύτερη Τρίτη του μήνα συναντιόμασταν γύρω στους είκοσι λογοτέχνες, ζωγράφοι, ποιητές και γενικά άνθρωποι του πνεύματος και της τέχνης και για δυο ώρες ανταλλάσσαμε πληροφορίες, νέα, κουτσομπολιά κ.λπ.. Ήταν πολύ ευχάριστη παρέα και μεγάλη τιμή για μένα. Οι συναντήσεις συνεχίστηκαν για χρόνια στο πατάρι του Τόττη στην Αριστοτέλους.

Φέτος μια κυρίαρχη και επιβλητική μορφή της ποίησης, ο ποιητής Ντίνος Χριστιανόπουλος έκλεισε ογδόντα πέντε χρόνια ζωής. Ο λογοτεχνικός του πυλώνας, μια πολυεδρική δημιουργία, φωτίζει τον τόπο και θα μείνει ακλόνητος στην ιστορία του πνεύματος. Του οφείλω ευγνωμοσύνη που μου δίδαξε τη σεμνότητα, την αγάπη, το σεβασμό για τη ζωή. Μου χάρισε βαθύτερη οξυδέρκεια, μου ενστάλαξε την ανάγκη για μια αυστηρή ιεράρχηση αρχών και αξιών σε όλα τα αξιώματα του νου.

Θέλοντας να αποτίσω ένα διηνεκή φόρο σεβασμού και τιμής στον εραστή και διάκονο του ελληνικού πνεύματος για τις δωρεές που έλαβα, αποφάσισα να γράψω, με την έγκρισή του, κάτι γι' αυτόν και να εκφράσω τη δική μου ταπεινή αγάπη. Έχοντας επίγνωση πως το έργο του Ντ. Χρ., με ξέχωρη πολλαπλότητα και ιδιαιτερότητα, θα ήταν αδύνατο έως ακατόρθωτο να το προσεγγίσω σε όλες τις εκφράσεις, αφού δεν είχα τις προϋποθέσεις, αποφάσισα να απευθυνθώ σε μερικούς πνευματικούς ανθρώπους, κυρίως του λογοτεχνικού χώρου, που είχαν συνδεθεί με τον Ντ. Χρ. και γνωρίζουν την ποίηση. Τους ζήτησα να μου πουν λίγα λόγια για την προσωπικότητα και το έργο του, και έτσι να τον προσεγγίσω μέσα από το κύρος του κάθε πνευματικού ανθρώπου, που μου εμπιστεύθηκαν γραπτά ή προφορικά τις αναμνήσεις τους και τον τοποθέτησαν με τις αναμνήσεις

τους εκεί που επέβαλλε η μνήμη, η αγάπη, η ευγνωμοσύνη και η κριτική τους εμβέλεια. Η έκδοση φιλοδοξεί να δώσει μια, κατά το δυνατόν, ολοκληρωμένη εικόνα του ποιητικού έργου του Ντ. Χρ..

Έτσι ο αναγνώστης, αντί για μια δική μου φτωχική σκιαγράφηση, θα έχει τώρα να χαρεί ένα ολοκληρωμένο ψηφιδωτό. Η κάθε ψηφίδα του προέρχεται από αυτούς που έζησαν από κοντά τον άνθρωπο και τον ποιητή και όχι μόνο, αυτούς που έδωσαν, ζυμώθηκαν και πήραν από τη συνεργασία του και τράβηξαν μαζί του σε μια δημιουργική πορεία. Παρόλο που τα απομνημονεύματα του ίδιου του Ντ. Χρ., το πορτρέτο της «Διαγωνίου» που το είχε κάνει μόνος του στη λαμπρή τιμητική έκθεση στο Βαφοπούλειο, η οποία αποτέλεσε μέγα πολιτιστικό γεγονός, καθώς και οι τιμητικοί τόμοι που του αφιέρωσαν άλλοι φίλοι και συνεργάτες, είναι πολύ διεξοδικά και πολύτιμα, εν τούτοις νομίζω ότι και το δικό μου βιβλίο με τις συνεντεύξεις, που δείχνουν τους καρπούς του έργου του, προσφέρει αρκετά νέα και παλαιά στοιχεία, τα οποία αφορούν τόσο τον άνθρωπο όσο και την εν γένει πνευματική του προσφορά.

Η ταπεινή μου αυτή έρευνα αποβλέπει στην προσέγγιση και την αποτίμηση της πνευματικής προσφοράς του Ντ. Χρ. που ανήκει στην κατηγορία των έργων από όπου μπορεί να προκύψει ή να συνεχιστεί ένας πνευματικός προσανατολισμός: επιτακτικό χρέος, απότιση φόρου τιμής και θαυμασμού για τον ποιητή οδηγό, που ό,τι είχε επιθυμήσει σε όλη του τη ζωή, το είχε κατορθώσει. Είχε σκαλίσει, τρυφήσει και ύψωσε τον εαυτό του τόσο σοφά και άρτια που του είχε κάνει ένα αληθινό αριστούργημα ζηλευτό.

Θερμά τους ευχαριστούμε όλους. Και θέλουμε να πιστεύουμε ότι θα χαρούν μαζί με εμάς γι' αυτήν τη συνεργασία και οι αναγνώστες μας, που ελπίζουμε ότι θα

προσέξουν και θα εκτιμήσουν την προσπάθεια ολοκλήρωσης του πονήματος.

Με τη μελέτη του αφιερώματος γίνεται φανερό ότι ο πνευματικός μας κόσμος είναι άξιος. Είναι ώριμος να πραγματεύεται θέματα μεγάλα και δύσκολα όπως η θέση του Ντίνου Χριστιανόπουλου στην εποχή μας - εποχή κρίσεων των καλλιτεχνικών μορφών και αξιών, κατά την οποία είναι ανάγκη να αναζητήσουμε τα πνευματικά μας πρότυπα με τη σωστή αποτίμηση των ποιητικών καταθέσεων, για να ξεκινήσει ένας αυθεντικός δρόμος ποιητικής εμπειρίας.

Είμαι ταπεινά ευγνώμων σε όλους όσους ανταποκρίθηκαν στην πρόσκλησή μου για τη δημιουργία του μικρού αυτού πορτρέτου, που διέθεσαν γενναιόδωρα το χρόνο τους, παρέχοντάς μου πληροφορίες και δείχνοντας ηθική υποστήριξη για το εγχείρημα αυτό, που με βοήθησαν να συλλέξω το υλικό και συνετέλεσαν ώστε να φέρω σε πέρας ένα επίμοχθο αγώνα. Έστω και αν η συγκέντρωση της ύλης έγινε με καθυστέρηση ετών, όπως λέει ο κ. Χριστιανόπουλος, τους συγγραφείς είναι προτιμότερο να τους διαβάσεις παρά να τους γνωρίζεις από κοντά. Ευχόμαστε να πετύχουμε, ώστε να τοποθετήσουμε μέσα σε Mega φωτισμό την προσωπικότητα του Ντ. Χρ. και να καταστήσουμε αυτό το ταπεινό πόνημα όσο το δυνατό προσιτότερο και ευκολομεταχειρίσιμο για τους σπουδαστές και γενικά τους αναγνώστες.

Τις Κυρίες Μαρία, Αικατερίνη, Ζωή, Κορίνα, Χαρούλα, Δέσποινα, Ανδρομάχη, που μπήκαν στη ζωή μου σε μια θεόσταλη συγκυρία, τις οφείλω χάριτες.

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ

Αντιπροέδρου Εθνικής Κυβέρνησης

Γέννημα - θρέμμα της Θεσσαλονίκης, ο Ντίνος Χριστιανόπουλος συγκαταλέγεται αναμφίβολα ανάμεσα σε εκείνους που διαμόρφωσαν τη σύγχρονη πνευματική φυσιολογία της πόλης.

Φιλόλογος που μιλάει μία λιτή, καθημερινή γλώσσα, ποιητής από κείνους που απεχθάνονται τα «καλολογικά στοιχεία», κριτικός που αμφισβητεί την κριτική, πεζογράφος και εκδότης του περιοδικού «Διαγώνιος» που υπήρξε ένα πραγματικό «φυτώριο» για τους δημιουργούς της πόλης και όχι μόνο. Λάτρης επιλεγμένων ρεμπέτικων τραγουδιών, κυρίως του Τσιτσάνη, ένας κοινωνικός ασκητής, που απεχθάνεται την επιτήδευση, ένας κοσμοκαλόγερος αιρετικός αλλά όχι βλάσφημος, συχνά παραδοξολόγος, με βαθιά την πίστη ότι ο σκοπός της έκφρασης αγιάζει τα μέσα του λόγου.

Βιωματικός ποιητής της εσώτερης εντοπιότητας του, με πολλές παράλληλες ιδιότητες και ενασχολήσεις, παντού και πάντα όμως, ποιητής. Ένα παιδί που μεγάλωσε και έζησε εμμονικά στη γενέθλια πόλη, ένας άνθρωπος που ανάλωσε τη ζωή του στο παιχνίδι των λέξεων και των εννοιών, εμβληματικός και καθημερινός μαζί, ευλαδικά ασεβής, κυρίως όμως ένας άνθρωπος του παραδείγματος, «φανατικός εχθρός πάσης θεωρίας». Συνεπής με τις εμμονές και τις πεποιθήσεις του, για τις οποίες κατέβαλε το αναλογούν κόστος τοις μετρητοίς.

Έχοντας προκαλέσει -με πολλούς τρόπους- κριτικούς, φιλολόγους και κοινό, δεν είναι ασφαλώς τυχαίο ότι ο

Ντίνος Χριστιανόπουλος εξακολουθεί να σημειώνει μία ασυνήθιστη απήχηση, ιδίως ανάμεσα στους νέους και μάλιστα σε μια εποχή που δεν αγαπά τους ποιητές.

Η ποιητική συνεισφορά του, που επιχειρείται να «φωτιστεί» εδώ με έναν ιδιαίτερα ευφάνταστο τρόπο, ουσιαστικά μας θέτει προ του ανυπέροβλητου – και κατά τη γνώμη μου- υπαρξιακού για κείνον ερωτήματος, που έχει να κάνει με την ποίηση μέσα στο χρόνο.

Πιστεύω ότι αυτό το ερώτημα δεν θα απαντηθεί ποτέ, αλλά θα συνεχίσει να τον κατατρύχει «σα μια ανεπαίσθητη αγκίδα που δε βγαίνει».

Θερμά συγχαρητήρια στον Γιάννη Καμπούρη για την ευγενική του προσπάθεια.

* * *

ΑΝΔΡΕΑΣ ΛΟΒΕΡΔΟΣ

Υπουργός Παιδείας

Όταν μου ζήτησε ο κ. Καμπούρης να εκφράσω τις σκέψεις μου για το μεγάλο Θεσσαλονικιό ποιητή Ντίνο Χριστιανόπουλο, κατά κόσμον Κωνσταντίνο Δημητριάδη, δεν δίστασα ούτε στιγμή. Η παρούσα μάλιστα ιδιότητά μου, αυτή του Υπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων, αποτέλεσε και ενισχυτικό λόγο στην απόφασή μου να εκφράσω δημόσια την εκτίμησή μου στο πρόσωπο και στο έργο του. Μια κατεξοχήν προσωπικότητα των γραμμάτων, που εξέφρασε και σφράγισε μια εποχή, πρέπει να τιμάται από την επίσημη Πολιτεία. Γνωρίζω και σέβομαι την άποψη του ίδιου του δημιουργού σχετικά με επίσημες διακρίσεις ή βραβεία. Τιμώ τη στάση ζωής του που ποτέ της δεν επεδίωξε διακρίσεις, δεν θέ-

λησε, όπως ο ίδιος λέει, να «ξεχωρίσει από τους άλλους».

Στον παρόντα τόμο όμως, δεν πρόκειται περί αυτού. Πρόκειται για μια ελάχιστη εκδήλωση του σεβασμού μας ως προς το έργο και τη σημασία του. Για την έκφραση θαυμασμού και αναγνώρισης ως προς το νοηματικό, συναισθηματικό, αισθητικό και εν γένει καλλιτεχνικό πλούτο που κομίζει σε σειρά γενεών, εμπλουτίζοντας το πολιτιστικό μας «απόθεμα».

Την τιμή άλλωστε σε έναν δημιουργό και ιδίως το χαρακτηριστικό του «μεγάλου» τα αποδίδει ομόθυμα η ίδια η κοινωνία. Στο Ντίνο Χριστιανόπουλο την ύψιστη αυτή τιμή την έχει από καιρό αποδώσει ο πνευματικός κόσμος της χώρας και κυρίως οι πολίτες, από την πόλη που γεννήθηκε και δημιούργησε, τη Θεσσαλονίκη, αλλά και τον απανταχού ελληνισμό. Καί βέβαια όλοι όσοι αγάπησαν τα έργα του σε ολόκληρο τον κόσμο μέσα από τις πολλές μεταφράσεις.

Ένα έργο πολυσύνθετο, από ένα πνεύμα ανήσυχο και ασυμβίβαστο. Θα αναφερθώ και στη σημαντική του συμβολή, με το λογοτεχνικό περιοδικό «Διαγώνιος» που ο ίδιος ίδρυσε, το οποίο για όσο λειτούργησε αποτέλεσε το «σπίτι» και σημείο αναφοράς μιας ολόκληρης γενιάς ποιητών.

Χαρακτηρίστηκε αντισυμβατικός, ίσως και «αιρετικός». Με τολμηρό λόγο, αρνήθηκε να ενταχθεί σε διαμορφωμένα «καλούπια» και αναζήτησε πάντα την αλήθεια στα πράγματα. Αυτήν που συχνά αποκρύπτεται έντεχνα ή αποκάλυπτα από όσους δεν έχουν το θάρρος να την αντικρύσουν και να την αντιμετωπίσουν. Η διάθεσή του για ανάδειξη θεμάτων και το «ξεγύμνωμα» υποκριτικών συμπεριφορών, όπου αυτές ευδοκμοούν, υπήρξε

διαρκής, κάτι που του προσδίδει συνέπεια, πνευματική ενάργεια και μια αυθεντικά ηθική διάσταση και προσήλωση, που αψηφά ή και ειρωνεύεται ακόμα οποιαδήποτε ηθικολογία και στείρο «καθωσπρεπισμό».

Το καλλιτεχνικό αποτύπωμα του Ντίνου Χριστιανόπουλου είναι ήδη βαθύ και ως ορόσημο επηρέασε και θα επηρεάζει πλήθος δημιουργών. Για όλα αυτά τον διαβάζουμε, τον μνημονεύουμε και πάνω απ' όλα τον ευχαριστούμε.

Συγχαρητήρια και στον Γιάννη Καμπούρη για την ευγενική του προσπάθεια.

* * *

ΚΩΝ. ΤΑΣΟΥΛΑΣ

Υπουργός Πολιτισμού

Το τρέχον έτος 2014, ένας από τους πλέον σημαντικούς σύγχρονους Έλληνες λογοτέχνες που διακρίνεται για το πλούσιο έργο του, ο Ντίνος Χριστιανόπουλος συμπληρώνει ογδόντα χρόνια ζωής.

Στην λογοτεχνική του πορεία, ο Ντίνος Χριστιανόπουλος, διδάσκει και εφαρμόζει στην πράξη, τις αξίες της σεμνότητας, της αγάπης και του σεβασμού για τη ζωή και αφήνει το δικό του ιδιαίτερο στίγμα στα ελληνικά γράμματα. Για το λόγο αυτό είναι ένας πολυδραβευμένος ποιητής, διηγηματογράφος, δοκιμογράφος, μεταφραστής, ερευνητής και βιβλιοκριτικός.

Με καταγωγή από τη Θεσσαλονίκη και αδιάλειπτη παρουσία στην πόλη μεταπολεμικά, ο Ντίνος Χριστιανόπουλος έβαλε τη δική του σφραγίδα στην σύγχρονη πνευματική

και λογοτεχνική της ζωή και αφήνει μια μοναδική παρακαταθήκη στις επόμενες γενιές των Ελλήνων.

Ο Χριστιανόπουλος εξέφρασε τη μεταπολεμική ελληνική κοινωνία εξελίσσοντας τη γραφή του από τήν κληρονομιά του Καδάφη και τις διεθνείς επιρροές του Auden και του Eliot φτάνοντας σε ένα προσωπικό ύφος περιγραφής μιας σκληρής καθημερινής ζωής, μιας μοναξιάς και μιας αλυσίδας σχέσεων που αντιμετωπίζονται ακόμη και με χιούμορ. Εξακολουθεί ακόμη και σήμερα - σε μια εποχή δύσκολη για τη λογοτεχνία - να είναι επίκαιρο και να έχει μεγάλη απήχηση, ιδίως ανάμεσα στους νέους.

Για το λόγο αυτό χαιρετίζουμε την έκδοση του κ. Γιάννη Καμπούρη, η οποία είναι αφιερωμένη στον Ντίνο Χριστιανόπουλο και στο πλαίσιο της οποίας φιλοξενούνται συνεντεύξεις από πολλούς που αγάπησαν και μελέτησαν με προσοχή το έργο του.

Αξίζουν λοιπόν θερμά συγχαρητήρια στον Γιάννη Καμπούρη για την εξαιρετική του πρωτοβουλία, αποτέλεσμα της οποίας είναι έκδοση αυτή, που συνιστά μια πολύτιμη συμβολή στην καταγραφή της λογοτεχνικής φυσιογνωμίας της Θεσσαλονίκης.

* * *

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΚΑΡΑΟΓΛΟΥ

Υπουργός Μακεδονίας-Θράκης

Τύχη αγαθή με «έδεσε» με σχέση αλληλοεκτίμησης (θέλω να ελπίζω και από την πλευρά του ποιητή) με τον σπουδαίο Θεσσαλονικιό ποιητή, διηγηματογράφο, δοκιμογράφο, μεταφραστή, ερευνητή, λαογράφο, εκδότη και βιβλιοκριτικό Ντίνο Χριστιανόπουλο και τύχη αγαθή με οδηγεί να αποτυπώσω στο χαρτί μερικές εκατοντάδες λέξεις

από καρδιάς για έναν «τεχνίτη» της ελληνικής γλώσσας, η ποίηση του οποίου έφτασε στα χείλη των πολλών, έγινε κτήμα τους και κατάφερε μέσα απ' τους στίχους του να κλείσει την ψυχή ολόκληρου του ελληνικού λαού.

Είμαι σίγουρος πως όταν ο Ντίνος Χριστιανόπουλος διαβάσει τα όσα γράφουμε για εκείνον σε αυτό το βιβλίο-αφιέρωμα, το πιθανότερο είναι ότι θα μειδιάσει για τη δήλωση πίστης στα γραπτά του, καθώς δεν είναι καμωμένος για τιμές και δόξες.

Γόνος -όπως και εγώ άλλωστε- προσφυγικής οικογένειας από την Ανατολική Θράκη, διακρίνεται για τον ρεαλισμό του.

Αιρετικός, τολμηρός, καίριος και αποφθεγματικός, ανεξάρτητος, ερωτικός, αντισυμβατικός, πιστός και συνεπής στις αρχές που υπηρετεί μια ζωή, πρεσβεύει μια σπάνια αυθεντικότητα χωρίς να κάνει εκπτώσεις στο σύστημα αξιών του, χωρίς να κρύβεται πίσω από καλλιτεχνικά προσωπεία και δίχως να επικαλείται καμία ποιητική ηθική.

Με το πάντα επίκαιρο έργο, τα λόγια και τις πράξεις του διδάσκει πάνω από όλα ηθική ακεραιότητα, μέσω μιας έμφυτης ταπεινότητας που είναι το ξεχωριστό χαρακτηριστικό όλων των κορυφαίων.

Η πρώτη γνωριμία μου με το έργο του έγινε με την «εποχή των ισχνών αγελάδων», για να ακολουθήσουν «το αιώνιο παράπονο», το «κορμί και το σαράκι», καθώς και «η πιο βαθιά πληγή». Μέσα από τα έργα, τους στίχους του και την ιδιαίτερη μαστοριά της γραφής του, ο Ντίνος Χριστιανόπουλος με περιήγησε στην πόλη της Θεσσαλονίκης και ξεδίπλωσε μπροστά μου την ιστορική συνέχεια του τόπου μας.

Εκείνο που με έκανε, ωστόσο, να τον ξεχωρίσω ήταν ότι είχε το σθένος να κρατά αποστάσεις ασφαλείας από τα κυρίαρχα αισθητικά και γλωσσικά πρότυπα της κάθε επο-

χής. Καλλιέργησε ένα δικό του γλωσσικό τρόπο, που όσο και αν ορισμένες φορές παρέπεμπε στον αντίστοιχο Καβαφικό, εν τούτοις ουδέποτε ταυτίστηκε μαζί του.

Και όμως πάντα εξέφραζε τη γνήσια αγωνία του για τη μοίρα του σύγχρονου ανθρώπου.

Δεν είναι τυχαίο εξάλλου το γεγονός ότι καταξιωμένοι κριτικοί έγραψαν ότι «του χρωστάμε μέρος της ελευθερίας της έκφρασής μας», ενώ σύμφωνα με κάποιους άλλους «το έργο του συνεχίζει το λαμπρό ταξίδι του μέσα στις δεκαετίες σαν σύμβολο “εκείνων που σώθηκαν και λυτρώθηκαν ότι ηγάπησαν πολύ”».

Είμαι σίγουρος ότι η εμβληματική του προσωπικότητα, η εμβέλεια του έργου του καθώς και η κολοσσιαία του προσφορά στα γράμματα και στη γλώσσα μας, αποτελούν και θα συνεχίσουν να αποτελούν έναν πολύτιμο οδηγό στο διηνεκές για όσους επιχειρούν να προσεγγίσουν τα πεδία του πνεύματος.

Κλείνοντας, ο Ντίνος Χριστιανόπουλος -τολμώ να γράψω ότι- είναι μια ποιητική διάνοια που αφιέρωσε όλες του τις δυνάμεις σε μια «μάχη» ποίηση, ενώ ο ίδιος εξακολουθεί να αναζητά ακόμη και σήμερα καταφύγιο στις απρόσιτες περιοχές της εσωτερικής ύπαρξης.

Τελικά ο σπουδαίος Ντίνος Χριστιανόπουλος απέδειξε ότι «η ποίηση δεν σταματά να είναι παραγωγική στη Θεσσαλονίκη».

Οφείλω να συγχαρώ τον Γιάννη Καμπούρη για το έργο του.

* * *

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΝΕΑΠΟΛΕΩΣ ΚΑΙ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΕΩΣ κ. ΒΑΡΝΑΒΑΣ

Οι πραγματικοί ποιητές και λογοτέχνες αποτυπώνουν με μοναδικό τρόπο τις σκέψεις τους για τα «αινίγματα» του κόσμου που μας περιβάλλει. Είναι συνήθως αντισυμβατικοί και κρίνουν τα ανθρώπινα πράγματα κάποτε με οξύτητα αλλά πάντοτε με οξυδέρκεια. Βαδίζουν μοναχικούς δρόμους είτε διότι οι άλλοι δεν τους κατανοούν είτε διότι οι ίδιοι επιλέγουν ως τρόπο ζωής μια ιδιότυπη και ιδιόμορφη εκγύμναση του νοός ακροβατώντας ανάμεσα στην αλήθεια και το ψέμα, το σκοτάδι και το φως. «Ζουν στον κόσμο τους», λέει ο λαός μας. Αλλά αυτός ο κόσμος δεν είναι κλειστός. Είναι πάντα ανοιχτός στην έκπληξη, στο καινούργιο, στον αιφνιδιασμό. Κι ο κόσμος αυτός νοσταλγεί τον χαμένο παράδεισο.

Ο Ντίνος Χριστιανόπουλος ασυμβίδαστος και ανατρεπτικός, με λόγο κοφτερό και ειλικρινή, αποστρέφεται στα κείμενά του την υποκρισία και την ηθικολογία. Αναζητά την τιμιότητα, την ευθύτητα και το πνευματικό βάθος, διευκρινίζοντας ότι, «εκείνο που βοηθάει ένα πράγμα να αντέξει το χρόνο είναι μόνο η αυθεντικότητα της καταγωγής του» (συνέντευξη στο Στ. Θεοδωράκη). Αμφισβητεί έντονα και εγκαταλείπει νωρίς τις νεανικές κινήσεις της εποχής του, καταγγέλοντας τη χριστιανική τους επίφαση. Όπως φαίνεται, κρατά τα αυθεντικά και συνάμα κατανοεί ότι η οδός της μετανοίας είναι μπροστά του. Γράφει στην Ιθάκη: «Τώρα επιστρέφω με μια ύστατη προσπάθεια να φανώ άψογος, ακέραιος, επιστρέφω κι είμαι, Θεέ μου, σαν τον άσωτο που αφήνει την αλητεία, πικραμένος, και γυρνάει στον πατέρα τον καλόκαρδο, να ζήσει στους κόλπους του μίαν ασωτία ιδιωτική». Αναγνωρίζει το Θεό ως καλόκαρδο πατέρα, ανεξάρτητα από τη μορφή της δικής του ασωτίας!

Σε ένα του ποίημα που αναφέρεται στη Μητρόπολη Νεαπόλεως και Σταυρουπόλεως που ιδρύθηκε το 1974 σημειώνει: «Της αγιωτάτης Μητροπόλεως Νεαπόλεως και Σταυρουπόλεως/ ψωριάρες φτωχογειτονίες / πού βρήκατε τόσο παχιά ομοιοτέλευτα;».

Κι όντως, κάπως έτσι ήταν η δυτική πλευρά της Θεσσαλονίκης την εποχή εκείνη. Ο ποιητής δεν υπερβάλλει. Αποτυπώνει αυτό που βλέπει. Όμως, το μέλλον ανατρέπει τον ποιητικό λόγο. Στα δυτικά της πόλης κτίζονται τα τελευταία χρόνια τριάντα και πλέον καινούργιοι ναοί χωρίς επιχορηγήσεις κρατικές αλλά από το υστέρημα των απλών ανθρώπων. Κι αποτελούν οι ναοί αυτοί μαζί με άλλους τόσους που ανακαινίζονται και καλλωπίζονται σύγχρονα μνημεία πολιτισμού και κέντρα του Πνεύματος. Ταυτόχρονα ιδρύονται νέες ενορίες και οργανώνονται καλύτερα οι παλαιές, ώστε να μπορεί να συνάγεται ο λαός του Θεού, για να ανανεώνει την αγάπη του στο Θεό και το συνάνθρωπο. Ακόμη κινητοποιούνται εθελοντές για να συνδράμουν τους αδύναμους. Και βρίσκει εδώ εφαρμογή ο βιβλικός λόγος; «Λίθον ον απεδοκίμασαν οι οικοδομούντες, ούτος εγενήθη εις κεφαλήν γωνίας».

Ας είναι καλά ο ποιητής και λογοτέχνης, ας αναζητά την αλήθεια των πραγμάτων πέρα από «το φαίνεσθαι» και ο καλόκαρδος Θεός Πατέρας ας του χαρίζει έτη πολλά και υγείαν ψυχής τε και σώματος.

* * *

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΝΕΑΣ ΚΡΗΝΗΣ ΚΑΙ ΚΑΛΑΜΑΡΙΑΣ κ. ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ

«Τα πρόβατα απείργησαν, ζητούσαν καλύτερες συνθήκες σφαγής». Είναι σπάνιες οι περιπτώσεις, κατά τις οποίες στίχοι ποιητών γράφονται με σπρέϊ στους τοίχους. Αυτός ο

στίχος του Ντίνου Χριστιανόπουλου έχει γραφεί. Στον τοίχο δεν μπορείς να γράψεις κάτι θολό ή δύσκολο, κάτι που θα το καταλάβουν λίγοι ή οι μισοί. Πρέπει να γράψεις κάτι απλό, εύπεπτο, κατανοητό αλλά και δυνατό. Τέτοιος είναι και ο συγκεκριμένος στίχος.

Ο λόγος του Ντίνου Χριστιανόπουλου είναι λιτός, γεμάτος και απλός, σαν τα τροπάρια της Εκκλησίας και τα ρεμπέτικα τραγούδια. Είναι “εναντίον” σε κάθε τι εξεζητημένο και επιτηδευμένο. Ξέρει πού πατά και πού πηγαίνει. Είναι κυρίαρχος της τέχνης του και γι’ αυτό κάνει μανιφέστο τις απόψεις του.

Ο προφορικός του λόγος είναι αργός, ζυγισμένος, κυριολεκτικός. Θαρρείς πως τα είχε σκεφθεί από πολύ πριν και ανακοινώνει αυτό, που έχει να πει, μ’ έναν τρόπο που σε μαγεύει.

Δεν παζάρεψε ποτέ την αλήθεια. Του στοίχισε αυτό. Η κριτική του, η αυστηρή και άτεγκτη, την οποία ασκεί προς πάντας, ακόμη και σε πρόσωπα γνωστά και για πολλούς μεγάλης αξίας, τουλάχιστον στον χώρο του, τον λογοτεχνικό, μόνο καλό μπορεί να κάνει, γιατί ανεβάζει τον πήχη της ποίησης, της λογοτεχνίας και όχι μόνο. Εμπλουτίζει τα κριτήρια, για να ξεχωρίζουμε τον χρυσό από το τενεκεδάκι.

Η μεγάλη του αγάπη είναι η πόλη του, η Θεσσαλονίκη· το κέντρο της Θεσσαλονίκης. Σπάνια ξώμεινε, όπως τα παλιά γεροντάκια στο Άγιο Όρος, τα οποία, το πολύ-πολύ, να είχαν απομακρυνθεί σ’ όλη τους τη ζωή κάποια ελάχιστα μέτρα από τη μάντρα της Μονής.

Ο Ντίνος Χριστιανόπουλος, πέρα από αυτά, τα οποία λέει ο ίδιος για τον εαυτό του, νομίζουμε ότι βρίσκεται στην καρδιά της Εκκλησίας, δηλαδή, κοντά στο Άγιο Θυσιαστήριο, αλλά και στην καρδιά της θεολογίας. Και Πατέρες έχει διαβάσει και αγωνιστής είναι ή, τουλάχιστον, θέλει να είναι ή πονάει, όταν δεν είναι.

Έχουμε μία αμοιβαία συμπάθεια και αισθάνομαι χαρά γι’ αυτό. Γιατί δεν είναι μικρό πράγμα να σε εκτιμάει ένας σοφός και με μεγάλες απαιτήσεις άνθρωπος.

Σας εύχομαι, κ. Χριστιανόπουλε, κάθε καλό, επίγειο και ουράνιο.

* * *

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΤΖΙΤΖΙΚΩΣΤΑΣ

Περιφερειάρχης Κεν. Μακεδονίας

Με ιδιαίτερη τιμή χαιρετίζω την έκδοση του Γ. Καμπούρη, που είναι αφιερωμένη στον Θεσσαλονικίο ποιητή Ντίνο Χριστιανόπουλο. Έναν κορυφαίο λογοτέχνη που με το εξαιρετικής καλλιτεχνικής αξίας και ποιότητας έργο του, τιμά και φωτίζει την πνευματική ζωή της νεώτερης Θεσσαλονίκης και αφήνει μοναδική πολιτιστική παρακαταθήκη στις επόμενες γενιές της πόλης μας αλλά και ολόκληρης της Ελλάδας.

Για τον Ντίνο Χριστιανόπουλο μιλά καλύτερα το ίδιο το έργο του, αλλά και όλοι όσοι το αγάπησαν και το μελέτησαν με προσοχή, πολλοί από τους οποίους φιλοξενούνται με συνεντεύξεις τους στην προσεγμένη έκδοση του Γ. Καμπούρη.

Άλλωστε, η μεγαλύτερη αναγνώριση για έναν καλλιτέχνη ασυμβίβαστο, ρηξικέλευθο και τολμηρό, όπως ο Ντίνος Χριστιανόπουλος, είναι η πιστή αγάπη των αναγνωστών και των φίλων του, που με κάθε ευκαιρία τιμούν και προβάλλουν το έργο του, κρατώντας άσθιση τη σπίθα της δημιουργικής του ματιάς.

Σας εύχομαι καλή ανάγνωση και περιήγηση στον κόσμο του Ντίνου Χριστιανόπουλου.

Θερμά συγχαρητήρια στον Γ. Καμπούρη για την εξαιρετική εκδοτική πρωτοβουλία του.

* * *

ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΠΟΥΤΑΡΗΣ

Δήμαρχος Θεσσαλονίκης

Ο Ντίνος Χριστιανόπουλος είναι μια εμβληματική μορφή των γραμμάτων, εμβληματική μορφή της Θεσσαλονίκης. Ποιητής, διηγηματογράφος, δοκιμογράφος, μεταφραστής, εκδότης και επιμελητής εκδόσεων, και σεμνός και πληθωρικός και ήσυχος και αιχμηρός και αναχωρητής και κοινωνικά παρών, συμμετέχει ενεργά και συνέβαλε καθοριστικά στη διαμόρφωση της μεταπολεμικής λογοτεχνίας Θεσσαλονίκης.

Ιδιαίτερη η σημασία και η επιρροή του λογοτεχνικού περιοδικού Διαγώνιος, που ίδρυσε το 1958 και το οποίο συνέχισε να εκδίδει ως το 1983, που παρείχε βήμα σε νέους δημιουργούς και ρεύματα και τροφοδότησε με το πνεύμα του εκδότες που ακολούθησαν.

Η Θεσσαλονίκη αγαπάει το Ντίνο Χριστιανόπουλο μ' έναν τρόπο ιδιαίτερο, αγαπάει τον τολμηρό του λόγο, αναγνωρίζει τη συμβολή του, κι ακόμα κι αν δεν γνωρίζει το κυρίως ποιητικό του έργο ακολουθεί τον Ντίνο Χριστιανόπουλο όταν μελετά τον Τσιτσάνη, όταν τραγουδά τα τραγούδια του. Ο Ντίνος Χριστιανόπουλος κατάφερε ίσως το πιο σημαντικό απ' όλα: να κατακτήσει το κοινό χωρίς να επιδιώκει ο ίδιος την προβολή. Ίσως επειδή και η ποίησή του και η καθημερινότητά του έφεραν στο φως το μικρόκοσμο του νεοέλληνα. Υπαινιγμοί και εύστοχη ειρωνεία, μελαγχολία, ανεκπλήρωτες επιθυμίες, λαϊκές γειτονίες, ρεμπέτικο. Ίσως επειδή με τις εμμονές και τις αντιφάσεις του είναι ένας από εμάς.

Οφείλουμε να συγχαρούμε τον Ιωάννη Καμπούρη για την έκδοση αυτή, οφείλουμε να ευχαριστήσουμε τον Ντίνο Χριστιανόπουλο όχι μόνο για το έργο του αλλά και για την τόλμη του και για τη συνολική του συνεισφορά στην πνευματική ζωή της Θεσσαλονίκης.

* * *

ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΑΥΡΟΜΑΤΗΣ

Δήμαρχος Θερμαϊκού

Ο ρυθμός των λέξεων.

Αν η συνέπεια μετράει ακόμη, ιδιαίτερα για τους πνευματικούς ανθρώπους και για τους πάσης φύσεως δημοσιο-λογούντες, τότε δίκαια ο Ντίνος Χριστιανόπουλος θεωρείται ξεχωριστή περίπτωση. Ο «ποιητής της Θεσσαλονίκης», όπως τον χαρακτηρίζουν επειδή επέμεινε μέχρι τέλους στην πόλη που συχνά τον πλήγωσε, έζησε όπως έγραψε. Με την απλότητα, τη λιτότητα και την αντισυμβατικότητα που ταιριάζει στους ποιητές. Στους πραγματικά σοβαρούς ανθρώπους, οι οποίοι καθημερινά στη ζωή τους συνδιαλέγονται με τα ουσιαστικά της ανθρώπινης ύπαρξης. Τη ματαιότητα των πραγμάτων, τον έρωτα, την αγωνία, τη μοναξιά, την απόγνωση, την εσωτερική αναζήτηση, την ιστορία, το ταξίδι... Θυμάμαι πριν από αρκετά χρόνια, έναν φίλο δημοσιογράφο που επισκέφθηκε τον ποιητή που τότε ζούσε στην οδό Δημητρίου Πολιορκητού στην Άνω Πόλη και μου εξομολογήθηκε ότι βλέποντας τον τρόπο που ζούσε -κοιμόταν σε ντιβάνι εκστρατείας- ντράπηκε για όλα όσα εκείνος και εμείς οι υπόλοιποι είχαμε στη διάθεσή μας. «Στο κάτω κάτω ο ποιητής έγραψε και κάποια πράγματα που θα μείνουν για πάντα» σχολίασε και δε γινόταν παρά να συμφωνήσω. Όπως θυμάμαι τη συγκίνηση μου όσες φορές

είδα τον Χριστιανόπουλο να περπατά με ζωνηρό σιλ στους δρόμους του κέντρου της Θεσσαλονίκης. Ψηλός, λιπόσαρκος, φρεσκοξυρισμένος, με σκούρο κουστούμι, σφιχτό πουκάμισο και πουλόβερ. Απόκοσμος και ταυτόχρονα τόσο οικείος. Μια ασκητική μορφή που έμοιαζε να έρχεται από μακριά και να πηγαίνει πολύ μακριά.

Έτσι δε μου προκάλεσε εντύπωση η άρνησή του να παραλάβει πριν από μερικά χρόνια το Μεγάλο Βραβείο Γραμμάτων που του απονεμήθηκε από τα Κρατικά Βραβεία Λογοτεχνίας, για το σύνολο του έργου του. Εντύπωση μου έκανε η πρωτοβουλία όσων αποφάσισαν να τον ... βραβεύσουν. Αυτόν που δεν δίστασε στα 70 του να ανέβει στο ρεμπέτικο πάλκο και να τραγουδήσει Τσιτσάνη, ακριβώς για να αποδείξει ποιοι, πού και πώς -σύμφωνα με το δικό του αξιακό σύστημα- μετέφεραν το πραγματικό νόημα της ζωής. Για την ποίηση και το υπόλοιπο πνευματικό έργο του Ντίνου Χριστιανόπουλου έχουν αποφανθεί οι ειδήμονες. Κυρίως, όμως, οι αναγνώστες που τον διατηρούν στην επικαιρότητα με τον τρόπο που αρμόζει στους ποιητές. Σιωπηλά και μοναχικά. Διαβάζοντας με το ρυθμό που απαιτούν οι λέξεις. Επιστρέφοντας ξανά και ξανά...

Θα ήθελα να συγχαρώ τον συγγραφέα Γιάννη Καμπούρη γι' αυτό το βιβλίο. Είναι μία συνεισφορά αγάπης και σεβασμού στον ποιητή και το έργο του.

* * *

ΜΙΜΗΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

Δήμαρχος ΔΕΛΤΑ

Ο Ντίνος Χριστιανόπουλος δικαιοματικά είναι ταυτισμένος με τη Θεσσαλονίκη. Όχι μόνο γιατί επέλεξε να μη φύγει ποτέ από αυτήν, αλλά και γιατί με το λόγο του και

την τέχνη του την υπηρετεί επί 8 ολόκληρες δεκαετίες. Ο στίχος του δηκτικός, βαθιά ανθρώπινος, θαρραλέος, μίλησε για όσα η κοινωνία σιωπούσε και ίσως σιωπά ακόμη. Ο δημόσιος λόγος του αιχμηρός, χιουμοριστικός, σκόπιμα ειρωνικός, εριστικός καμιά φορά, εξέφρασε συχνά το κοινό αίσημα με τρόπο μοναδικό.

Αν και ποτέ δεν ήταν διδακτικός, το αντίθετο μάλιστα, δίδαξε με τον τρόπο του παρησία, ευθύτητα, ντομπροσύνη. Ανυπότακτη σκέψη μέχρι σήμερα, παρόλο που αυτό εμπεριείχε το τίμημα της απομόνωσης, της μοναξιάς. Εκείνης της μοναξιάς που βιώνει ο καλλιτέχνης, ο άνθρωπος του πνεύματος, παρά τη μεγάλη αγκαλιά που του επιφυλάσσει πάντα το κοινό του.

Κάτι σαν αυτό που ο ίδιος έγραψε: «... και τι δεν κάνατε για να με θάψετε/ όμως ξεχάσατε πως ήμουν σπόρος».

Ο Χριστιανόπουλος σήμερα είναι ένας από τους σημαντικότερους Θεσσαλονικείς. Παρόλο που ο ίδιος θα γελά κάτω από τα μουστάκια του με όσα καλά θα γραφτούν για εκείνον στο βιβλίο του Γιάννη Καμπούρη, είναι λόγια κερδισμένα από τον ίδιο.

Στον φίλο Γ. Καμπούρη εύχομαι καλή επιτυχία στο νέο πόνημά του. Η κοινωνία μας έχει ανάγκη περισσότερο από ποτέ προσωπικότητες όπως του Ντίνου Χριστιανόπουλου.

* * *

ΘΕΟΔΟΣΗΣ ΜΠΑΚΟΓΛΙΔΗΣ

Δήμαρχος Καλαμαριάς

Απ' όλα τα αφηρημένα ουσιαστικά πειράζει να εξαιρέσουμε τη μοναξιά;

Στίχοι από ένα μεγάλο ποιητή, έναν αιρετικό άνθρωπο,

που μέσα από τη διαφορετικότητά του, ύμνησε τον έρωτα, απαρνήθηκε τα πολιτικά τείχη, περιφρόνησε τη δόξα.

Απενοχοποίησε λέξεις μέσα από τον πνευματικό δαίδαλο του στοχασμού και της λυρικότητας της ποίησής του.

Ένας από τους μεγάλους Έλληνες ποιητές που αξίζει να τον τιμούμε με τον τρόπο που ο ίδιος θέλει, ταξιδεύοντας στις θάλασσες των ποιημάτων του.

Αυστηρός με τους πολλούς, επιλεκτικός στις φιλίες του, άδολος και παρθένος ως παιδί παρέμεινε μέχρι τα ογδόντα πέντε του χρόνια ο Ντίνος Χριστιανόπουλος ως ο ραψωδός που τόλμησε να υμνήσει τα αύμνητα.

«Οι εξόριστοι και οι αποδιοπομπαίοι μπορούν να εκφράσουν καλύτερα αυτούς που τους εξόρισαν. Οι διαφορετικοί στον έρωτα μπορεί να εκφράσουν καλύτερα τον καθαυτό έρωτα».

Αξιόλογη η προσπάθεια του κυρίου Γιάννη Καμπούρη, να συλλέξει απόψεις προσωπικοτήτων της πόλης σχετικά με τον δημιουργό-ποιητή Ντίνο Χριστιανόπουλο, που ύμνησε με τον δικό του λόγο τον νεοέλληνα και τραγούδησε την πόλη της Θεσσαλονίκης με τη φωνή της ψυχής του.

* * *

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΔΕΜΟΥΡΤΖΙΔΗΣ

Δήμαρχος Παύλου Μελά

Είναι εξαιρετικά δύσκολο να κατατάξεις τον Ντίνο Χριστιανόπουλο σε μια συγκεκριμένη κατηγορία ανθρώπων.

Η πολυπαραμοσύνη του στην ελληνική διάνοηση και η ενασχόλησή του με την ποίηση (κυρίως), αλλά και με την πεζογραφία, την έκδοση της Διαγωνίου (για μισό σχεδόν αιώνα), τις μελέτες (ανακάλυψε σχεδόν διακόσιους τόμους ελληνικών εκδόσεων για τη Θεσσαλονίκη του 19ου αιώνα),

τη μουσική, την καλλιτεχνική φωτογραφία...

Η αιρετικότητά του και η επικριτική του διάθεση ακόμα και απέναντι στους σημαντικότερους πνευματικούς ανθρώπους του τόπου μας, αλλά και η συνεπέστατη στάση ζωής, βαθύτατα μοναχική, μακριά από ιδεολογίες και οποιαδήποτε μορφή εξουσίας, μια ζωή προέκταση της ποίησής του...

Κορυφαίος διανοούμενος (ίσως ο καλύτερος ποιητής της Θεσσαλονίκης) και ταυτόχρονα λαϊκός άνθρωπος, μένει πιστός στην πόλη του και δεν απομακρύνθηκε ποτέ από αυτήν. Τα ποιήματά του όμως ταξιδεύουν στην οικουμένη.

Πέρα από την απελευθερωτική αναζήτηση της αλήθειας που εκφράζει η ψυχή του, αναζήτηση που είναι εμφανέστατη στο λόγο του και έναν ρεαλισμό και μια ρητορική που σοκάρει, μαζί του περιηγείται κανείς στις συνοικίες της πόλης μας, συναντά πραγματικούς τόπους και βιώνει όλα αυτά που πονούν και πολλές φορές συνθλίβουν τους ανθρώπους, την εγκατάλειψη, τη μοναξιά, την κακοήθεια, την ενοχή, την απελπισία..

Το πέρασμα του Ντίνου Χριστιανόπουλου από την ελληνική πολιτιστική παράδοση είναι ένα ξεκαθάρισμα λογαριασμών με τον εαυτό του, μια λύτρωση προσωπική.

* * *

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Δήμαρχος Θέρμης

Είναι τιμή μου να απευθύνω λίγα λόγια για έναν δημιουργό της πόλης μας, τον ποιητή Ντίνο Χριστιανόπουλο, που με το έργο του πλουτίζει την πνευματική ζωή της Θεσσαλονίκης, της πόλης μας, της χώρας μας. Εμβληματική μορφή αναμφισβήτητη, που με τις πεποιθήσεις του, τη

στάση ζωής του, το ίδιο του το έργο, τολμά να αμφισβητεί, να αντιτίθεται, να συγκρούεται με καθετί που αποτελεί έκφραση του κοινωνικού κατεστημένου. Πολυπράγμων, δραστήριος και δημιουργικός, φωτίζει με το έργο του την πνευματική δημιουργία του τόπου μας. Παραμένοντας πάντα πιστός στις πεποιθήσεις του, δεν διστάζει ποτέ να εκφράσει τη δική του προσέγγιση και ερμηνεία της ίδιας της ζωής, προσφέροντας μια άλλη ανάγνωση, μια άλλη οπτική προσέγγισης, διευρύνοντας με αυτό τον τρόπο τη δική μας ματιά, το πνεύμα μας.

Εύχομαι η επιτυχημένη έκδοση του λογοτέχνη Γιάννη Καμπούρη να αποτελέσει ένα μαγικό ταξίδι στον κόσμο της εμβληματικής αυτής προσωπικότητας του τόπου μας, του Ντίνου Χριστιανόπουλου.

* * *

ΣΙΜΟΣ ΔΑΝΙΗΛΙΔΗΣ
Δήμαρχος Νεάπολης-Συκεών

Κάθε απόπειρα παράθεσης χαρακτηρισμών για τον Ντίνο Χριστιανόπουλο, αν και άδολα, ίσως να έθετε όρια, να περιόριζε την αξία του.

Απ' τα Κάστρα μέχρι τη θάλασσά της η Θεσσαλονίκη - η πόλη-αίνιγμα» γι' αυτόν- έχει χρωματιστεί από την προσωπικότητα και την ποίησή του, από την ειλικρίνεια, την αλήθεια και το θάρρος του.

Σέβομαι τις βαθιά πολιτικές του πράξεις που κρίθηκαν στο χρόνο και τις επιλογές του που χτίζουν σταθερά προοδευτικές αντιλήψεις.

Χαίρομαι γιατί έκανε μια στάση και στη δική μου τη ζωή, αποκαλύπτοντάς μου ένα έργο-καταστάλαγμα και ταυτόχρονα κίνητρο για αναζητήσεις...

Παράλληλα, είναι μεγάλη τιμή για εμάς η αθόρυδη μα τόσο ουσιαστική καθοδήγησή του στο όνειρό μας να υπηρετούμε τη διάδοση κάθε μορφής δημιουργίας στο θαυμαστό κόσμο της τέχνης του λόγου. Ο δήμος μας, πιστός στην παράδοση να αναδεικνύει πρόσωπα και γεγονότα στη σωστή τους διάσταση, ενθαρρύνει, ύστερα και από τη θερμή παρότρυνση του αγαπητού Ντίνου, και παρουσιάζει στο ευρύ κοινό συγγραφείς, πεζογράφους και ποιητές, ξεδιπλώνοντας τις πολυποίκιλες όψεις του πολιτισμού σε κάθε γειτονιά.

Μαζί με τους συμπολίτες μας τον ευχαριστούμε για τα αιώνια και ανεξίτηλα χνάρια που αφήνει στον τόπο μας. Σημάδια και στιγμές που «δεν σβήνουν στο χρόνο αλλά καλπάζουν» - λόγια δικά του για τον Καδάφη και τον Τσιτσάνη...

Θερμά συγχαίρουμε και τον Ιωάννη Καμπούρη για τη θαυμάσια νέα πρωτοβουλία του και κυρίως για τη συνειδητή επιλογή και την επίπονη προσπάθειά του κάθε συγγραφική του εργασία να εστιάζει στα ουσιώδη, που είναι σημαντικό να μάθουν και να διδαχθούν κι οι γενιές που θα ακολουθήσουν.

* * *

ΙΓΝΑΤΙΟΣ ΚΑΪΤΕΤΖΙΔΗΣ
Δήμαρχος Πυλαίας-Χορτιάτη

Όταν καλείσαι να αναφερθείς σε κορυφαίους ανθρώπους των γραμμάτων τα λόγια είναι φτωχά για να αποδώσεις τη συμβολή τους στον κόσμο του πνεύματος.

Ο Θεσσαλονικιός Ντίνος Χριστιανόπουλος αποτελεί μια μεγάλη μορφή της σύγχρονης ποίησης και λογοτεχνίας. Ένας άνθρωπος με πολύ ιδιαίτερη ταυτότητα και πορεία

στην πνευματική ζωή της πόλης και με καθοριστική συμβολή στη διαμόρφωση ενός προσωπικού ρεύματος αναδάθμισης της σκέψης και της γραφής από την μεταπολεμική μέχρι την σύγχρονη Θεσσαλονίκη.

Πάντοτε σεμνός και προσηνής, αιχμηρός και αντισυμβατικός στην έκφραση, παρών με ιδιαίτερο τρόπο στο κοινωνικό γίνεσθαι, ακούραστος παραγωγός πνευματικής τροφής και σκέψης, κατάφερε να βρίσκεται στην καρδιά του μέσου Έλληνα, να εκφράζει τους πόθους και τις ανεκπλήρωτες επιθυμίες του, να μιλά με τη φωνή του και να διαβάζεται με πάθος από ένα μεγάλο κοινό που δεν είναι δημιούργημα του σύγχρονου συστήματος προβολής και δημοσιότητας αλλά αποτέλεσμα της σεμνής παρουσίας του και της συναρπαστικής του γραφής.

Αξίζουν θερμά συγχαρητήρια στον Ιωάννη Καμπούρη για την πρωτοβουλία του να γράψει για τον Ντίνο Χριστιανόπουλο, για την μεγάλη πρόκληση να «κλείσει» μέσα σε μια έκδοση το πνευματικό μέγεθος ενός σπουδαίου λόγιου της εποχής μας. Είμαι βέβαιος πως ο σεβασμός και η αγάπη του για αυτόν θα αποδώσουν τον ανάλογο φόρο τιμής σε μια μεγάλη προσωπικότητα της πόλης, του πνεύματος και της ζωής όλων μας.

* * *

ΑΣΤΕΡΙΟΣ ΓΑΒΟΤΣΗΣ

Δήμαρχος Ωραιοκαστρου

Χαιρετίζω με ιδιαίτερη χαρά και τιμή την έκδοση του Γ. Καμπούρη, η οποία είναι αφιερωμένη στον Ντίνο Χριστιανόπουλο, μια μεγάλη προσωπικότητα της πόλης, του πνεύματος και της ζωής όλων μας. Ο Ντίνος Χριστιανόπουλος, ένας δικός μας άνθρωπος, ένας Θεσσαλονικιός,

που τιμά την πόλη που γεννήθηκε, διακρίνεται για το πλούσιο έργο του αλλά και την προσωπικότητά του.

Ιδιαίτερα αγαπητός, με πιστό κοινό, σεμνός και αντισυμβατικός, με τολμηρό λόγο. Η άρνησή του να παραλάβει πριν από μερικά χρόνια το Μεγάλο Βραβείο Γραμμάτων που του απονεμήθηκε από τα Κρατικά Βραβεία Λογοτεχνίας, για το σύνολο του έργου του απέδειξε πως δεν τον ενδιαφέρουν τα βραβεία και τα χρηματικά έπαθλα, γιατί, όπως έχει πει και ο ίδιος, μειώνουν την αξιοπρέπεια του ανθρώπου.

Ο Ντίνος Χριστιανόπουλος όλα αυτά τα χρόνια απέδειξε ότι αυτό που τον ενδιαφέρει είναι η προσφορά του στον πολιτισμό. Εμείς το λιγότερο που έχουμε να κάνουμε είναι να του πούμε ένα μεγάλο ευχαριστώ για τη μοναδική πολιτιστική παρακαταθήκη, που αφήνει σε εμάς και τα παιδιά μας. Καλή ανάγνωση σε όλους.

* * *

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΟΡΦΑΝΟΣ

Βουλευτής Ν. Δημοκρατίας Α' Θεσσαλονίκης

Ο Ντίνος Χριστιανόπουλος είναι ένας από τους σημαντικότερους σύγχρονους Έλληνες λογοτέχνες που διακρίνεται για το πλούσιο έργο του.

Βραβευμένος ποιητής, διηγηματογράφος, δοκιμογράφος, μεταφραστής, ερευνητής, λαογράφος, εκδότης και βιβλιοκριτικός, έχει αφήσει το δικό του ιδιαίτερο στίγμα στα ελληνικά γράμματα.

Η αντισυμβατική του προσωπικότητα καταδεικνύει και την αξία που έχει ως άνθρωπος, καθώς αρνήθηκε να παραλάβει ακόμα και το Μεγάλο Βραβείο Γραμμάτων με το οποίο τιμήθηκε για το σύνολο του πνευματικού του έργου.

Επιπλέον, δεν δίστασε να έρθει σε σύγκρουση ακόμα και με το κοινωνικό κατεστημένο της εποχής, όταν διώχθηκε από την χούντα λόγω της άρνησής του να παραλάβει το βραβείο για ένα πεζό του έργο, τον «Χίλιαστή».

«Είμαι εναντίον των βραβείων γιατί μειώνουν την αξιοπρέπεια του ανθρώπου. Βραβεύω σημαίνει αναγνωρίζω την αξία κάποιου κατωτέρου μου - και κάποτε πρέπει να απαλλαγούμε από την συγκατάβαση των μεγάλων», υποστήριζε, μεταξύ άλλων, στο άρθρο του με τίτλο «Εναντίον».

Ο Ντίνος Χριστιανόπουλος είναι μοναδικός διότι έκανε πράξη τα λόγια του, υπερβαίνοντας συχνά τον εαυτό του, γνωρίζοντας ότι είναι η απαραίτητη συνθήκη για την επίτευξη της πολυπόθητης αυτογνωσίας.

Μια αυτογνωσία, η οποία άγεται και φέρεται από την ελεύθερη έκφραση και βούληση.

* * *

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ

Σκηνοθέτης

Γνωρίζετε τα θέματα με τα οποία ασχολήθηκε ο Ν.Χ.;

Ατέλειωτη η συναυλία των θεμάτων με τα οποία καταπιάστηκε, ποίηση, λογοτεχνική μουσική, στιχουργός, συνθέτης, ερμηνευτής, μεταφραστής, διορθωτής.

Στο θέατρο, στον κινηματογράφο συνέβαλε ακόμη. Ίσως συνεργασθούμε.

Πώς αξιολογείται ο Ν.Χ.

Κάθε έθνος έχει ποιητές όπως ο Σίλλερ για τους Γερμανούς, ο Σαίξπηρ για τους Άγγλους, ο Μολιέρος και ο Κορνέιγ

για τους Γάλλους, ο Θεοβάλτες για τους Ισπανούς, ο Ντοστογιέφσκι για τους Ρώσους.

Αναμφισβήτητα ο Χριστιανόπουλος για τους Θεσσαλονικείς.

Γνωρίζετε τον κατατρεγμό που υπέστη ο Ν.Χ. με την έκδοση των ισχνών αγελάδων;

Ναι, την περιγράφει με μεγάλη καθαρότητα ο Ν.Χ.

Αλλά όμως και στην εποχή του Διαφωτισμού κι έπειτα, οι συγγραφείς έχουν υποστεί την ντροπή, τις απαγορεύσεις, Ο Φλομπέρ σύρθηκε στα δικαστήρια για απρέπεια, για τη Μαντάμ Μποβαρύ, ο Στρίντσεργκ κατηγορήθηκε για βλασφημία στο Γάμο, ο Εραστές της Λαίδης Τσάτερλν, τον Λόρενς, απαγορεύθηκε ο Α. Deniguy έγραψε τις κακίες του για το πνευματικό ορόσημο του 19ου αιώνα Σατωβριάνδο.

«Πολιτική, φιλολογική και θρησκευτική υποκρισία. Ψεύτικο ύφος μεγαλοφυΐας. Να τι βρίσκεται στον άνθρωπο αυτόν που δεν εφεύρε ποτέ τίποτα».

Έχουν υπάρξει πολλά παραδείγματα υποτιθέμενης προσβολής κατά των υποκριτικών ηθών της μπουρζουαζίας.

Ο Ν.Χ. είναι ο αυριανός Καδάφης.

Πολλοί βρίσκουν πνευματικές συγγένειες ανάμεσα στον Ν.Χ. και τον Καδάφη. Το εύχομαι.

Πώς κρίνετε την ποίηση του Ν.Χ.

Στην ποίηση του Ν.Χ. υπάρχει η πηγαιότητα, η παλαιότητα, η φρεσκάδα, το βάθος του βιώματος και ευρύτητα, ανεξάρτητη σκέψη ενός ερωτικού ποιητή απέραντης ενέργειας, εκφράζει έναν κόσμο που η αξιοπρέπεια του ανθρώπου συνίσταται στο να αντέχει στην καταστροφή.

Έχει τη δωρεά της έμπνευσης και ανήκει στην ολιγάριθμη ομάδα των συζητήσεων της μοίρας.

Συνδυάζει λαμπρό συγγραφικό ύφος.

* * *

ΜΑΡΙΟΣ-ΘΕΜΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ

Νομικός

Τύχη αγαθή να γνωρίσω τον κ. Χριστιανόπουλο εξ απαλών ονύχων. Ο πατέρας μου με πήγε στο γραφείο του όταν ήμουν τριών ετών. Καίτοι ήμουν ντροπαλός, με τον κ. Ντίνο εξοικειώθηκα αμέσως, πήγα στην αγκαλιά του και φωτογραφήθηκα. Ο κ. Ντίνος μ' αγαπούσε πολύ και το θεωρούσα καμάρι όταν ερχόταν στις εκδηλώσεις του σχολείου μου που συμμετείχα. Για τους συμμαθητές μου ήμουν ο προνομιάς, χάρη της φιλίας με τον κ. Χριστιανόπουλο. Το ίδιο προνόμιο απολάμβανα από τους καθηγητές μου και συμφοιτητές μου, στο Πανεπιστήμιο στο Λονδίνο, που είχαν μνήμες γεμάτες λυρισμό και τρυφερότητα από την ποίηση του Ν.Χ.

Θεώρησα επιτακτικό καθήκον και υποχρέωση τιμής να γνωρίσω τον άνθρωπο Ν.Χ. και το έργο του. Στη μεγάλη βιβλιοθήκη του πατέρα μου αλλά και του Αμερικανικού Κολλεγίου όπου φοιτούσα βρήκα πλούσιο υλικό.

Διάδασα την ποίησή του, όπου διακρίνεται έντονος και σπάνιος λυρισμός, εκπλήρωση ενός υψίστου ποιητικού χρέους του.

Για τη χυδαία πολεμική για το έργο του από φιλοκατήγορους διεφθαρμένους αναγνώστες, ανθρώπους της λάσπης στην ψυχρή δεκαετία του 60. Η σκανδαλοθηρία είναι πάντα έτοιμη να ρίχνει το φαρμάκι της, ακόμη και όταν δεν υπάρχει τίποτα το ύποπτο.

Ενημερώθηκα για τη Διαγώνιο. Τιτάνιο έργο ξεχωριστής προσωπικότητας ενός μοναχικού ατόμου. Ένα περιοδικό που έδωσε σφρίγος, παλμό άλλο και βήμα προβολής και καταξίωσης εκατοντάδων λογοτεχνών. Για τη μικρή πιναποθήκη στέγη καλλιτεχνών από εδώ πέρασαν και αναδείχθηκαν πολλοί ζωγράφοι.

Για τις εκδόσεις Διαγωνίου, για την συμβολή στην αναγνώριση της αξίας του Ρεμπέτικου.

Εξαιρετικά εκθαμβωτική η μετάφραση του κατά Ματθαίον Ευαγγελίου.

Ταλαντούχος λογοτέχνης, προικισμένος με πένα τόσο ελεύθερη και με τόση βαθιά προσδοκία. Άριστος χειριστής των λέξεων.

Τί άραγε μπορούσε ακόμα να επιζητήσει αυτή τη στιγμή; Ποιά άλλη ικανοποίηση και ποιο άλλο μεγαλείο, έτσι απλόχερα δοσμένο από τη φύση, μπορούσε ν' αντικαταστήσει την ευδαιμονία αυτής της μοναδικότητας που μόνο ο ίδιος τώρα απολάμβανε; Τούτη η ηρεμία και η γαλήνη, μέσα κι έξω, δεν ήταν άραγε άριστη ανταμοιβή;

Σήμερα έπειτα από ραντεβού επισκέπτομαι μαζί με τον πατέρα μου και φίλο του Ν.Χ., το σπίτι του ποιητή.

Μας οδήγησε στο ταπεινό απλό γραφείο του. Θυμήθηκα την έκπληξη των αρχόντων από την Έφεσο που πήγαν για να γνωρίσουν τον Ηράκλειτο. Εξεπλάγησαν όταν τον βρήκαν να ζεσταίνεται με μια πρόχειρη σόμπα. Αυτό το αίσθημα ένοιωσα σαν ήρθε στη σκέψη μου το πολυτελέστατο γραφείο του «πολυβραβευμένου», όπως αποκαλούσε τον Τάκη Βαρθιτσιώτη ο κ. Χριστιανόπουλος εκμεταλευόμενος την οικειότητα τον βομβάρδισα κυριολεκτικά με ερωτήσεις που συγκέντρωσα μελετώντας μαθητής τότε το έργο του.

Πρόθυμα ο κ. Ν. Χ. άρχισε να με οδηγεί και να μου λύνει μια-μια τις απορίες μου μ' έναν ήρεμο καταληπτό τρόπο, κάνοντας αναφορές σε γενικότερα επίπεδα. Σε λίγο οι επεκτάσεις του, υπερπηδώντας τα λογοτεχνικά, ο Μεγαλομνήμονας αναφέρθηκε στα φιλολογικά μια σφαιρική εικόνα της ζωντάνιας της γλώσσας μας. Έμεινα συνεπαρμένος να παίρνω μαθήματα εκ του προχείρου από ένα μέντορα, αρκετές ώρες, ένα ανεπανάληπτο φροντιστήριο πάνω στους

τρόπους λειτουργίας της γλώσσας μας αιτιολογώντας την ακριβή γραφή και τη σωστή λέξη. Αφοσιώθηκα στην ευρύτητα ανεξάρτητη σκέψη του, κουδεντιάσαμε διάφορα θέματα πολιτισμού και με συνεχάρη για την απόκτηση πτυχίου νομικής σχολής του Λονδίνου.

Είναι πνευματική απόλαυση η ομιλία, με τον αριστοτέλη που δούλεψε πολύ για το όργανο που χρησιμοποιούμε, τον πλούτο μας, τη γλώσσα, που έχει εξαρτήσει από αυτή. Εμείνα άφωνος, οι γνώσεις του είναι απεριορίστες. Ακένωτες πηγές λόγου και υπολογισμού ψυχής απέδειξε ότι κατέχει σε βαθμό εκπληκτικό την παγκόσμια Γραμματεία από τη μακρινή αρχαιότητα έως την εποχή μας, έχοντας σίγουρες βάσεις γνώσεων ήταν εξαιρετικά ικανός ν' αντιμετωπίζει τα σοφίσματα με πιο λεπτά σοφίσματα. Θα μου μείνει αξέχαστη η άριστη μεταδοτικότητα του, η διαύγεια, απ' τη συσσωρευμένη του γνώση καθώς και η απορρόφηση των γνώσεών του από μέρους μου.

Αναρωτήθηκα πόσο θα κέρδιζε η σπουδάζουσα νεολαία, διδασκόμενη απ' τον ταλαντούχο καθηγητή, γνώστη και χειριστή της γλώσσας μας τον αριστούχο με περγαμινές φιλόλογο, αυθεντία στον τομέα του, που δυστυχώς για τους σπουδαστές του κέρδισε η Μούσα του, και η μοίρα τον έταξε να διακονήσει το ιερατείο της ποίησης. Δική του επιλογή.

Φύγαμε από το ασκητάριο του ρεμβόδους ποιητή φορτωμένοι γνώση, δώρα πνευματικά και ψυχική πλήρωση. Αργότερα ο ίδιος Χριστιανόπουλος έλεγε στον πατέρα μου πόσο είχε γοητευθεί από την ατμόσφαιρα εκείνη της βραδιάς και κυρίως από τη δίψα μάθησής μου που τον άκουγα με τόσο ενδιαφέρον και τέτοια προσοχή αποκαλώντας με καλιεργημένο αναγνώστη.

* * *

ΑΝΤΥΠΑ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ

Ιατρός

Κυρία Αντύπα

Ποιό είναι το πορτρέτο του Ν.Χ.;

Πληθωρική και πολυσυζητημένη προσωπικότητα. Ένας πολύ ζωντανός άνθρωπος με μεγάλους οραματισμούς, με αστείρευτο ενθουσιασμό και ακαταπόνητη δραστηριότητα. Είναι άνθρωπος φιλημένος από τόν Θεό.

Ξεκινά πάντα από την Αποστολική σύντομη «Πάντα ευσχημένως και τάξιν γενέσθω».

Τί σας εντυπωσιάζει στο Ν.Χ.;

Η ταπεινοσύνη του μπροστά στο Θεό, η κοινοτική του συνείδηση, η ελεύθερη προσωπικότητά του, ο ιδεαλισμός και ο ρεαλισμός του.

Χαρακτηριστικά του Ν.Χ.;

Ο Ν.Χ. ένας άνθρωπος δεν έχει δεχθεί συμβατικότητα και δεν δέχεται τα κακώς κείμενα, δεν εντάχθηκε στον ελιτισμό. Δεν διαβρώθηκε, παρέμεινε συνεπής στις αρχές του στο χαρακτήρα, στο «εναντίον» έσωσε την σοβαρότητά του.

Γιατί αρέσει η ποίηση του Ν.Χ.;

Ο αναγνώστης διαβάζοντας ποίηση Ν.Χ. νιώθει ξαναγεννημένος, αναβαπτισμένος. Γιατί κλίμακα της ευαισθησίας των ποιημάτων προσπορίζει τη συμπάθεια των ρομαντικών ψυχών, διεισδύει ως τα βαθύτερα σημεία με τρόπο ποιητικό, τρυφερό και ρεαλιστικό.

Το ωραιότερο ποίημα του Ν.Χ. συνιστά σημείο κορύφωσης της ποιητικής του πορείας «Το ΚΟΡΜΙ ΚΑΙ ΤΟ ΣΑΡΑΚΙ».

* * *

ΙΩΑΝ. ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ

ε.τ. Πρύτανης Α.Π.Θ.

κ. Πρύτανη**παρακαλώ κάντε μου το πορτρέτο του Ν.Χ.**

Αυθεντία στον τομέα της φιλολογίας. Διάκονος στο ιερατείο της ποίησης μπολιάζοντας γνήσιο τάλαντο και σπάνια ευαισθησία.

Κύρια γνωρίσματα της προσωπικότητας του Ν.Χ.

Χαρακτήρας στυφός, δυσάρεστος δηκτικά όχι όμως ασυνεπής, ασυνείδητος, ανέντιμος.

Τί ήταν η Διαγώνιος;

Μια στέγη για τον πνευματικό και ηθικό κόσμο του Ν.Χ., ένα σχολείο αγωγής και γνώσεων.

Ένα είδος εντευκτηρίου συνεργατών και φίλων Ν.Χ., φυτώριο για ποιητές πεζογράφους, κριτικούς και ζωγράφους, πλούτισε την πνευματική ένδεια της Θεσ/νίκης.

Πώς κρίνετε την ποίηση του Ν.Χ.

Η ποίηση και τα πεζογραφήματα του Ν.Χ. είναι ένα κράμα λαϊκής παράδοσης και χριστιανικής ηθικής· το ερωτικό πάθος σε πρωταγωνιστικό ρόλο και η λογική αντιμετώπιση της καθημερινότητας.

Η ποίηση του Ν.Χ. έχει προσωπικό χαρακτήρα, συγκινεί έχοντας τον δικό της ατομικό χαρακτήρα· ερωτικό πάθος, το εξομολογείται μέσα απο την ποίηση.

Είναι πολύγραφος ο Ν.Χ.

Όχι βέβαια. Πολύγραφοι είναι οι ποιητές ο δικός μας Παυλέας και ο Ι. Ρίτσος.

Πόσα είναι τα ποιήματα του Ν.Χ.

Σ' ένα ποίημά του με τίτλο «Ανέκδοτο» αναφέρει ότι τα

ποιήματά του είναι 365, όσες και οι βυζαντινές εκκλησίες της Θεσσαλονίκης, από τις οποίες καταστράφηκαν οι μισές επί τουρκοκρατίας.

Πιστεύω να έχει γράψει τουλάχιστον άλλα τόσα.

Ποιό είναι το ιδεώδες του Ν.Χ.;

Ο Ν.Χ. δημιουργός της σκέψης συμφωνεί συμπτωματικά με το ιδεώδες του Κομφουκίου, κατά το οποίο, ο δίκαιος άνθρωπος μετατρέπει τα λόγια του σε έργα και, κατόπιν, τα έργα του ακολουθούνται από λόγια.

Τί είναι αυτό που μαγεύει το ακροατήριο του Ν.Χ.;

Η ευφράδειά του, η ετοιμότητα λόγου κερδίζει το ακροατήριο. Με το δικό του τρόπο προσεγγίζει το κοινό με μια πλούσια σχεδόν ηδονιστική χρήση της γλώσσας του με ποιότητα λόγου. Παράλληλα, οι συναρπαστικές απαντήσεις του ψυχαγωγούν και προκαλούν ευθυμία και κατάπληξη, που κρέμεται κυριολεκτικά απ' το στόμα του γιατί έχει πολλά να πει για τον τρόπο σκέψης του, ιδίως για το ύφος και τα θέματά του, τα καυστικά σχόλια και τις φιλοσοφικές του αντιλήψεις.

* * *

ΚΩΣΤΑΣ ΑΣΗΜΑΚΟΠΟΥΛΟΣ**Λογοτέχνης**

Ο Ν.Χ., ασκητής με ιδιαιτερότητες, προσωπικό ύφος φωνής, αξιοπρόσεκτη περίπτωση για την πνευματική καλλιέργεια που έχει συγκροτημένη μορφή, βαθειά πίστη στην ελληνοχριστιανική παράδοση, εντυπωσιάζει η τόλμη που είχε να καυτηριάζει με καυστικό τρόπο ορισμένα συμβάντα ποιητικού και κοινωνικού κόσμου.

Όσον αφορά την άρνηση του στο Α' Κρατικό βραβείο, εφόσον δεν είχε ανάγκη τα χρήματα ορθώς έπραξε. Ήταν αυτό ένας τρόπος να δείξει ότι τα κρατικά βραβεία καθορίζονται συχνά από ανθρώπους που κινούνται, για την απονομή από προσωπικά ελατήρια.

* * *

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΑΣΠΑΣΙΔΗΣ Πρόεδρος ROTARY Θεσσαλονίκης

Κύριε Ασπασίδη

Κάντε μου παρακαλώ το πορτρέτο του Ν.Χ.

Ο Ν.Χ. ένας λαμπρός λόγιος με γυμνασμένη, φωτισμένη πένα. Χαρακτηρίστηκε απ' τις πιο ξεχωριστές φωνές της μεταπολεμικής ποίησης. Ένας ποιητής με σπάνια ευαισθησία και εμβρίθεια. Έβαλε την γνώση του στην υπηρεσία της ποίησης.

Γιατί αρέσει η ποίηση του Ν.Χ.;

Διότι ο Ν.Χ. έχει δώσει στον ποιητικό λόγο την έκφραση, τη γλώσσα τη ζωντάνια, τα φτερά. Μαγεύει το νου του αναγνώστη, γεννάει και μεστώνει μέσα του τη συναίσθηση του ανθρωπισμού που απλώνεται στο έργο του.

Ποια η συμβολή του Ν.Χ. στο «ρεμπέτικο»;

Η συμβολή του Ν.Χ. σ' αυτό που λέμε «ρεμπέτικο» τραγούδι είναι ανεκτίμητη. Έφερε το «ρεμπέτικο» πρώτος αυτός με αγώνες, επιμονή με συνέπεια, με ένταση και το κατέξωσε. Το έκανε μόδα, πέτυχε την αναγνώριση του πανελλήνιου.

Πώς χαρακτηρίζετε το κριτικό του έργο;

Η κεραία της ρωμαλέας κρίσης του Ν.Χ. είναι πάντα καλά προετοιμασμένη. Δεν γλύτωναν από το μαστίγιο της

σάτυρας του οι ατάλαντοι. Δεν δίστασε να πικράνει μιλώντας τη γλώσσα της αλήθειας, όσο σκληρή κι αν είναι αυτή, κάθε φορά. Η κριτική του πάντα σωστή, ειλικρινής, που σπανίζει στη χώρα μας, τις περισσότερες φορές είναι ή εγκώμιο χωρίς μέτρο ή επίκριση φανατική.

Ποιά η προσφορά της Διαγωνίου;

Το περιοδικό «Διαγώνιος» μία επιμελημένη έκδοση με προσωπικό ύφος, έδωσε τη δυνατότητα σε πολλούς καλλιεργημένους ανθρώπους να τύχουν αναγνώρισης και κατ'εξίωσης. Η Διαγώνιος, οι εκδόσεις Διαγωνίου και η Μικρή Πινακοθήκη βοήθησαν στις πνευματικές αναζητήσεις και επίδρασαν γόνιμα στην πνευματική ζωή της Θεσσαλονίκης.

* * *

ROBERTO CAPEL BADINO

Λογοτέχνης

Η αλήθεια για τον έρωτα.

Ποιητικές διαδρομές του Ντίνου Χριστιανόπουλου

Στα 1971 η Μαργαρίτα Yourcenar, επιμελούμενη τη δεύτερη έκδοση του Alexis, που συνοδεύεται από ένα σύντομο πρόλογο, σημειώνει: «Το πρόβλημα της αισθησιακής ελευθερίας, σ' όλες τις μορφές της, είναι κατά μέγα μέρος πρόβλημα ελευθερίας έκφρασης». Ο Alexis, πρωτόλειο έργο της, δημοσιεύτηκε το 1929. Διστακτική η συγγραφέας να ξαναδουλέψει το δικό της νεανικό έργο, που συντάχτηκε όταν ήταν εικοσιτεσσάρων ετών, διερωτάτο, από τη μια μεριά, για τη νεωτερικότητα και επικαιρότητα της θεματικής, λέγοντας αν άξιζε τον κόπο να το ξαναπαρουσιάσει στο κοινό ύστερα από τόσο μακρό χρόνο και τόσες μεγάλες

κοινωνικές αλλαγές, και από την άλλη, μελετούσε τις υφολογικές επιλογές, επεξεργασμένες σε μια ορισμένη φάση της δικής της λογοτεχνικής διαδρομής. Σχετικά με το πρώτο ζήτημα η Yourcenar μπορούσε να απαντήσει κατά τρόπο θετικό, διαπιστώνοντας που τα ήθη της σύγχρονης κοινωνίας, στα χρόνια λίγο μετά την εξέγερση (Μάιος του 1968), είχαν αλλάξει μόνον επιφανειακά, και συμπέρανε ότι ο κεντρικός πυρήνας του βιβλίου, το ξεγύμνωμα μιας ψυχής, η οποία ομολογεί τη «διαστροφή των αισθήσεων», παρέμεινε ακόμα έντονος. Σαράντα χρόνια μετά τις θεωρήσεις αυτές της Yourcenar και περισσότερα από εξήντα από την πρώτη εμφάνιση των ποιημάτων του Ντίνου Χριστιανόπουλου, τα οποία δημοσιεύονται τώρα εδώ, ένα ανάλογο ερώτημα θα μπορούσε να τεθεί σ' όποιον εννοεί να προσφέρει τον παρόντα τόμο στο κοινό των χρόνων μας· και η ευθύνη επαφίεται στον αναγνώστη να κρίνει αν η απάντηση σήμερα θα ήταν ουσιαστικά διαφορετική από εκείνη που τότε έδωσε η Yourcenar. Το δεύτερο πρόβλημα, αυτό αφορά τις υφολογικές επιλογές και προσφέρει στην συγγραφέα την ευκαιρία μιας σκέψης πάνω στη γλώσσα. Οι ανθρώπινες συμπεριφορές, λέγει, τείνουν στο να μη διαφοροποιούνται από εποχή σε εποχή, ενώ ο κομπορμισμός και η εκτίμηση στις διάφορες ηλικίες μετριοούνται ανάλογα με την δυνατότητα της κάθε γλώσσας και πολιτισμού να εκφράζουν τις αισθησιακές πραγματικότητες, στην προέκταση μιας ζώνης σιωπής ή ευπρέπειας, που τις κρύβουν. Στον ποιητή, που εκτίθεται σε κίνδυνο με το θέμα του έρωτα και της φιληδονίας, ανήκει το χρέος, που είναι καλλιτεχνικό και πολιτικό αντίμα, αυτό δηλαδή της σύνταξης μιας γλώσσας και ενός ύφους, ικανών να ονομάσουν και παρουσιάσουν με σεμνότητα και ακρίβεια τις αποχρώσεις του κόσμου των αισθήσεων, διευρύνοντας την ελευθερία έκφρασης και γκρεμίζοντας τα λεκτικά όρια, που την περιορίζουν. Πρόκειται,

όπως βλέπει κανείς, για ένα έδαφος γεμάτο από αγκάθια, πάνω στο οποίο βαδίζει ο ποιητής προς την αναζήτηση μιας δύσκολης ισορροπίας, ανάμεσα σε κινδύνους που αντιτίθενται στον λυρισμό, την τεχνική έκφρασης ή το άσεμνο.

Έρχονται στο νου έτσι φύρδην-μίγδην, χωρίς καμμιάν αξίωση πληρότητας, εκτός από το Alexis της Μαργαρίτας Yourcenar, ο πεζός γυμνός λόγος του Ernesto Umberto Saba, ο ρεαλισμός του Pier Paolo Pasolini, η μουσικότητα των στίχων του Winston H. Auden, η λαγαρή ποίηση του Sandro Penna, και πρώτα απ' όλους ο Κωνσταντίνος Καβάφης, για τη διεθνή καθιέρωση του οποίου κυρίως η Yourcenar και ο Auden συνέδραμαν καθοριστικά στο να κάνουν γνωστά το όνομα και τα έργα του με τις μεταφράσεις, γαλλικές και αγγλικές, και εντοπίζοντας μέσα στο δικό του ύφος ένα απόλυτο πρότυπο νεωτερικότητας και ισορροπίας της ερωτικής ποίησης. Ο Ντίνος Χριστιανόπουλος δικαιοματικά πετυχαίνει μια θέση μέσα στην κατηγορία των ερωτικών ποιητών στον 20ο αιώνα.

Στα 1950 ο Κωνσταντίνος Δημητριάδης είναι δεκαεννιάχρονος φοιτητής φιλολογίας στη Θεσσαλονίκη. Για χρόνια, από το 1940, κατά την γερμανική κατοχή της πόλης, με επιμέλεια και ζήλο συχνάζει στο περιβάλλον των θρησκευτικών κατηχητικών σχολείων, τα οποία του προσφέρουν βοήθεια και στήριξη, όχι μόνον πνευματική. Δεν ζη άνετη ζωή. Οι γονείς του (στα αυτοβιογραφικά συγγράμματά του ο συγγραφέας διατηρεί πάντοτε μία ειδική εσωτερική επιφύλαξη για την πρώτη νηπιακή ηλικία), οι οποίοι αφίχθηκαν στη Θεσσαλονίκη από την Κωνσταντινούπολη ως πρόσφυγες, μετά τη συνθήκη της Λωζάννης, αν και μέσα στη φτώχεια, του εξασφαλίζουν χάρη και στην συνεισφορά ενός θείου του να διατρέξει όλα τα στάδια της εκπαίδευσης. Κατά τα χρόνια του Γυμνασίου εμφανίζεται

ήδη με κάποια μικρά ποιητικά πονήματα, τα οποία δημοσιεύτηκαν στο λογοτεχνικό περιοδικό *Μορφές*. Ήδη, από το 1945 χρησιμοποιεί λογοτεχνικό ψευδώνυμο, όπως αναπόφευκτα συνηθίζεται μεταξύ των λογοτεχνικών κύκλων της Θεσσαλονίκης της εποχής, υπογράφοντας τα ποιήματά του ως το Χριστιανόπουλο, που ισχύει για «τον μικρό Χριστιανό», δηλαδή αυτόν, τον φοιτητή των κατηχητικών, και μετά το 1947, Ντίνος (υποκοριστικό του Κωνσταντίνος) Χριστιανόπουλος, προς τιμήν των ιδρυμάτων, όπου συχνάζει και τον στηρίζουν. Όπως ο ίδιος ο συγγραφέας θυμάται, στα χρόνια εκείνα της εφηβικής ηλικίας αρχίζει αυτή η μορφή διάστασης, θα λέγαμε, ανάμεσα στον άνθρωπο Κώστα και τον λογοτέχνη Ντίνο Χριστιανόπουλο, αφού αυτό είναι το όνομα με το οποίο είναι γνωστός ο συγγραφέας και ο επιστήμονας στους λογοτεχνικούς χώρους και τους φιλόλογους, ενώ αντίθετα το άλλο είναι το όνομα της αγάπης και του έρωτα. Ήδη στα 1950 για κάμποσο χρόνο συναναστρέφεται τους διανοούμενους του περιοδικού *Κογχλίας*, έχοντας αφήσει το συντηρητικό περιβάλλον του περιοδικού *Μορφές* και έχοντας πλησιάσει τις προσωπικότητες, που αντιπροσωπεύουν τη λογοτεχνική πρωτοπορία της Θεσσαλονίκης, τους ποιητές της ούτω πως λεγομένης πρώτης μεταπολεμικής γενεάς (βάσει της ελληνικής συνήθειας να διαρείται σε περιόδους η ιστορία της σύγχρονης λογοτεχνίας σε γενεές, θεωρητικά ομοιογενείς κατ' έμπνευση και αντικείμενα). Γνώρισε μεταξύ των άλλων τον Νίκο Γαδριήλ Πεντζίκη, την αδελφή του, Ζωή Καρέλλη, και τον Γιώργο Θέμελη, και συνδέθηκε με διαρκή φιλία με τους Τάκη Βαρδισιώτη και Κάρολο Τσίξεκ, ιδιαίτερη προσωπικότητα ιταλού καλλιτέχνη, ποιητή και διανοούμενου, τσέχου την καταγωγή, πολιτογραφημένον έλληνα της Θεσσαλονίκης. Παρά τη νεαρή ηλικία του, ο Ντίνος Χριστιανόπουλος, μπήκε καλά στο γόνιμο λογοτεχνικό περιβάλλον της πόλης. Ενθαρρυσμένος από τους φίλους, το φθινόπωρο του 1950,

εκδίδει από τον Κογχλία μία πλακέττα σε τριακόσια αντίτυπα με τον τίτλο: *Εποχή των ισχνών αγελάδων*. Είναι η πρώτη ποιητική συλλογή του Χριστιανόπουλου, το πρώτο έργο του σε στίχο ελεύθερο, το στίχο της σύγχρονης ποίησης, η αυθεντική αρχή μετά τους πειραματισμούς της εφηβείας.

Το σχέδιο είναι φιλόδοξο· η επιτυχία είναι μεγάλη. Ήδη με την επιλογή του τίτλου, ο Χριστιανόπουλος φανερώνει τη θέλησή του να μπη σ' ένα διάλογο λογοτεχνικό με τη νέα ποίηση των χρόνων αυτών. Εποχές είναι ο τίτλος μιας σειράς ποιητικών συλλογών του Μανώλη Αναγνωστάκη, του προσώπου αναφοράς για τους ποιητές της Θεσσαλονίκης, και ίσως για ολόκληρη τη μεταπολεμική γενεά, τη γενεά της ήττας, ως νέο παράδειγμα μιας ποίησης, κοινωνικά και πολιτικά δεσμευμένης. Ο Χριστιανόπουλος προσδίδει στο πρότυπο με σεβασμό. Χρόνια μετά, σε μια φιλολογική μελέτη θα βρη τρόπο να εκφράσει το χρέος μέσα στα όρια του ποιητικού λόγου του Αναγνωστάκη, στον οποίον ο Χριστιανόπουλος αναγνωρίζει την αξία της ρήξης με τον υπερρεαλισμό της προηγούμενης γενεάς και τον γυμνό λόγο, που γίνεται το χαρακτηριστικό στοιχείο του ύφους του ίδιου του Χριστιανόπουλου. Ο Αναγνωστάκης εικοσιπενταετής, σ' εκείνου του καιρού το γύρισμα, βρίσκεται στη φυλακή, στο ονομαστό Γεντί Κουλέ, καταδικασμένος σε θάνατο (η καταδίκη δεν εκτελέστηκε), λόγω της αριστεράς πολιτικής δραστηριότητάς του στην αντίσταση και κατά τον εμφύλιο πόλεμο. Όπως πρόσφατα έγινε γνωστό από μια μελέτη του Δημήτρη Κόκορη, ο Χριστιανόπουλος στέλνει στη φυλακή ένα αντίτυπο της *Εποχής των ισχνών αγελάδων* για να λάβη τις παρατηρήσεις και τις συμβουλές του Αναγνωστάκη, ο οποίος απαντάει στο νεαρό φοιτητή, στην πρώτη του δοκιμή στα γράμματα, μ' ένα κείμενο πυκνό σε κριτικές παρατηρήσεις, αλλά και ενθαρρυντικά λόγια.

Ο Αναγνώστης, λοιπόν, αντιπροσωπεύει ένα υπόδειγμα ύφους, αλλά και ένα είδωλο αντιπαλότητας. Ο Χριστιανόπουλος είδε πολύ καθαρά, και από τα πρώτα βήματά του, ποιά θα είναι η ποιητική διαδρομή του, η οποία θα τον οδηγήσει να διακριθεί εμφανώς από τους ποιητές εκείνων των ιδίων λογοτεχνικών χώρων, με τους οποίους μεγαλώνει. Η Εποχή των ισχνών αγελάδων απορρίπτει με κάποιον τρόπο σκανδαλώδη κάθε μορφή πολιτικού ενδιαφέροντος, ξεδιπλώνει θέματα βαθεία μύχια και προσωπικά: είναι ποίηση ερωτική. Η επανάσταση, η συντριβή της οποίας αποτελεί θέμα προβληματισμού για τους λογοτέχνες του μεταπολέμου, οδηγείται από τον Χριστιανόπουλο σ' ένα άλλο επίπεδο. Είναι εσωτερική έρευνα, αποκλειστικά προσωπική, γίνεται πιο πολύ εξέγερση ή επιδίωξη της μοναχικής επανάστασης. Η συλλογή, η οποία στην πρώτη έκδοσή της περιλαμβάνει εννιά ποιήματα, καθιστά πρόδηλη την επίδραση από το ποιητικό φαντασιακό του Καβάφη, του οποίου ο Χριστιανόπουλος αναπαράγει τις ατμόσφαιρες και με τον οποίο μπαίνει σε άμεσο διάλογο με το ποίημα *Ιθάκη*, και τη «μέθοδο» του Έλιοτ, του Έλιοτ της Έρημης Γης, που αναφέρεται ανοιχτά σε μερικούς στίχους και σε λέξεις. Η μορφή του έργου, με τα χρόνια, έχει υποστή ποικίλες τροποποιήσεις, μεταξύ διορθώσεων-αρνήσεων, και απορρίψεων, αλλά η δική του αρχική φυσιογνωμία μένει αμετάδλητη: μια σειρά από πρόσωπα του Βιβλικού κόσμου, της χριστιανικής παράδοσης ή της κλασσικής αρχαιότητας, τα οποία εισάγονται να ομιλούν σε πρώτο πρόσωπο, σ' ένα εσωτερικό μονόλογο ή σε διάλογο μ' ένα βουβό συνομιλητή (σε δύο περιπτώσεις πραγματικά η ποιητική φωνή εκφράζεται μ' ένα εγώ ή και εμείς που διηγείται ή περιγράφει το πρόσωπο). Εξ αυτού προκύπτει μια πολυφωνική αφήγηση, φτιαγμένη από προσωπίδες, πίσω από τις οποίες κρύβεται το πρόσωπο του ίδιου

του ποιητή ή καλύτερα, μέσα στις οποίες η φωνή του ποιητή ενσαρκώνεται, καθιστάμενη περισσότερο αληθινή, και έτσι περισσότερο καθολική. Στο βάθος μια πόλη μετέωρη διατρέχει μια διάσταση έξω από το χρόνο ή διαπερνάει τα χρόνια και τις εποχές, η οποία ονομάζεται με διάφορα ονόματα: Αλεξάνδρεια, Λαοδίκεια, Ιθάκη, Αντιόχεια, Σόδομα: είναι ο τόπος των κρυφών ερώτων, των πανδοχείων και των πορνείων (μπορδέλων), αλλά και του ηθικού αστικού πολίτη, που αδυσώπητα απωθεί και θέλγει τον ποιητή. Ο αναγνώστης εύκολα ταυτίζει τη λογοτεχνική αυτή πόλη μ' αυτήν της Θεσσαλονίκης, με τις δικές της κακόφημες συνοικίες, όπου ο Δημάς τριγυρίζει και όπου ο συγγραφέας έχει περάσει ολόκληρη την ύπαρξή του. Στις επόμενες εκδόσεις της ποίησης του Χριστιανόπουλου μια μεγάλη σπουδαιότητα πάντα θα επενδύεται στον προσδιορισμό των χώρων, στην απεικόνιση της πόλης, η οποία αναδημιουργείται, ως ένας λογοτεχνικός τόπος του έρωτα και της αμαρτίας, καταφεύγοντας ολοένα και πιο συγκεκριμένα στα τοπώνυμα της πόλης, φορτωμένης από μια ισχυρή επικλητική δύναμη.

Η Θεσσαλονίκη δεν μένει αδιάφορη για το βιβλίο του Χριστιανόπουλου. Το κείμενο των ποιημάτων δεν είναι πολύ ασαφές και οι συνέπειες μιας ελικρίνειας δεν είναι, βέβαια, καθολοκληρίαν αναπάντεχες: είναι μάλλον πικρές για τον συγγραφέα, ο οποίος βαθμιαία θα αποβληθεί απ' εκείνα τα ιδρύματα της θρησκευτικής μήτρας, που ως τότε τον είχαν προστατεύσει. Όταν στα 1952 τολμάει να δημοσιεύσει μια δεύτερη διευρυμένη έκδοση του έργου του, η οποία τώρα περιλαμβάνει δεκαέξι ποιήματα, κάποια από τα οποία στη συνέχεια θα απορρίψει, ο Χριστιανόπουλος θα έχει μπελάδες με την αστυνομία. Το βιβλίο αναγγέλεται στα βιβλιοπωλεία με μια ωραία διαφήμιση, την οποία σχεδιάζει ο φίλος Κάρολος Τσίτσικ, εγκαινιάζοντας μια συνε-

γασία, η οποία διαρκεί μια ζωή, αλλά τα αντίτυπα σύντομα κατάσχονται, διότι το περιεχόμενό τους κρίθηκε άσεμνο, ιδιαίτερα για τους στίχους ποιημάτων, τα οποία μετά αποκλείονται από τις επόμενες εκδόσεις, γιατί περιέχουν εχθρικούς υπαινιγμούς κατά της εξουσίας.

Η πιο μεγάλη απογοήτευση για τον συγγραφέα θα είναι η έκδοση της δεύτερης συλλογής ποιημάτων, Ξένα γόνата. Είναι το 1954. Ήδη μερικά από τα ποιήματα, που δημοσιεύτηκαν το 1952 αναγγέλλουν την καμπή που μελετάει ο συγγραφέας. Απ' αυτά στη σημερινή μορφή έχουν μείνει το Περιστατικό στην Αθήνα, που κλείνοντας την πρώτη συλλογή, συνιστά ένα είδος κλειδιού ή γέφυρας ανάμεσα στα δύο έργα, και Δίχως εξουθένωση, που τοποθετείται μετά στο άνοιγμα των Ξένων γονάτων. Με τις εκδόσεις του 1952 και του 1954 ο Χριστιανόπουλος επιδιώκει ένα συγκεκριμένο σκοπό: κατευθύνεται προς τον καθορισμό ενός ύφους. Εγκαταλείπει τα προσώπια της αρχαιότητας, δείχνει το δικό του γυμνό πρόσωπο, έτσι όπως γυμνός είναι ο λόγος μιας εξομολόγησης χωρίς παρασιωπήσεις. Ο Καδάφης είναι πάντα παρών. Αλλ' όχι και ο Καδάφης, λάτρης της ιστορίας, μνήμων ενός χαμένου χρόνου, αλλά πιο πολύ ο Καδάφης των εσώτατων αναμνήσεων, πιο πολύ αυτός ο αυτοβιογραφικός. Οι καταστάσεις, διαμορφωμένες μέσα στη διάσταση της θύμησης, περιγράφονται με τιμότητα χωρίς προσχήματα. Η γλώσσα, μουσική και αισθησιακή, ξεφεύγει τώρα από κάθε τέχνασμα, εκφράζει με ειλικρίνεια και χωρίς αμφισβήτηση την απλή εξομολόγηση μιας ύπαρξης. Ο Χριστιανόπουλος απαντάει σε μια εσωτερική απαίτηση αλήθειας και σε μια τυπική αναγκαιότητα ακρίβειας. Εκ νέου ξεπροβάλλει, όμως πιο καθαρό, το προφίλ της πόλης, υπονοούμενο από το όνομα: τα περιβάλλοντα, μεταμορφωμένα σε ιστορικές εικόνες, μέσα στο προηγούμενο έργο, περιγράφονται πιο ξεκάθαρα: τα προάστια, το λιμάνι,

οι συνοικίες των κρυφών συναντήσεων, οι ταβέρνες, οι στρατώνες. Αυτή τη φορά η ψυχρότητα με την οποία φορτώνεται το έργο είναι αιτία για τον συγγραφέα βαθείας αθυμίας (λύπης). Τώρα δεν τον εγκαταλείπουν εκείνοι οι θρησκευομανείς χώροι, οι οποίοι είναι ήδη σκανδαλισμένοι από την Εποχή των ισχών αγελάδων, αλλά πολλοί από τους διανοούμενους φίλους και συγγραφείς, οι οποίοι δεν τον ακολουθούν στην πορεία, στην οποία εμφανώς ο νεαρός ποιητής στέκεται με τόλμη. Όταν σηκώνει τα προσώπια, όταν θραύει τα καλύμματα ενός λόγου ισχυρά στυλιζαρισμένου, ο Χριστιανόπουλος περιθωριοποιείται από πολλούς. Είναι ωσάν το αληθινό σκάνδαλο να μην προέρχεται από το γεγονός καθαυτό, απ' αυτό το ολοφάνερο ξεστράτισμα, όσο από το τόλμημα να αναζητήσει μια άμεση γλώσσα και ένα άμεσο ύφος. Δίπλα του μένουν για να τον υποστηρίξουν, μεταξύ των άλλων, ο Τριαντάφυλλος Πίττας, ο δικός του πρώτος αναγνώστης της εποχής της πρώτης δημοσίευσης, η Ζωή Καρέλλη, και από την Αθήνα ο Κίμων Friar, ο οποίος, στη συνέχεια, από την Αμερική θα συμβάλει στη διάδοση του ονόματος του Χριστιανόπουλου και έξω από την Ελλάδα, με μερικές μελέτες και ανθολογίες μεταφράσεων της σύγχρονης ελληνικής ποίησης. Τα Ξένα γόνата αποτελούν μια στροφή αμετάκλητη στην ποιητική διαδρομή του Χριστιανόπουλου, ένα σημείο μη επιστροφής στο δικό του ταξίδι της καλλιτεχνικής αναζήτησης, αποτυπώνοντας μια αποφασιστική επίδραση στις διαδοχικές εξελίξεις στις δύο θεμελιώδεις λογοτεχνικές εμπειρίες.

Το πρωτότυπο ύφος του Χριστιανόπουλου καθορίζεται κατά μήκος μιας συναφούς γραμμής εξέλιξης, της οποίας είναι αναγνωρίσιμοι οι προοδευτικοί σταθμοί ως αυτόνομα τυπικά συστήματα. Αν και είναι δυνατό να εντοπίζονται οι χρονικές διακρίσεις, όπως σωστά έχει υποστηρίξει ο Θανάσης Μαρκόπουλος, για το έργο του Χριστιανόπουλου

δεν μπορούμε να ομιλούμε ακριδώς για φάσεις μιας ποιητικής, πολύ περισσότερο για σειρές ποιημάτων, που έρχονται να συγκροτήσουν ένα οργανικό σώμα, λεπτόλογα φροντισμένο στην πληρότητά του από τον συγγραφέα, μέσα από αναθεωρήσεις, διορθώσεις, δομικές αλλαγές στο μακρύ τόξο των συνεχών επανεκδόσεων. Ο Χριστιανόπουλος δοκιμάζει νέους γλωσσικούς τρόπους, πειραματίζεται με νέα είδη και στο εσωτερικό του Corpus των ποιητικών έργων σε στίχους κάθε συλλογής, αν και μπορεί να αναφέρεται σε μιαν ορισμένη χρονολογία, είναι ενδεικτική ενός γλωσσικού και υφολογικού κώδικα που λειτουργεί καθεαυτόν, και σε σχέση με το σύνολο. Για να βοηθήσουμε τον αναγνώστη να προσανατολισθή, θα επισημάνουμε τις κατευθυντήριες βασικές γραμμές αυτής της πορείας.

Το ποιητικό έργο, αυτό που ο συγγραφέας θεωρεί ως το σημαντικότερο έργο, διαρθρώνεται σε τέσσερις μικρές συλλογές, τις δύο πρώτες, τις οποίες έχουμε ήδη αναφέρει παραπάνω, τις οποίες ακολουθούν: ο Ανυπεράσπιστος καημός (1960) και τα Προάστια (1969), που τιτλοφορήθηκαν Ο αλήθωρος, στη συγκεντρωτική έκδοση του 1974. Μ' αυτές ο Χριστιανόπουλος υπαγορεύει το δρόμο του ρεαλισμού, τελειοποιεί την τάση προς την αντικειμενικότητα και τη λεξικολογική ακρίβεια, που γίνεται και τοπωνυμική λεπτομέρεια, καταλύει το λυρισμό και βαθαίνει τη σχέση ανάμεσα στην ποίηση και τη μουσική, αυτή την λαϊκή και λαθραία μουσική των λιμανιών και των καταγωγίων, που στην Ελλάδα ονομάζεται ρεμπέτικο. Τα προάστια, που υπαινίσσεται ο τίτλος της τελευταίας συλλογής, είναι πάντα εκείνα της νυχτερινής Θεσσαλονίκης, Βαρδάρη, Σταυρούπολη, Ηλιούπολη, Πολίχνη κ.ά. Σε μια δεύτερη ευκαιρία ο συγγραφέας θα τροποποιήσει τον τίτλο για να δείξει ταυτόχρονη παρουσία, δίπλα στο ερωτικό θέμα ενός νέου ενδιαφέροντος για τις κοινωνικές θεματικές, που εμφανίζεται σ' αυτή τη

συλλογή, με μια έκδηλη προσοχή στα θέματα του μοντερνισμού, της αστικοποίησης και της τσιμεντοποίησης, που μεταμορφώνουν το τοπίο και στρεβλώνουν τους χώρους της μνήμης και του έρωτα.

Στα μέσα των ετών 1960 ο Χριστιανόπουλος μεταχειρίζεται τον πεζό λόγο και το είδος του διηγήματος με τη δημοσίευση της Κάτω βόλτας (1963) στην οποία αργότερα έρχονται να προστεθούν Οι ρεμπέτες του ντουνιά (1986). Με τον όρο διήγημα ο Χριστιανόπουλος εννοεί αυτοβιογραφικό αφήγημα, και στο είδος της αυτοβιογραφικής πρόζας μπορούν να ενταχθούν χωρίς άλλο τα πιο πρόσφατα: Θεσσαλονίκη, οὔ μ' έθέσπισεν, 1999, 2008, όπου μαζεύει διάφορα γραπτά μνήμης, και το Εγώ φαντάρος στο χακί. Αναμνήσεις από τη στρατιωτική μου θητεία, 2003, στο οποίο ο Χριστιανόπουλος θυμάται την περίοδο της στρατιωτικής του θητείας. Μέσα στα ίδια χρόνια, κατά τα οποία αρχίζει να γράφει διηγήματα, δοκιμάζει τη μορφή των μικρών ποιημάτων, με τη σύνθεση φλογερών κεμένων, (από τα οποία καθίσταται δικαίως προφανής η διάσταση από την παράδοση των ιαπωνικών haiku), από την επιγραμματική γεύση και από το περιεχόμενο, άλλοτε ερμητικό, άλλοτε ρεαλιστικό. Ο κύκλος των μικρών ποιημάτων εγκαινιάζεται με τη συλλογή, Το κορμί και το σαράκι, 1970, και το Ιστορίες του γλυκού νερού, 1980, που συγκεντρώνονται και εμπλουτίζονται με τις διαδοχικές εκδόσεις του τόμου, Μικρά ποιήματα, 2004. Πάντοτε βολιδοσκοπώντας τις δυνατότητες νέων εκφραστικών τρόπων μέσα στο περιβάλλον της ερωτικής λογοτεχνίας, ο Χριστιανόπουλος εμφανίζεται και με λυρική πρόζα, ξεκινώντας με τη δημοσίευση της συλλογής τα Νέα ποιήματα, 1981, έπειτα, η Νεκρή πιάτσα, 1984, τώρα τα Πεζά ποιήματα (2004). Η καλλιτεχνική πορεία του ποιητή δεν τελειώνει· στα 2011 δημοσιεύεται η συλλογή υπό τον τίτλο Παράξενο, πού βρίσκει το κουράγιο κι ανθί-

ζει, που συγκεντρώνει ποιήματα εκκεντρικά, δημοσιευμένα σε περιοδικά σε διάφορες ευκαιρίες, τα οποία δεν περιλήφθηκαν στις μεγαλύτερες εκδόσεις, και μερικά ανέκδοτα.

Ο Χριστιανόπουλος συχνά τοποθετείται εξωτερικά ή απόλυτα σε αντίθεση, προς εκείνα τα ρεύματα, που κατά το δεύτερο μισό του 20ού αιώνα έχουν διαπεράσει και εμπυχώσει τη λογοτεχνική ζωή σε ελληνική γλώσσα, διατρέχοντας ένα δρόμο καθόλα προσωπικό, που όμως θα ήταν λάθος να θεωρεί κανείς, περιθωριακό. Θα αδικούσε κανείς τον Χριστιανόπουλο, αν δεν θυμούνταν τη δραστηριότητα του επιστήμονα, του εκδότη και του υποστηρικτή των τεχνών. Ο Χριστιανόπουλος μένει μακριά από ακαδημαϊκά άδυτα. Από το 1957 ως το 1965 απασχολείται ως βιβλιοθηκάριος στη Δημοτική Βιβλιοθήκη Θεσσαλονίκης, και ακολούθως συνεχίζει να στέκεται όρθιος με τη δική του πνευματική δραστηριότητα. Ωστόσο δεν αμελεί να συμπορεύεται στην ιστορική έρευνα και τη λογοτεχνία, και δημοσιεύει περιοδικώς μελέτες, από τις οποίες ξεχωρίζουν κάποιοι προνομιούχοι χώροι ενδιαφέροντος, όπως ο ρόλος της δραστηριότητας των λογοτεχνικών περιοδικών στη Θεσσαλονίκη από τα τελευταία χρόνια της Οθωμανικής κυριαρχίας ως τις ημέρες μας, οι καλές τέχνες, η ιστορία της μουσικής παράδοσης του ρεμπέτικου, και του μεγαλύτερου ερμηνευτή του, του Βασίλη Τσιτσάνη, η ποίηση του Διονυσίου Σολωμού, το έργο του Νίκου Καβδαδία, που ο Χριστιανόπουλος έχει συμβάλλει να διαδοθή, η μορφή του εστέτ και παρακμιά ποιητή Ναπολέοντα Λαπαθιώτη, και πάνω απ' όλους ο αγαπημένος Καβάφης. Αλλά δεν υπάρχει μόνον ο επιστήμονας. Ο Χριστιανόπουλος επιδιάλλεται ως μια από τις προσωπικότητες αναφοράς της πνευματικής ζωής της Θεσσαλονίκης, και ιδιαίτερα μέσα από τα δύο δικά του «δημιουργήματα»: το λογοτεχνικό περιοδικό Διαγώνιος, το οποίο ιδρύθηκε από τον Χριστιανόπουλο το 1958, και η

ομώνυμη Μικρή Πινακοθήκη, που εγκαινιάστηκε το 1947 και λειτουργεί ως το 1995, ένα πραγματικό και κύριο σημείο αναφοράς της καλλιτεχνικής και πνευματικής ζωής της Θεσσαλονίκης. Το περιοδικό Διαγώνιος εκδίδεται τακτικά σε τέσσερις χρονικές περιόδους: 1958-1962, 1965-1969, 1972-1976 και 1979-1983, επιδιώκοντας να κερδίσει μια θέση ισορροπίας ανάμεσα στην προώθηση νέων ποιητών, συγγραφέων της πρόζας, καλλιτεχνών και τον καθορισμό γούστου, μιας αισθητικής γραμμής, στο μέσον του δρόμου – είναι λόγια του Χριστιανόπουλου – ανάμεσα σε νεωτερικότητα και παράδοση. Μεταξύ των συγγραφέων, που με τα πρώτα βήματά τους κινούνται μέσα στις σελίδες του περιοδικού Διαγώνιος, είναι αναγκαίο να σημειώσουμε τον Γιώργο Ιωάννου και τον Νίκο-Αλέξη Ασλάνογλου, τους δύο ποιητές που η ιστορικολογοτεχνική παράδοση της σύγχρονης Ελλάδος συνδέει με τον Χριστιανόπουλο, όμως μέσα σε διαφορετικότητα κατευθύνσεων, ως την τριάδα των ερωτικών ποιητών της Θεσσαλονίκης.

Το κείμενο και η ίδια η φυσιογνωμία των ποιητικών συλλογών του Χριστιανόπουλου εξελίσσονται συνεχώς μέσα στη διάρκεια της ζωής του συγγραφέα, ακολουθώντας μια δουλειά διορθώσεων και αδιάκοπων ανασυστηματοποιήσεων. Η Εποχή των ισχνών αγελάδων στην πρώτη της έκδοση (Θεσσαλονίκη, 1950¹), όταν ένας μόνος τόμος (Ποιήματα 1952-1955, Θεσσαλονίκη, 1957) συγκεντρώνει τις δύο συλλογές μ' ένα όμοιο (σε μέτρο) διάβασμα στο παρόν. Το ποίημα Λουκάς ο αγαπητός, σύνθεση ως το 1950, εντάσσεται στο Εποχή των ισχνών αγελάδων, μόνο με την τέταρτη έκδοση του όλου Corpus των ποιητικών έργων του Χριστιανόπουλου (Ποιήματα, Θεσσαλονίκη, Ιανός, 2004, [Θεσσαλονίκη εκδόσεις Διαγώνιου, 1985¹]). Το κείμενο του παρόντος τόμου αναφέρεται στην πρόσφατη έκδοση, δηλαδή την πέμπτη του ποιητικού Corpus ή την εν-

δέκατη του Εποχή των ισχνών αγελάδων, και την δέκατη του Ξένα γόνατα, (Ποιήματα, Θεσσαλονίκη, Ιανός, 20095).

Η ποίηση του Ντίνου Χριστιανόπουλου μεταφράστηκε σε διάφορες γλώσσες. Σε τόμο δημοσιεύονται μεταφράσεις στα σουηδικά (Z. Psaltis-M. Rying, Sockholm, 1986), δανέζικα (W. Gjerløw, Husets Forlag 1990), αγγλικά (N. Kostis, Athens 1995, Παιανία, 2000), και γαλλικά (M. Volkovitch, Paris, 1996). Στα ιταλικά, εκτός από τη δημοσίευση του Χριστιανόπουλου σε ανθολογίες της νεοελληνικής ποίησης και κάποιες σποραδικές εμφανίσεις σε περιοδικό, ξεχωρίζει η πλήρης μετάφραση της Εποχής των ισχνών αγελάδων, που έχει γίνει από τον Pasquale Mottolese στο περιοδικό "Greek letters", Αθήνα, 1991. Η παρούσα αποτελεί την πρώτη ιταλική μετάφραση σε αυτοτελή τόμο έργων του Ντίνου Χριστιανόπουλου.

Κατακλείοντας, οφείλουμε να εκφράσουμε ένα θερμό ευχαριστώ σ' όσους με αφοσίωση και αγάπη για τα γράμματα συναίνεσαν να φθάσει στο στόχο αυτή η δίγλωσση έκδοση, την αξία της οποίας θα κρίνει ο αναγνώστης· στον Giovanni Giovannetti, τον εκδότη που συγκατατέθηκε με σπάνιο ενθουσιασμό στην πρόταση να δημοσιεύσει τα ποιήματα του Χριστιανόπουλου· στην Αμαλία Κολώνια, η οποία ενεθάρρυνε από την πρώτη στιγμή τον μεταφραστή και του παραστάθηκε με εξαιρετική υπομονή. Και πάνω απ' όλους στον Ντίνο Χριστιανόπουλο για τη γενναιοδωρία, την προθυμία του και την μακρά αλληλογραφία, πυκνή σε ωφέλιμες παρατηρήσεις και συμβουλές, αξιοσημείωντες για όποιον γράφει.

Roberto Capel Badino

Μετάφραση:

Βασιλείου Στ. Ψευτογκά, δρ.θ. Ομοτ.Καθ. Θ.Σ.Α.Α.Π.Θ.

* * *

ΓΡΗΓΟΡΗΣ Γ. ΒΑΡΕΛΑΣ

Οικονομολόγος - Συγγραφέας

Αγαπητέ κ. Καμπούρη,

Όπως σας είπα και στην προχθεσινή τηλεφωνική συζήτησή μας, αναφορικά με την έκδοση βιβλίου που έχετε προγραμματίσει για τον ποιητή Ντίνο Χριστιανόπουλο, δεν έχω μελετήσει την εργογραφία του και δεν θέλω να εκφράσω ενδεχομένως άδικες, για τον ποιητή και άνθρωπο, απόψεις.

Με έχουν επηρεάσει αρνητικά λίγοι στίχοι του, που διάβασα προ ετών στη Μεγάλη Εγκυκλοπαίδεια της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας του Χάρη Πάτση (τόμος 24ος σελ. 86), ως προς τη «φιλοσοφία» και το ύφος του. Έτσι, απέφυγα να αναζητήσω έργα του. Σας στέλνω ταχυδρομικώς φωτοτυπία αυτού του κειμένου.

Ωστόσο, σε σχετικές κατά περιόδους συζητήσεις, οι γνώμες διχάζονται. Άλλοι τον επαινούν και άλλοι τον κατακρίνουν.

Σας στέλνω, ομοίως, εκτεταμένο κείμενο στη Μ.Ε.Ν.Α. για τον αείμνηστο Γ.Θ. Βαφόπουλο, που τον γνώριζα και τον εκτιμούσα πολύ. Είχαμε ταξιδέψει μαζί, δύο φορές, οικογενειακώς στο εξωτερικό. Το 1976 γιορτάσαμε το Πάσχα στη Βιέννη και τσουγκρίσαμε αυγά που είχε φροντίσει η επίσης πολύ ευγενική κ. Βαφόπουλου.

Όπως σας είπα και προχθές, που μου τηλεφωνήσατε, στις σελ. 95 και 110 του κειμένου που σας στέλνω:

• Ο Γ.Θ. Βαφόπουλος γράφει στο βιβλίο του «Επιθανάτιες Σάτιρες» για τη γυναίκα του: «Αγαπημένη, καθώς το χέρι μου κρατάς, - είναι σα να κρατάς τον ίδιο σου το θάνατο» και

• Η Ανθούλα Βαφόπουλου - Σταθοπούλου, στο ποίημα της «Σαν πεθάνω» καταλήγει: «Σαν πεθάνω... τα χλωμά

τα δάκτυλά σου θα χαϊδέψουν και πάλι τ' άψυχό μου το σώμα...

Θα ζητήσεις να μάθεις.

Κι αν σου πουν: «Η καρδιά της κάποιον άλλον ζητούσε...».

Καλές επιτυχίες στο έργο σας.

* * *

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΟΥΡΟΣ

Καλλιτεχνικός Διευθυντής Κρατικού Θεάτρου Β. Ελλάδος

Τι να πρώτο πει κανείς για το έργο του Ντίνου Χριστιανόπουλου. Οι προλαλήσαντές μου κάλυψαν απόλυτα αν και νιώθω ότι μπορώ να γράψω άλλα τόσα για την προσωπικότητα και τη δουλειά του Ντίνου Χριστιανόπουλου. Θα σταθώ σε μια δήλωσή του:

«**Να πληρώνεις με το ίδιο σου το αίμα, αυτά που είπες ως μεγάλες ηθικές αρχές**».

Ήταν μια δήλωση που με άγγιξε και με έκανε να θυμηθώ δύο γεγονότα της ζωής του.

Είναι ο άνθρωπος που το 2011 τιμήθηκε με το Μεγάλο Βραβείο Γραμμάτων για το σύνολο του έργου του και αρνήθηκε να το παραλάβει παραπέμποντας στο κείμενό του «Εναντίον» από το 1979 όπου αναφέρει χαρακτηριστικά: «Είμαι εναντίον της κάθε τιμητικής διάκρισης απ' όπου και αν προέρχεται. Δεν υπάρχει πιο χυδαία φιλοδοξία από το να θέλουμε να ξεχωρίζουμε».

Είναι ίδιος άνθρωπος που όταν ετέθη το θέμα των λογοτεχνικών συντάξεων είχε αντιδράσει. Αρνήθηκε και τότε να υποβάλει αίτηση για να πάρει σύνταξη “λογοτεχνίας”, λέγοντας ότι είναι ντροπή να συνταξιοδοτείσαι για κάτι που έγραψες...

Ο Ντίνος Χριστιανόπουλος είναι ένας «μοναχικός» επαναστάτης. Πιστεύει στην επανάσταση, που ξεκινάει μέσα από το ίδιο το άτομο.

Όταν λοιπόν ένας άνθρωπος των γραμμάτων θέτει τόσο υψηλά στάνταρ στις αρχές και τις επιλογές του και δέχεται να τις “πληρώσει” με γενναιότητα, θεωρώ ότι το έργο του ανήκει στο ΚΟΙΝΟ του.

Σε ένα κοινό που σήμερα, περισσότερο από ποτέ, έχει ανάγκη από Αλήθειες.

* * *

ΑΝΔΡΕΑΣ ΒΟΥΤΣΙΝΑΣ

Σκηνοθέτης

Κύριε Βουτσινά γνωρίζετε τον Ν.Χ.;

Βεβαίως του πρότεινα μάλιστα να γράψει θεατρικό έργο με σκοπό να το σκηνοθετήσω στο Κρατικό θέατρο Βορείου Ελλάδος. Αρνήθηκε λέγοντας πως παρ' όλο που έγραψε δυο θεατρικά έργα παλαιότερα, γιατί το θέατρο είναι μια ιδιαίτερα δύσκολη και πολύπλοκη τέχνη.

Αξεδίψαστη φλόγα του διανοητή, σοβαρότητα μιας αρετής καθαρά αποστολικής.

Οι ποιητές όπως και ο Ν.Χ. θεωρούνται κυρίαρχοι της μοίρας τους και θεμετοφύλακες ενός πεπραγμένου για το οποίο κανένα ζωντανό δημιούργημα δεν μπορεί να καυχήθει.

Είναι πρωτοπόρος ο Ν.Χ.;

Ναι, διότι μέσα από τη δουλειά του αφήνει να φανούν νέες ιδέες, τα καθοριστικά γνωρίσματα της ζωής στην εποχή μας.

Τι θαυμάζετε στην ποίηση του Ν.Χ.;

Τα έξοχα δείγματα ποιητικής σύνθεσης, που δεν έχουν τα συνηθισμένα ελαττώματα της προπαγάνδας, του κηρύγματος και του εφήμερου.

Η συνειδητή προσπάθεια ποιητικής ανάπλασης στη γλώσσα μας έχει κατακτήσει τον ευρύτερα εκπολιτιστικό κόσμο.

Το πορτρέτο του Ν.Χ.;

Πασίγνωστος και δημοφιλέστατος, όχι μόνο για το ποιητικό του έργο αλλά και για τις καφτές κριτικές του. Ένας από τους πιο θερμούς εραστές και στη ζωή και στην ποίηση του. Ξέχειλα από τον έρωτα τα ποιήματά του.

* * *

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ ΓΙΑΛΟΥΡΙΔΗΣ

Καθηγητής

Πρόεδρος Διεθνούς Έκθεσης Βιβλίου

Πώς σχολιάζετε την κριτική του Ν.Χ.;

Ο Ν.Χ. είναι οξυδερκής κριτικός. Δίκαιος, αυστηρός κριτής αλλά και πικρός σχολιαστής. Διαθέτει αδούλωτο κριτικό πνεύμα, γνώση, ευαισθησία, τόλμη, καθώς και ευθυκρισία συνδυασμένη με γνώση και ηθική ακεραιότητα.

Γιατί αρέσει η ποίηση του Ν.Χ.;

Τα υπέροχα ποιητικά δημιουργήματα του Ν.Χ. έχουν αμεσότητα και απλότητα, μιλούν στην καρδιά των αναγνωστών. Διαμορφώνουν τη ζωή μας. Έχουν μια ασυνήθιστη απήχηση. Ο κόσμος τον λατρεύει και τον αγαπάει με πάθος. Το κοινό του επιφυλάσσει μια μεγάλη αγκαλιά γιατί το καλλιτεχνικό αποτύπωμα είναι αναμφισβήτητα βαθύ και ορόσημο για νέους καλλιτέχνες.

Ποιό είναι το καλλιτεχνικό ποίημα του Ν.Χ.;

Η Ιθάκη.

Η μοναξιά του Ν.Χ. ενήργησε θετικά;

Ο Ν.Χ. αγάπησε την ατέλειωτη μοναξιά, της είχε εμπιστοσύνη. Ήταν στήριγμα και καταφυγή σε αντίξοες καταστάσεις. Μέσα από αυτή βρήκε την θεία έμπνευση των ποιημάτων του, το δημιουργικό οίστρο αλλά και όλες του τις διεξόδους στη ζωή του.

Χαρακτηρίζετε τον Ν.Χ.;

Ο Ν.Χ. ανήκει στους κορυφαίους ανθρώπους των γραμμάτων. Πνεύμα ανήσυχο και ασυμβίβαστο. Πιστός και συνεπής στις αρχές του, χωρίς εκπτώσεις. Μελλορutos, τολμηρός, οικείος, αέρας με ήθος. Διαθέτει διανοητική ικανότητα και έξοχες σκέψεις, παραγωγός πνευματικής τροφής και σκέψης.

* * *

ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

Συγγραφέας- Εκδότης περιοδικού

Το εξαίσιον πνεύμα του Ντίνου Χριστιανόπουλου

Στο φιλικό και κολακευτικό συνάμα αίτημα του δημοσιογράφου Γιάννη Καμπούρη να εκφέρω τη γνώμη μου για τον πολλαπλώς επώνυμο Ντίνο Χριστιανόπουλο (Ν.Χ.), ανταποκρίθηκα με χαρά, αν και προς στιγμή δίστασα. Το να κληθεί κανείς να γράψει για τον σπουδαίο ποιητή, είναι εκ των πραγμάτων μια δύσκολη ιστορία, κυρίως λόγω της πολυσχιδούς και πολύπτυχης προσωπικότητας του ανθρώπου. Αν είχα ικανό χρονικό περιθώριο μπροστά μου, θα προσπαθούσα να ετοιμάσω ένα κείμενο, που έστω και ελ-

λειμματικά θα φιλοδοξούσε να σκιτσάρει το εύρος της πνευματικής του εμβέλειας, που σημάδεψε τελεσιδίκως την λογοτεχνική πορεία -και ίσως όχι μόνον- της μεταπολεμικής Θεσσαλονίκης.

Ο Ντίνος όπως προσφυώς πολλοί τον αποκαλούν, κομπάζοντες ασυστόλως που τους δίδεται το δικαίωμα να τον προσφωνούν με το μικρό του, αγνοούν προφανώς τους άλλους, τους περισσότερο προνομιούχους· αυτούς που έχουν την χαρά να φυλάττουν επιμελώς -ως ενθύμιον υψηλής φιλίας- τις ιδιοχείρως γραμμένες σε επιστολόχαρτα 15X20 εκατοστά απόψεις του -πάντα με μικρά κομψά γράμματα- για κάποιο κείμενό τους που με ευχαρίστηση δέχθηκε να σχολιάσει και τους λοιπούς τυχερούς που καυχώνται ότι ο ποιητής ευδόκησε να φωτογραφηθεί, να αστείευθεί ή να γευματίσει μαζί τους.

Ο Χριστιανόπουλος για όλους τους Έλληνες είναι ο ευπατρίδης του γραπτού και προφορικού λόγου, της λάγαρης σκέψης και του βαθέως στοχασμού, της λιτής έκφρασης και των κοντινών οριζόντων. Πόσο εύκολο είναι να περιγράψεις έναν άνθρωπο με εντυπωσιακή εκφραστική τόλμη; Πώς να διερμηνεύσεις (αποκρυπτογραφήσεις, αν προτιμάς) την υπαινικτική γραφή του; Πώς να καταμετρήσεις τον ατίμητο πνευματικό θησαυρό που μας κληροδοτεί; Προσωπικά, εγώ ο αδαής, φοβούμαι πως μόνο ασύμπτωτες και ημιτελείς σκέψεις μου για εκείνον (και τις πράξεις) του θα μπορούσα να συμπεριλάβω σε συλλογικές προαποτυπώσεις με γραφιάδες της... μεσοχώρας.

Γεννημένος και μεγαλωμένος στη Θεσσαλονίκη ο Χριστιανόπουλος έβαλε τη δική του σφραγίδα στην σύγχρονη πνευματική και λογοτεχνική ζωή πόλης, αφού υπήρξε ένας πολυβραβευμένος ποιητής, διηγηματογράφος, δοκιμογράφος, μεταφραστής, ερευνητής και βιβλιοκριτικός. Μετέφερε (εξέφρασε, αν προτιμάτε) με τους στίχους του την τραυμα-

τισμένη (σακατεμένη, αν προτιμάτε) μεταπολεμική ελληνική κοινωνία σε χώρους συνειδησιακής ισορροπίας όπου, αντικατέστησε τη νοσηρή συμπερασματική πρόταση με την ελευθεριότητα του πολυπρόσωπου **επιτρεπτού παντός χώρου και καιρού** που όμως δεν ενοχλεί τον πλησίον του.

Πάντως, το δέλεαρ της συμμετοχής σε τημ επωνύμων που φιλοδοξεί να απεικονίσει όσο γίνεται πληρέστερα και εν συντομία την πνευματική ουσία ενός διανοητή με υψηλό επίπεδο αναγνωρισιμότητας, αποτελεί σαφώς και κατηγορηματικώς μια ενδιαφέρουσα εμπειρία, που αποτρέπει κάθε σκέψη άρνησης της προσφοράς, αφού είναι πολύ πιθανό κάποιοι να σου προσάψουν τον χαρακτηρισμό ρίψα-σπισ (ευπτότητος ή λιποτάκτης, αν προτιμάτε). Από την άλλη, αυτό που θα αποτυπωθεί στο χαρτί, απαγορεύεται να γίνει στο πόδι. Γνωρίζω καλά την απέχθειά του ποιητή προς την προχειρότητα, γι' αυτό και είναι φρόνιμο να αποφεύγει κανείς το κάθε είδους αλισβερίσι μαζί του, αν υπερτερεί το στοιχείο της αφροντισιάς και της προχειρότητας.

Με πολλά από τα κείμενα που έχω αναγνώσει και αναφέρονται στερεότυπα στην... ιδιορρυθμία, την ιδιοτυπία ή ιδιοπροσωπία του Χριστιανόπουλου δεν συμφωνώ και δεν μου καίγεται καρφί αν κάποιοι βάλλουν τις φωνές: Η λιτή έκφραση π.χ. που επιμένουν ότι τον χαρακτηρίζει, η εξομολογητική ανάγκη, τα μυστηριώδη σοκάκια από τα οποία διέρχεται ο ποιητής, τα περιβέ δωμάτια στα οποία συχνάζει και... *ων ουκ εστιν αριθμός μη ηχηρών παρομοίων*, είναι παρεμβάσεις για μεγάλα παιδιά ή παραμύθια της Χαλμιάς για μεγαλύτερα.

Ο Χριστιανόπουλος αρνείται το παιχνίδι με τους αναζητώντες εναγωνίως την αιτιώδη ελληνική παθογένεια (ή τα αίτια της Ελληνομάθειας, αν προτιμάτε) στο ελκυστικό πράγματι έργο του, γιατί πράγματι δεν υπάρχουν. Εκνευρισμένος ενίοτε από τους μη κατανοούντες τα αυτονόητα,

αντιπαρατάσσεται στα σαθρά τους επιχειρήματα με τον αμάχητο λόγο του, που αυτομάτως ανασυντάσσει και εντονώνει την εικόνα υπεροχής που αποδεδειγμένα διαθέτει. Πρόκειται συνεπώς για μια τακτική αμύνης και μόνον, που υλοποιείται στο υψηλότερο σημείο της καμπύλης αντίδρασης, με την επιστράτευση συνωνύμων φράσεων και λιγότερο λέξεων, θα υποστήριζα αδοκίμως.

Διάβασα ακόμη και για τις πρωτοκλασάτες επιρροές των Elliot, Auden και Καβάφη στο έργο του. Όχι! διαφωνώ και με αυτούς οριζοντίως και καθέτως. Ο Ν.Χ. είναι μοναδικός. Αδικείται όταν συγκρίνεται -σκοπίμως μάλιστα τούτο πράττεται συστηματικώς από τους πολεμίους του- με μεγάλα ονόματα της ποίησης. Του δίνουν έναν τεράστιο χώρο για να αναμετρηθεί με τους κορυφαίους ομολόγους του. Μέχρι όμως να εγκαταστήσει και διαχειρισθεί τον τελικό πνευματικό του πύργο, μοιραία θα φαντάζει μικρότερος από τους άλλους. Ο Ν.Χ. είναι απολύτως αυτοδύναμος πνευματικά, καθώς η ζείδωρη ουσία του εγκεφάλου του ανανεώνει συνεχώς την ικανότητά του να παράγει έργο πνευματικό χρήσιμο για κάθε άνθρωπο. Αυτός ο άνθρωπος που αντιτάχθηκε στο θεσμό των βραβείων, που εξαγίασε με τον ασκητικό τρόπο ζωής του τις προσωπικές του παρεκκλίσεις, που φώτισε με τον αψεγάδιαστο λόγο του τις σκοτεινές γωνιές του ανθρώπινου νου και διαφώτισε Έλληνες και ξένους για θέματα ιστορικά, γεωγραφικά, φιλολογικά, αισθητικά, αρχαιολογικά, θρησκευτολογικά κ.λπ., ασφαλώς αξίζει να καταλάβει μια θέση μεταξύ των αθανάτων της Ακαδημίας Αθηνών, αλλά και μια ανανεούμενη εις το διηνεκές θέση στις καρδιές όλων των Ελλήνων.

Κάπου διάβασα ότι ο Ντίνος Χριστιανόπουλος κατάφερε ίσως το πιο σημαντικό απ' όλα: να κατακτήσει το κοινό χωρίς να επιδιώκει ο ίδιος την προβολή. Ίσως επειδή και η ποίησή του και η καθημερινότητά του έφεραν στο φως το μι-

κρόκοσμο του νεοέλληνα. Υπαινιγμοί και εύστοχη ειρωνεία, μελαγχολία, ανεκπλήρωτες επιθυμίες, λαϊκές γειτονιές, ρεμπέτικο. Ίσως επειδή με τις εμμονές και τις αντιφάσεις του είναι ένας από εμάς... Και πάλι όχι. Ο Ν.Χ. δεν είναι κάποιος από εμάς. Εμείς έχουμε κάτι από εκείνον. Εκείνος είναι η αστείρευτη πηγή πληροφοριών, νέων ιδεών, ρηξικέλευθων προτάσεων και λύσεων. Το επίσημο κράτος έπρεπε να εκτιμήσει τον μοναχικό τρόπο ζωής που επέλεξε, τον λακωνικό τρόπο που εξέφρασε τις αγωνίες και τους προβληματισμούς του, την αποκήρυξη της κεκαλυμμένης επαιτείας που ήθελαν να του επιβάλουν, την απολύτως φιλελεύθερη ιδιοσυγκρασία του, το αδούλωτο πνεύμα του, την πλεονάζουσα φιλαλληλία του γι' αυτούς που την επιζητούν, την υπερηφάνειά του. Έπρεπε να τον περιβάλει με στοργή, με κοινωνική του ευαισθησία, αλλά και με την κατανόηση και την τρυφερότητα που επαγγέλλεται. Κρατώντας ακμαίο για λογαριασμό των νεοελλήνων ένα από τα καθαρότερα μυαλά και συνάμα έναν από τους τελευταίους ευπατρίδες της πτωχής χώρας μας, σίγουρα κάποιες μεταλλάξεις στο DNA του Έλληνα θα βραδύνουν να εμφανισθούν.

* * *

ΘΑΝΑΣΗΣ ΓΙΖΓΑΚΗΣ

Θεατρικός Επιχειρηματίας
Αιθουσών Αριστοτέλειου και Αθήναιου

Ο Ντίνος Χριστιανόπουλος είναι δικαιωματικά ένας από τους πιο γνωστούς σήμερα εν ζωή ποιητές της Θεσσαλονίκης. Χαρακτηρίζεται από πολλούς ως «μυστηριακή μορφή» των ελληνικών γραμμάτων.

Κατ' εμέ είναι ένας μεγάλος, πολύ μεγάλος, αντισυμ-

βατικός ποιητής, ένας γνήσιος επαναστάτης.

Η ποίηση του Χριστιανόπουλου σε εξαπατά με την απλότητά της, με τον σχεδόν καθημερινό της λόγο, που όμως κρύβει δύναμη, κριτική ματιά στα πράγματα, τρυφερότητα, και κάποιες φορές σαρκασμό. Η γλώσσα του χαρακτηριστική, λιτή αλλά και δυναμική, τρυφερή αλλά και δηκτική.

Οφείλουμε να ευχαριστούμε όλοι οι Έλληνες και δη οι Θεσσαλονικείς τον Ντίνο Χριστιανόπουλο για τη συμβολή του στην πνευματική ζωή του τόπου.

Θερμά συγχαρητήρια στον Ι. Καμπούρη που με την πρωτοβουλία του αυτή μας μνημονεύει τον τόσο μεγάλο ποιητή και λογοτέχνη.

* * *

ΙΩΑΝΝΗΣ ΔΑΛΙΑΝΙΔΗΣ

Σκηνοθέτης

Κύριε Δαλιανίδη πώς σχολιάζετε την ποίηση του Ν.Χ.;

Η ποίηση του Ν.Χ. προκάλεσε επικρίσεις αλλά και εγκώμια. Είναι όμως γενική η γνώμη ακόμη και ανάμεσα στους επικριτές του, πως είναι ένας απ' τους μεγαλύτερους Έλληνες ποιητές με βαθύ μαγνητισμό.

Ποια η προσφορά Διαγωνίου;

Η έκδοση της Διαγωνίου το 1974 αποτέλεσε μέγα φιλολογικό γεγονός. Εκκολαπτήριο σπουδαίων λογοτεχνών-καλλιτεχνική στέγη για τον πνευματικό καλλιτεχνικό και ηθικό κόσμο.

Ένα τιτάνιο έργο του Ν.Χ. θετική πνευματική βοήθεια

στην εύδεια της Θεσσαλονίκης του κορυφαίου της πνευματικής ιεραρχίας.

Το πορτρέτο του Ν.Χ.

Ίσως ο πλέον ευρύτερα γνωστός ποιητής. Αγνατευτής, εγκυκλοπαιδικώτατος, απέρिटος, εύστροφος, αξιοκριτικός σοβαρά σκεπτόμενος, άπιαστος και απρόβλεπτος σαν τον υδράργυρο, αυτόνομη προσωπικότητα. Ένας ρεαλιστής του λυρικού πάθους, θαυμάσιο εργαλείο η γλώσσα του.

Τί μακαρίζετε στο Ν.Χ.;

Ευρυμάθεια, ευαισθησία, η αυστηρή δίκαιη του κρίση. Το απίστευτο χιούμορ, ο αδιάκοπος αυτοσαρκασμός, η νηφάλια του σκέψης, ευγλωτία. Διότι έκανε προόδους στη ζωή έχοντας την δυνατή θέληση να προχωρά.

* * *

ΘΕΟΔΩΡΟΣ Ι. ΔΑΡΔΑΒΕΣΗΣ

*Αν. Καθηγητής Ιατρικής Σχολής Α.Π.Θ.
Πρόεδρος της Φιλοπτώχου Αδελφότητας
Ανδρών Θεσσαλονίκης*

ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΝΤΙΝΟ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΠΟΥΛΟ

Το όνομα του Ντίνου Χριστιανόπουλου μου ήταν οικείο, στα χρόνια της παιδικής και νεανικής μου ηλικίας, όχι μόνο για την σπουδαία προσφορά του στα πεδία της λογοτεχνίας, του πολιτισμού και της ιστορίας, αλλά και για το γεγονός ότι υπήρξε περιζήτητος επιμελητής κειμένων εργασιών και διατριβών μεταξύ του Ιατρικού κόσμου της Θεσσαλονίκης. Αρκετές από τις σπουδαιότερες διατριβές επί διδακτορία και επί υφηγεσία, που εκπονήθηκαν στην Ιατρική Σχολή Α.Π.Θ. αξιολογήθηκαν ως άριστες, αφενός

λόγω της επιστημονικής τους επάρκειας και αφετέρου λόγω των εύστοχων και ουσιαστικών γλωσσικών παρεμβάσεων του Χριστιανόπουλου στα κείμενά τους.

Τον Ντίνο Χριστιανόπουλο τον «ανακάλυψα» ως φοιτητής μέσα από τις σελίδες του περιοδικού «Διαγώνιος» και της ομώνυμης αίθουσας τέχνης, που είχε δημιουργήσει. Το πρώτο, αποτελούσε επί σειρά ετών, μία εξαιρετική περιοδική έκδοση με πρωτότυπα ή μεταφρασμένα λογοτεχνικά κείμενα, τεκμηριωμένες αναλύσεις και δημοσιεύσεις έργων ανθρώπων των γραμμάτων και του πολιτισμού. Η άρτια αυτή έκδοση με την υψηλού επιπέδου ύλη της, με τα πρωτότυπα έργα του Κάρολου Τσίζεκ που κοσμούσαν τα εξώφυλλά της και με την επιμελημένη σύνθεση των σελίδων της αποτελούσε, στην εποχή της, το καλύτερο περιοδικό της Θεσσαλονίκης. Από την άλλη πλευρά, η αίθουσα τέχνης «Διαγώνιος» υπήρξε μία καλλιτεχνική φωλιά, που επί χρόνια λειτούργησε ως βήμα ανάδειξης νέων και ταλαντούχων ανθρώπων της τέχνης, πολλοί από τους οποίους είναι σήμερα γνωστοί και καταξιωμένοι.

Ο Ντίνος Χριστιανόπουλος είναι ένας άριστος γνώστης και χειριστής της ελληνικής γλώσσας, λιτός και ταυτόχρονα εναργής ποιητής, οξυδερκής κριτικός, επίμονος ερευνητής και συγκροτημένος πνευματικός άνθρωπος. Τα στοιχεία αυτά του παρέχουν την άνεση να εκπονει κείμενα υψηλού επιπέδου και να πλάθει ποιήματα με ιδιαίτερο χαρακτήρα και ποιότητα, που δεν θυμίζουν κανένα άλλο ποιητή. Επιπρόσθετα, η ενασχόλησή του με πτυχές της ιστορίας έχει συνεισφέρει στη διατήρηση της ιστορικής μνήμης, ιδιαίτερα επί θεμάτων που αφορούν στην πνευματική πορεία της Θεσσαλονίκης.

Το σύνολο των βιβλίων που έχει συγγράψει, ο αριθμός των οποίων υπερβαίνει τα 50, οι δεκάδες ομιλίες του επί θεμάτων πολιτισμού και ιστορίας και η στάση του απέναντι

σε θεσμούς και καταστάσεις αποδεικνύουν, ότι είναι ένα ανεξάρτητο πνεύμα, με ακεραιότητα, με ήθος και με σοβαρές απόψεις και θέσεις, όχι πάντα αρεστές στους κρατούντες, αλλά σίγουρα με διάθεση καλοπροαίρετης κριτικής προς διόρθωση ποικίλων στρεβλώσεων, που ταλανίζουν την ελληνική κοινωνία.

Ο Ντίνος Χριστιανόπουλος έχει προσφέρει και συνεχίζει να προσφέρει πολλά στη Θεσσαλονίκη και στην Ελλάδα, εν γένει. Θα μπορούσε, ίσως, να προσφέρει περισσότερα, εάν είχε την ευκαιρία να ασκήσει έργο μέσω Φορέων ή Ιδρυμάτων. Δεν έτυχε ή δεν το επιδίωξε ο ίδιος, γιατί είναι ένας άνθρωπος του καθήκοντος, της προσφοράς και όχι των θώκων.

Εύχομαι και ελπίζω η ζωή και το έργο του Ντίνου Χριστιανόπουλου να αποτελέσουν σημεία αναφοράς για όλους και ιδιαίτερα για τους νέους της εποχής μας.

* * *

ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΔΕΛΗΒΟΓΙΑΤΖΗΣ

Καθηγητής Φιλοσοφίας Α.Π.Θ.

Εκδότης του περιοδικού «ΦΙΛΟΣΟΦΕΙΝ»

Ο Ντίνος Χριστιανόπουλος (ή Κωνσταντίνος Δημητριάδης, γ. Θεσσαλονίκη, 20 Μαρτίου 1931) χαρακτηρίζεται και θεωρείται ως ένας από τους πιο καλλιεργημένους ποιητές (στο επίπεδο φερ' ειπείν του Γιώργου Σεφέρη), λεπτής ευαισθησίας, με έκδηλη συμβολή στον κόσμο της τέχνης και την κοινωνία της πανάρχαιας και μαρτυρικής, πολυκύμαντης Θεσσαλονίκης. Διέσωσε και διέδωσε το παραδοσιακό, μυστικοπαθές και γεμάτο εσωτερικά παθήσματα και αντιφάσεις πρόσωπο της πόλης έχοντας βάσει τη σφραγίδα του στη λογοτεχνική ζωή της

χώρας μας. Γνώστης και κάτοχος των κύριων και καιρίων τόπων της γλώσσας εκπόνησε, ως προέκταση των ποιητικών επιδόσεών του, σε ένα έντονα προσωπικό στυλ γραφής, αξιολογότες λογοτεχνικές μεταφράσεις και σχολιασμούς όπως η νεοελληνική απόδοση του κατά Ματθαίον Ευαγγελίου και η ερμηνεία του Ύμνου εις την ελευθερίαν του Διονύσιου Σολωμού. Δημοσίευσε ποικίλες φιλολογικές και βιβλιογραφικές μελέτες και δοκίμια αφήνοντας το δικό του ιδιαίτερο στίγμα απλότητας, διεισδυτικότητας και απροκάλυπτου στα λογοτεχνικά και τα ιστορικά γεγονότα και πράγματα.

Ο Ντίνος Χριστιανόπουλος έχει αναγνωριστεί και προβληθεί ως μια από τις σημαντικές μορφές ποιητικής εγκατοίκησης του πνεύματος σε μια εποχή πολλαχότητας, απρόβλεπτου και έντονης διακινδύνευσης. Το εκπληκτικό, καλλιτεχνικής αξίας και εμπνεύσεως, έργο του έχει κατ' επανάληψη βραβευτεί και καταξιώθηκε από το μεγάλο και ευρύ αναγνωστικό κοινό, γιατί εκφράζει και αποδίδει τους πόθους, τα πάθη, τα βιώματά και τις έξεις (habitus) του κατά αριστουργηματικό, συνάμα αντισυμβατικό τρόπο, που ξαφνιάζει.

Τί σημαίνει Ντίνος Χριστιανόπουλος; Πρόκειται για αδούλωτη, ανυπότακτη φύση, ερωτική και αιρετική, μοναδικά (φιλ)ελεύθερη (στα όρια της ελευθεριότητας) έως αντίθεση ιδιοσυγκρασία, ενίοτε αιχμηρά μελαγχολική και ειρωνική, πολυσχιδή διανοητική προσωπικότητα με πρωτοτυπία σκέψης, μια ιδιάζουσα προς τα πάνω πνευματική φυσιογνωμία· θαυμαστή η βούληση πληρότητας και το λάμπον εμμενές της γνωστικής του περιήγησης...

Πού οφείλεται η επιτυχία αποδοχής και αναγνωρίσεως της περίπτωσης του εμβληματικού Ντίνου Χριστιανόπουλου; Στη χαλύβδινη θέληση, την εργατικότητα, το ανυποχώρητο πείσμα, την επιμονή (έως εμμονικότητα), την αισιοδοξία,

την πίστη στον εαυτό του, το μαχητικό φρόνημα, την τόλμη, την ευαισθησία, την ειλικρίνεια, τη λιτότητα, την αλήθεια (κατά το αρχαίο κυνικό και μαζί στωικικό και παρρησιαστικό έθος) και το θάρρος του, τη χαρισματικότητα, το πνευματικό ήθος, την εντιμότητα, την ανιδιοτέλειά του, τη γνησιότητα και την αυθεντικότητα του έργου του, ενός *hominis novi*.

Στην ποίηση του Ντίνου Χριστιανόπουλου μπορεί να ειπωθεί πως διακρίνονται επιρροές, μεταξύ άλλων, από το ανεξίτηλο ποιητικό φαντασιακό του Κωνσταντίνου Καβάφη αλλά και διαθλαστική επίδραση από τους Thomas Stearns Eliot και Wystan Hugh Auden.

* * *

ΜΑΡΙΑ ΝΕΓΡΕΠΟΝΤΗ-ΔΕΛΙΒΑΝΗ

ε.τ. Πρύτανης του Πανεπιστημίου Μακεδονία

Αγαπητέ κύριε Καμπούρη,

Με ρωτάτε για την Πρυτανεία μου στην τότε ΑΒΣΘ, που επί των ημερών μου έγινε Πανεπιστήμιο και απέκτησε δικό της κτίριο, ενώ για πολλές προηγούμενες δεκαετίες διδάσκοντες και διδασκόμενοι λειτούργησαν περίπου ως νομάδες. Πολλά στη ζωή είναι τυχαία, και αυτό συνέβη και με τη σπουδαιότητα, σχεδόν ιστορική, που δόθηκε στη δική μου Πρυτανεία, καθώς ήμουν η πρώτη γυναίκα που καταλάμβανε αυτό το, ως τότε, ανδροκρατούμενο κάστρο. Αντικειμενικά, βέβαια, θα έπρεπε να είμαι ικανοποιημένη από τις 3 πρυτανείες μου, τα 46 βιβλία και 650 άρθρα μου, τα 5 επίτιμα διδακτορικά μου, από 4 ηπείρους κλπ. Η αλήθεια, όμως, είναι ότι δεν είμαι, επειδή καθημερινά διαπιστώνω ότι δεν κατόρθωσα να βάλω ούτε ένα λιθαράκι

για τη βελτίωση της ζωής στον πλανήτη Γη. Αντιθέτως, τώρα οι κοινωνικοοικονομικές συνθήκες στην Ελλάδα είναι, ασυγκρίτως, χειρότερες από όταν άρχισα την επαγγελματική μου ζωή. Αυτό σημαίνει για μένα ότι εγώ, και πολλοί άλλοι που ξεκινήσαμε με τις ίδιες αδιαπραγμάτευτες αξίες ζωής, δεν κατορθώσαμε σχεδόν τίποτε, τουλάχιστον σ' αυτό το επίπεδο. Ωστόσο, ομολογώ ότι αισθάνομαι πολύ ικανοποιημένη, όταν, σχεδόν παντού, σε ολόκληρη την Ελλάδα, μετά τις ομιλίες μου έρχονται πολλές και πολλοί για να δηλώσουν, με κάποια κρυφή συγκίνηση πάντοτε, πως υπήρξαν φοιτητές μου. Τότε, νοιώθω πως κατέχω έναν μοναδικό πλούτο, που έχει αποκλειστικά και μόνο ποιοτική υφή.

Δεν νομίζω, εξάλλου, ότι υπάρχουν κανόνες, για το «ποιος είναι ο προσορισμός ενός πνευματικού ανθρώπου» ή ακόμη για το «τι θα μπορεί να λεχθεί στους νέους» σχετικά. Πιστεύω, πριν απ' όλα ότι ο δάσκαλος σε όλες τις βαθμίδες, πρέπει να είναι ο εαυτός του, κάτι που δεν είναι διόλου εύκολο. Να μην προσποιείται, δηλαδή, και να μην οικειοποιείται αξίες που δεν έχει, γιατί κάτι τέτοιο γίνεται εύκολα αντιληπτό. Ένας πνευματικός άνθρωπος, κατά τη γνώμη μου, πρέπει να διέπεται από σειρά αδιαπραγμάτευτων αξιών, όπως είναι η αξιοπρέπεια, η ειλικρίνεια, η προσήλωση στις βασικές αξίες ζωής, η ορθολογική ιεράρχηση προτεραιοτήτων, η σταθερότητα επιλογών κ.λπ., κ.λπ. Αναφορικά με τους νέους, πιστεύω ότι δεν θα πρέπει να δέχονται παθητικά τις σοδαρές παθογένειες, που τους επιβάλλονται και που επιπλέον είναι καθοριστικές για το μέλλον τους, αλλά αντιθέτως πρέπει να αγωνίζονται με νύχια και δόντια για να τις βελτιώνουν.

Με το Ντίνο Χριστιανόπουλο είμαστε, σχεδόν, σύγχρονοι στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο και ήταν, συχνά, μέλος της παρέας μου. Εκείνος, ήταν φοιτητής της Φιλοσοφικής, ενώ οι υπόλοιποι ήμασταν φοιτητές της ΝΟΕ (Νομικών και

Οικονομικών Επιστημών). Το έτος 1953, μερικοί από μας, μεταξύ των οποίων και ο Ντίνος Χριστιανόπουλος, αποφασίσαμε να οργανώσουμε μια βραδιά, με ομιλίες μας, στην αίθουσα του Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου Θεσσαλονίκης, και με γενικό θέμα «Οι ανησυχίες μας». Θέμα που όσο θυμάμαι, συγκέντρωσε σπαραξικάρδιες ομιλίες. Ήμασταν τέσσερις ομιλητές, τρία αγόρια και η υπογράφουσα, μπορέσαμε να γεμίσουμε εντελώς την αίθουσα του Επιμελητηρίου -υποθέτω ότι πολύς κόσμος ήρθε από περιέργεια για να ακούσει τι θα πουν τόσο νέα παιδιά- και οπωσδήποτε οι εφημερίδες της Θεσσαλονίκης -που τότε υπήρχαν και ήταν υψηλού επιπέδου- μας αφιέρωσαν πολλές στήλες, επαναλαμβάνοντας τμήμα των όσων είτε ο καθένας μας και κάνοντας, γενικά, καλή κριτική.

Ο Ντίνος διακρινόταν, από πολύ νωρίς, για την πρωτοτυπία της σκέψης του, το κριτικό του πνεύμα, την ειλικρίνεια και την ακεραιότητά του, αλλά και την έντονη απαίτησή του για ποιότητα σε όλα όσα αποφάσιζε να κάνει. Από τότε, αν και βλέπομασταν σπάνια, παρακολούθησα την εκπληκτική άνοδο και γενική αναγνώρισή του, ως ενός από τους σημαντικότερους Έλληνες ποιητές, και όχι μόνο. Ο Ντίνος αντιμετώπιζε σημαντικό τμήμα των εξόδων διαβίωσής του, ως διορθωτής πανεπιστημιακών παραδόσεων. Ό,τι έλεγε ο Ντίνος και όπως και να διόρθωνε λέξεις ή φράσεις, γινόταν δεκτό χωρίς συζήτηση, γιατί εθεωρείτο ως βαθύς γνώστης της ελληνικής γλώσσας. Είχε δε πολλή διορθωτική δουλειά, και εξαιτίας της μεταβολής της γλώσσας μας από καθαρεύουσα σε δημοτική, που πολύ λίγοι πανεπιστημιακοί γνώριζαν, τότε.

Θυμάμαι, όταν ήμουν υποψήφια για καθηγεσία, ότι κάποιιοι που είχαν διαφορές με τον Σύζυγό μου, Δημήτρη Δελιδάνη, υποστήριξαν σε επίσημη έκθεση, ότι «ο Σύζυγός μου έγραφε τα βιβλία μου». Ήταν, ασφαλώς, μια αστήρικτη

και γελοία άποψη, δεδομένου ότι οι τομείς επιστημονικής ενασχόλησής μας, στα οικονομικά, ήταν εντελώς διαφορετικοί, όπως και ο τρόπος γραπτής έκφρασής μας. Ο Ντίνος είχε διορθώσει κείμενα και του Συζύγου μου και δικά μου. Εκείνη, λοιπόν, την περίοδο, τον συνάντησα τυχαία στο δρόμο και του μίλησα για το πρόβλημά μου. Ο Ντίνος γέλασε και εντελώς, αυθόρμητα, είπε: «Ποιοί ανόητοι υποστηρίζουν κάτι τέτοιο; Ημέρα με νύχτα είναι ο τρόπος γραφής σας. Αν βάλετε τα κείμενά σας για σύγκριση σε υπολογιστή, αυτός θα ξεφωνίσει».

Τα ποιήματα του Ντίνου είναι απολαυστικά, με πολύ βάθος και το μεγάλο τους πλεονέκτημα είναι το ότι είναι προσιατά, θα έλεγα, στον μέσο αναγνώστη. Η προσφορά του Ντίνου, στις τέχνες και στα γράμματα, και μέσω της Διαγωνίου και της Μικρής Πινακοθήκης είναι τεράστια, πολυεπίπεδη και ανεκτίμητη.

Χαρακτηριστικό της θεώρησής του ζωής και δικού του ρόλου μέσα σ' αυτήν θα πρέπει να θεωρηθεί και η άρνησή του να δεχθεί το βραβείο της Ακαδημίας Αθηνών, που του απονεμήθηκε τελευταίως. Η άρνηση αυτή έχει πολλές αναγνώσεις. Η πρώτη, μπορεί να είναι η αδυναμία ενός βραβείου να χωρέσει τον ολόκληρο κόσμο, που κρύβει το έργο του Ντίνου. Η δεύτερη ανάγνωση αυτής της άρνησης ενδέχεται να εκφράζει την απόρριψη του Ντίνου για κάτι τόσο κοινότοπο, όσο ένα τέτοιο βραβείο. Η τρίτη ανάγνωση, παρεμφερής με τη δεύτερη, μπορεί να απορρίπτει το βραβείο ως όχι αρκετά ποιοτικό, για το δικό του έργο. Τέλος, μια τέταρτη ανάγνωση θα μπορούσε να καταλήξει στο ότι το βραβείο εξέφραζε μια διάσταση ξένη με την όλη του προσωπικότητα, όπως αυτή αγαπήθηκε από τους πολυπληθείς αναγνώστες του. Σε αντίθεση με το Ντίνο, εγώ δεν αρνήθηκα ανάλογο βραβείο της Ακαδημίας, που μου απονεμήθηκε το 1984, για μια μελέτη μου, από κοινού με παλιά μου

φοιτήτρια, τη Βάσω Πορταρίτου.

Τελειώνοντας, δρώττομαι της ευκαιρίας να ευχηθώ στο Ντίνο μακροζωία και, βέβαια, συνέχιση του θαυμάσιου έργου ζωής του.

* * *

ΚΩΝ. ΔΕΣΠΟΤΟΠΟΥΛΟΣ

Ακαδημαϊκός

Γιατί αρέσει η ποίηση του Ν.Χ.;

Μπολιάζεται ευαίσθητο και ταλέντο. Προσθέτει το ήθος και το ταλέντο.

Γιατί δεσπόζει ένας άφθονος αισθησιασμός.

Στα ποιήματα του Ν.Χ. ο αναγνώστης που τον εκφράζουν αρτιότερα έχει βρει μαζί τους μια ιδιαίτερη γνωριμία τα αγάπησε και τα συγκράτησε στη μνήμη του επειδή ο αναγνώστης έχει την αίσθηση πως επικοινωνεί ψυχικά με τον ίδιο τον ποιητή.

Ποιο είναι το πορτρέτο του Ν.Χ.;

Μεγαλοφυής ο ποιητής, ρήτορας εφάμιλος του Νέστορα με πνευματική εμβέλεια τεράστια.

Οι γνώσεις του είναι απέραντες. Για τη ζωηρή διάνοιά του δεν υπάρχει απρόσιτο και τίποτα δεν του είναι ξένο, τίποτα δεν του φαίνεται πολύ αφηρημένο.

Και είμαστε υποχρεωμένοι στον Ν.Χ. και σε άλλους συγγραφείς του ιδίου διαμετρήματος, οι οποίοι ανοιχτά και ανυποκρίτως φανερώνουν ή περιγράφουν αυτά που κάνουν οι άνθρωποι και όχι αυτά που οφείλουν να κάνουν.

Πώς κρίνετε την ποίηση του Ν.Χ.;

Λίγα έργα έχουν κάνει τόσο θόρυβο όσο τα ποιήματα του Ν.Χ.

Αυτό γιατί δεν είναι ένας ποιητής προς χρήση, ούτε είναι προσιτός στον πολύ κόσμο, γι' αυτό δεν πρέπει να εκπλήσσεται κανείς εάν το πλήθος είναι τόσο προκατειλημμένο εναντίον του. Λέω προκατειλημμένο διότι ανάμεσα σ' όλους εκείνους που τον επικρίνουν, θα βρίσκατε ότι άλλοι ομολογούν πως δεν τον διάβασαν ποτέ τους, όμως μέσα από το πρίσμα ενός υπερευαίσθητου και προικισμένου με μεγάλα χαρίσματα αναγνώστη και πληροφορημένο κοινό δεν στάθηκε δυνατόν να διαφύγει η ευφυΐα του έργου και η υψηλή ποιότητα των ποιημάτων του Ν. Χριστιανοπούλου.

Κατά την γνώμη σας ποιός είναι ο ορισμός της ποιητικής τέχνης;

Ο Malte Laurids Brigge έδωσε τον ορισμό της ποιητικής τέχνης: «Οι στίχοι δεν είναι αισθήματα, όπως νομίζει ο κόσμος, γιατί αυτά τα δοκιμάζει κανείς πολύ νωρίς. Οι στίχοι είναι πείρες. Για να συνθέσει κανείς ένα μόνο στίχο, πρέπει να δει πολλές πολιτείες, ανθρώπους και πράγματα, πρέπει να γνωρίσει ζώα, να καταλάβει πώς πετάν τα πουλιά και να κοιτάζει πώς ανοίγουν τα λουλούδια στο φως της ημέρας. Πρέπει να μπορεί να θυμάται τους δρόμους που διάβηκε σ' άγνωστες χώρες, τις απρόσμενες συναντήσεις και τους χωρισμούς που έβλεπε νάρχεται η ώρα τους· τις μέρες των παιδιάστικων χρόνων που κράτησαν το μυστήριό του, τους γονείς που τους λυπούσε όταν αυτοί του έφερναν μια χαρά κι αυτός δεν καταλάβαινε, μια χαρά για τους άλλους!

Πρέπει να μπορεί να ξαναθυμηθεί τις παιδικές αρρώστειες που άρχιζαν τόσο παρ'άξένα, με τις βαθιές κι οδυνητές εξελίξεις τους· τις μέρες που πέρασε στη σιωπή των μοναχικών δωματίων, τα πρωινά κοντά στη θάλασσα, την ίδια τη θάλασσα, αυτήν προ πάντων, τις νύχτες του ταξιδιού που ένοιωθε να τον παρασέρνει το μούγκισμα των κυμάτων στο κυνήγι των άστρων. Κι όλες αυτές οι αναμνήσεις δε φτάνουν: πρέπει ακόμα νάχει γνωρίσει

πολλές νύχτες αγάπης, ολότελα αλλοιώτικη η μια απ' την άλλη, νάκουσε τις κραυγές των γυναικών που γεννάνε, και να τις δει έπειτα να κοιμώνται, διάφανες, δίχως αίμα, ενώ ξανακλείνει το σώμα τους. Και πρέπει ακόμα να κάθησε κοντά στο προσκέφαλο ετοιμοθανάτων, να ξενύχτισε πεθαμένους, με το παράθυρο ανοιχτό, μέσα στους αλλόκοτους θόρυβους. Κι ούτε αυτό αρκεί νάχει κανείς αναμνήσεις. Πρέπει να μπορεί να τις ξεχνάει όταν είναι πολλές, και νάχει την υπομονή να περιμένει να ξαναρθούν. Γιατί δεν είναι ακόμα αληθινές αναμνήσεις. Θα γίνουνε, μόνο σαν ανακατευτούν με το αίμα μας, όταν θάναι μέσα στη ματιά μας, στις χειρονομίες μας, όταν δε θάχουν όνομα, αλλά θάναι ένα αχώριστο μέρος του εαυτού μας· τότε μόνο, σε μια στιγμή εξαιρετική θα μας εμπνεύσουν ίσως την πρώτη λέξη ενός στίχου».

Τι χαρακτηρας είναι ο Ν.Χ.;

Μια σύνθετη προσωπικότητα της πνευματικής και κοινωνικής δραστηριότητας.

Είναι η άγρυπνη συνείδηση της εποχής μας, μοναδικό φαινόμενο εργατικότητας και προσφοράς στα ελληνικά γράμματα.

* * *

ΔΗΜ. ΕΪΠΙΔΗΣ

Διευθυντής Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης

Μοιάζει με ιεροσουλία να προσπαθήσει κανείς να σκεφτεί και να μιλήσει για το έργο του Ντίνου Χριστιανόπουλου σε λίγη ώρα, σε λίγες γραμμές. Για έναν άνθρωπο που αφιερώθηκε με τόση ταπεινότητα και πάθος στη γλώσσα, στις λέξεις, σε έναν κόσμο που χρησιμοποιούμε κάθε μέρα, αλλά σπάνια στεκόμαστε να τον αντικρίσουμε και να παι-

δέψουμε το μυαλό μας περισσότερο μ' αυτόν. Εκείνος παιδεύτηκε, παίδεψε, μας παίδεψε. Στα βιογραφικά θα μάθει κανείς δυο-τρία πράγματα για τον άνθρωπο Ντίνο Χριστιανόπουλο. Μα αν θέλει να μυηθεί στον δημιουργό δεν αρκούν μερικές στιγμές. Η σχέση με το έργο του είναι μια ερωτική σχέση που διαρκεί μια ζωή. Όπως οι ανθρώπινες σχέσεις, προϋποθέτει αφοσίωση, σεβασμό και δοτικότητα.

* * *

ΚΟΣΜΑΣ ΖΑΦΕΙΡΙΟΥ

Θεατρικός-Κινηματογραφικός Επιχειρηματίας

Κύριε Ζαφειρίου

Κάντε μου παρακαλώ το πορτρέτο του Ν.Χ.

Ο Ν.Χ. μια ισχυρή προσωπικότητα, προικισμένη με αδάμαστη θέληση, εργατικότητα, πείσμα αυτοπεποίθηση, μόρφωση. Καταξιωμένος, αναγνωρισμένος ποιητής. Ρεαλιστής, αισιόδοξος, σημαντικός εκπρόσωπος των ελληνικών γραμμάτων. Διαθέτει βαθιά καλλιέργεια και στοχαστική ιδιοσυγκρασία.

Ποιά είναι τα επιτεύγματα του Ν.Χ.;

Το περιοδικό «Διαγώνιος», οι εκδόσεις «Διαγώνιος» και η «Μικρή Πινακοθήκη».

Η «Διαγώνιος» υπήρξε ένα άρτιο φιλολογικό περιοδικό με αξιόλογη κυκλοφορία και άσκησε σημαντική επίδραση στην πνευματική ζωή της Θεσσαλονίκης. Βοήθησε τους εκατοντάδες λογοτέχνες, στις πνευματικές τους αναζητήσεις. Τους έδωσε βήμα και τους ανέδειξε και τους καταξίωσε. Ήταν ο πόλος έλξης και εκφραστικό όργανο της γενιάς του 50.

Γνωρίζετε τον πόλεμο που δέχθηκε στην αρχή της καριέρας του ο Ν.Χ.;

Τα διάβασα στα βιβλία του. Ξέρετε, η στάση της νεοελληνικής κριτικής αντίκρου στην ποίηση του Ν.Χ. υπήρξε, στις κρίσιμες περιόδους της συγγραφικής σταδιοδρομίας, τουλάχιστον αρνητική. Εχθρική στο 1950. Διότι ήταν ενάντια στην αντίληψη και το πνεύμα της εποχής, της πολιτείας και της εκκλησίας. Σήμερα οι τότε αντιρρήσεις για την ποιητική αξία του έργου δεν ευσταθούν. Τουναντίον ο βίος και το έργο, οι ιδέες του, αντικρύζονται με τον μεγεθυντικό φακό του θαυμασμού.

Γιατί αρέσει η ποίηση του Ν.Χ.;

Γιατί ανταποκρίνεται στις δυνατότητες του νου μας. Ικανοποιεί απόλυτα τον πληροφορημένο αναγνώστη. Η ποιητική του διάθεση, το πνεύμα και κυρίως η διαύγεια και η φυσικότητα του κριτικού ύφους του ζωντανεύουν τα κείμενα του και τα κάνουν ιδιαίτερα ευχάριστα και κατανοητά στο διάδασμα.

Πώς χαρακτηρίζετε την κριτική του Ν.Χ.;

Ο Ν.Χ. δεν δίστασε να πικράνει μιλώντας τη γλώσσα της αλήθειας, όσο σκληρή κι αν είναι αυτή κάθε φορά. Εφήρμοσε άψογη σωστή κριτική πάντα.

* * *

ΣΩΤΟΣ ΖΑΧΑΡΙΑΔΗΣ

Ζωγράφος

Κύριε Ζαχαριάδη

Στην «πλάστιγγα των αξιών», ποια νομίζετε πως θα είναι η βαρύτητα του πνευματικού έργου του Ντίνου Χριστιανόπουλου;

Τόσο η προσωπικότητα όσο και το ποιητικό έργο του Ν.Χ. έχουν δώσει την σφραγίδα τους στον χώρο των γραμμάτων και τεχνών της Πόλης. Το μέλλον του έργου του ποιητή θα συνεχίσει ζωντανό, επίκαιρο και βαθιά τοπικό της Θεσ/νίκης.

Από τη ζωή σας έχετε καμία ανάμνηση με τον Ντίνο Χριστιανόπουλο που να τη θυμάστε με ιδιαίτερη συγκίνηση;

Πριν την έκδοση της πρώτης ποιητικής μου συλλογής «Περί έρωτος» έδωσα να τα διαβάσει και να τα κρίνει ο Ν.Χ. ο ερωτικός ποιητής της πόλης. Έμεινα κατάπληκτος ότι πολύ σύντομα έλαβα επιστολή του με τα καλύτερα λόγια. Στην παρουσίαση σ' ένα καφενείο ήταν παρών με τον ευθύ και καυστικό του λόγο όχι μόνο μ' ενθάρρυνε στο καλλιτεχνικό μου έργο, αλλά μου συμπεριφέρθηκε σαν συν-οδοιπόρο, ίσο προς ίσο.

Ο ποιητής Ντίνος Χριστιανόπουλος, η άγρυπνη συνείδηση της εποχής μας ταρακούνησε την χυδαιότητα του καιρού μας;

Οι «χυδαίοι» της εποχής μας έδλεπαν τον Ν.Χ. κι έλεγαν: Ώχ τι θα μας σύρει τώρα!

Γιατί πιστεύετε ότι ο κόσμος «αγκάλιασε» τόσο πολύ τον ποιητή Ντίνο Χριστιανόπουλο και τί είναι εκείνο που τον κάνει να ξεχωρίζει;

Η συνέπεια, η ευθύτητα, η ειλικρίνεια, το άφοβο του λόγου κι η περιφρόνησις της δόξας δεν είναι λίγες αρετές για ένα αναγνωρισμένο ποιητή.

Γνωρίζετε την έκταση προσφοράς του Ντίνου Χριστιανόπουλου μέσω του Διαγωνίου και της Μικρής Πινακοθήκης;

Είχα την τύχη να γνωρίζω την Μικρή Διαγώνιο. Την μικρή αίθουσα τέχνης και γραμμάτων που επισκεπτόμουν συχνά στις αρχές του 1980. Τον χώρο που συναντούσες τον Ντίνο κι άλλους ζωγράφους και ποιητές. Τον χώρο που φιλοξενούσε εκθέσεις κάθε δεκαπέντε μέρες

* * *

MONICA ZECCA

Διευθύντρια Ιταλικού Μορφωτικού Ινστιτούτου
Θεσσαλονίκης

Αγαπητέ κύριε Καμπούρη

Μολονότι δεν είχα τη χαρά να γνωρίσω προσωπικά τον ποιητή Ντίνο Χριστιανόπουλο, είναι τιμή μας να ανταποκριθούμε στο αίτημά σας ως Ιταλικό Μορφωτικό Ινστιτούτο Θεσσαλονίκης, του οποίου ανέλαβα τη διεύθυνση μόλις πριν από ένα χρόνο.

Γνωρίζω τον Ντίνο Χριστιανόπουλο μέσα από τα έργα του και όχι μόνο αλλά και από τους στίχους που μελοποίησαν μεγάλοι Έλληνες συνθέτες και ήταν για μένα πεδίο γοητευτικής συνάντησης με τη σύγχρονη Ελλάδα και το πνεύμα της.

Ο Ντίνος Χριστιανόπουλος στη δεκαετία του '90 παρακολουθούσε συχνά τα πολιτιστικά δρώμενα του Ινστιτούτου μας, παρέα με τον φίλο του Κάρολο Τσίξεκ, που τόσα πολλά προσέφερε στην διάδοση της ιταλικής γλώσσας

και του πολιτισμού στη βόρεια Ελλάδα.

Ο Τσίζεκ φιλοτέχνησε και το εξώφυλλο από μια συλλογή ποιημάτων του Χριστιανόπουλου, αλλά εκείνο που τους συνδέει ιδιαίτερα και παντοτινά με την πολιτιστική ιστορία της Θεσσαλονίκης είναι τα 25 χρόνια, από το 1958 έως το 1983, συνεργασίας τους στην σύνταξη του λογοτεχνικού περιοδικού Διαγώνιος.

Σχετικά με τις επαφές που δημιουργήθηκαν με την Ιταλία πιστεύω πως σπουδαία συμβολή για το έργο του ποιητή αντιπροσωπεύει η ήδη προαναφερθείσα έκδοση του συμπατριώτη μου Roberto Capel Badino.

* * *

ΦΩΝΗΣ ΖΟΓΛΟΠΗΤΗΣ

Ζωγράφος

Ντίνος Χριστιανόπουλος, ένας ευεργέτης μου.

Με τον Ντίνο Χριστιανόπουλο γνωρίστηκα, ίσως πριν από 50 χρόνια, τότε που με επισκέφθηκε στο σπίτι μου, στον Πολύγυρο. Αυτό είχε για μένα καθοριστική σημασία, γιατί με έδγαλε απ' την επαρχιακή αφάνεια, με την πρώτη ατομική μου έκθεση στην Μικρή Πινακοθήκη «Διαγώνιος». Σκέφτομαι τώρα, ποια θά 'ταν άραγε η καλλιτεχνική μου σταδιοδρομία, αν τότε, ο Ντίνος και ο Κ. Τσίζεκ που ήταν μαζί του, βλέπαν αρνητικά την δουλειά μου και δεν με ενθάρρυναν στο ξεκίνημά μου.

Πολύ νωρίτερα όμως από την προσωπική γνωριμία μας, γνώριζα σαν όνομα τον Χριστιανόπουλο, από το περιοδικό «Διαγώνιος», που για μας τους «ευαίσθητους» νέους της επαρχίας ήταν μια θαυμαστή πηγή φιλολογικών συζητήσεων και πληροφόρησης για την πνευματική κίνηση της Θεσσαλονίκης. Σήμερα, δεν μπορώ να θυμηθώ ακριδώς

γιατί από την εποχή εκείνη –«εποχή ισχνών αγελάδων»– κυριολεκτικά, και όχι μόνον τίτλος ποιητικής συλλογής – ενώ φτάναν στα χέρια μας κι άλλα έντυπα λογοτεχνικά και καλλιτεχνικά, εγώ θυμάμαι μόνο τη «Διαγώνιο». Πιστεύω πως η ποιότητα και μόνο αυτού του περιοδικού διέσωσε στην μνήμη μας, μέχρι σήμερα, την συγκίνηση που προκαλούσε τότε κάθε καινούριο τεύχος του.

Δεν νομίζω ότι είμαι σε θέση να κάνω γενικότερη αξιολόγηση του τεράστιου πνευματικού έργου του Ντίνου Χριστιανόπουλου. Υπάρχουν άλλοι πιο αρμόδιοι. Μπορώ όμως να πω, σαν απλός αλλά θερμός φίλος του, πως στο λόγο του, γραπτό ή προφορικό, θαυμάζω την σαφήνεια και την γνησιότητα, προτερήματα που τα θεωρώ προϋπόθεση για κάθε λογοτεχνικό και καλλιτεχνικό έργο. Αισθάνομαι όμως την ανάγκη να πω κάτι και για τον άνθρωπο που, στην σημερινή αλλοπρόσαλη και φανταχτερή κοινωνία των ανθρώπων του πνεύματος και της τέχνης, παραμένει ο απλός, με βαθιές λαϊκές ρίζες, άνθρωπος, που συχνά συναντώ στο λεωφορείο και που πάντα αρνιέται την προσφορά μου να τον ελαφρώσω από ένα μέρος των πακέτων με πίνακες ή έντυπα που συνήθως κουβαλάει. Και αυτά, όχι σαν μια μικρή εξόφληση του χρέους μου, αλλά γιατί καταλαβαίνω την ζωτική σημασία της ύπαρξης τέτοιων ανθρώπων στην πόλη μας, που με φανατική προσήλωση στην τέχνη τους διατηρούν μια ποιότητα ζωής, πέρα από την καθημερινή συναλλαγή. Χαίρομαι δε ιδιαίτερα που την προσφορά του Ντίνου Χριστιανόπουλου αντιλαμβάνονται πολλοί, όλο και περισσότεροι. Έτσι η εκδήλωση που έγινε από τον Δήμο, στο Βαφοπούλειο Πνευματικό Κέντρο, για να τιμηθούν τα τριάντα χρόνια της δράσης του, ήταν οφειλόμενο χρέος της Θεσσαλονίκης.

Χαίρομαι λοιπόν που ο Ντίνος Χριστιανόπουλος με τιμάει με την φιλία του και εύχομαι για πολλά ακόμη χρόνια να δημιουργεί, για το καλό όλων μας.

ΜΙΚΗΣ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗΣ*Μουσικοσυνθέτης*

Κύριε Καμπούρη

Αν είχα την ευκαιρία να μελοποιήσω ποιήματα του Ν.Χ. έτσι θάχα την ευχέρεια να μελετήσω και να αναφερθώ στο σπουδαίο ποιητικό του έργο. Ο Ν.Χ. Άνθρωπος του καθήκοντος, ακάματος εργάτης του πνεύματος πλουτίζει και φωτίζει την πνευματική ζωή της νεώτερης Θεσσαλονίκης την οποία και ανέδειξε με τη λαμπρότητα της γνώσης του και του έργου του.

* * *

ΘΕΟΦΙΛΟΣ ΑΡΤ. ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ*Λογοτέχνης-Δικηγόρος**Εκδότης του περιοδικού "Νέες Ιδέες"*

Τον Χριστιανόπουλο τον γνώρισα το 1961 στα γραφεία της εφημερίδας «ΔΡΑΣΙΣ» από τον Κίμωννα Οικονόμου. Ήταν εκείνη την εποχή πολύ κλεισμένος στον εαυτό του και μοναχικός. Προσέφερε πολλά στη λογοτεχνία και στην ποίηση της Θεσσαλονίκης. Τον ξανασυνάντησα πριν δύο χρόνια και δημοσίευσα έκτοτε πολλά άρθρα για το έργο του, το οποίο εκτιμώ και το εκτιμώ περισσότερο διότι ο Χριστιανόπουλος έμεινε στη Θεσσαλονίκη, ενώ θα μπορούσε να έχει μια άλλη πορεία στην Αθήνα, πιο λαμπερή, πιο ένδοξη. Προτίμησε την πόλη μας και βοήθησε εμπνέοντας πολλούς νέους ποιητές και λογοτέχνες. Μια ντόπια πνευματική δύναμη που προβάλλει τη Θεσσαλονίκη πανελληνίως. Εγώ προσωπικά εκφράζω από αυτό το βιβλίο τη βαθιά εκτίμησή μου προς το πρόσωπό του.

* * *

ΛΑΖΑΡΟΣ ΚΟΕΜΤΖΟΓΛΟΥ*Πρόεδρος Εισαγγελέων Θεσσαλονίκης***Ο ΝΤΙΝΟΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ ΩΣ ΚΡΙΤΗΣ**

Ο κριτής ενός έργου ή μιας πράξης θετικής (+) ή αρνητικής (-) είναι πιο δίκαιος όταν έχει ευθυκρισία, συνδυασμένη με γνώση και ήθος.

Αυτή την τριαδικότητα πιστεύω ότι την έχει ο Ντίνος Χριστιανόπουλος, όχι μόνο στο λογοτεχνικό-ποιητικό αντικείμενο, που άλλοι, πολλοί ειδικοί τον έκριναν, αλλά ακόμη και για τα ιστορικά γεγονότα της Ελλάδας και τα πρόσωπα τα οποία εξειδικεύει και τα χαρακτηρίζει στο συγκεκριμένο χωροχρόνο.

Η βαθεία, βιωματική εμπειρία του, συνδυασμένη με την γνώση της γλώσσας και την ακριβολογία, τον χαρίζει μια «μαθηματική» μπορεί να πει κανείς λύση, στην λύση των κοινωνικών προβλημάτων, με απλότητα και επιχειρηματολογία. Από τις συνεντεύξεις στα Μ.Μ.Ε. και την παρουσία του στους διαλόγους λ.χ. στην Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, στον ΙΑΝΟ και σε όποιο άλλο χώρο, παίρνεις εμπεριστατωμένες απαντήσεις, σύντομες, αλλά που έχουν ουσία, που λυτρώνουν, ελευθερώνουν. Άλλωστε, και η δίκη δεν έχει άλλο σκοπό, παρά να ελευθερώσει, έτσι βγήκε «το δικάσθηκα και λυτρώθηκα». Σημαντικό είναι το έργο του στην ερμηνεία του Ύμνου της Ελευθερίας του Σολωμού. Αλλά και η ρίζα του κρίνω, κρίση, παραπέμπει στο ξεχωρίζω, διακρίνω το θετικό (+) και το αρνητικό (-), το ενεργητικό και παθητικό, και λύνω το συγκεκριμένο πρόβλημα. Θεραπεύω τον ασθενή, για τους γιατρούς, κατευθύνω τον νέο συγγραφέα ή ποιητή, ο οποίος, αν δεν διακρίνεται για τον υποκειμενισμό του, το ανταποδίδει, το αναγνωρίζει, όταν αργότερα βρίσκεται με τον δάσκαλό του στο ίδιο στρογγυλό τραπέζι.

Με αυτές τις σκέψεις, μπορώ να πω ότι ο Ντίνος Χριστιανόπουλος, έχει την ευθυκρισία, και στα ιστορικά γεγονότα, στους χαρακτηρισμούς προσώπων, και κοινωνικών καταστάσεων, και, κατά κανόνα, δικαιώνεται από τα επερχόμενα. Πρέπει να τον προσέχουμε και να τον ακούμε, μας βοηθάει, μας ελευθερώνει, είναι δίκαιος κριτής.

* * *

ΣΑΡΑΝΤΟΣ Ι. ΚΑΡΓΑΚΟΣ

Λογοτέχνης

3 Μαρτίου 2013

Φίλτατε κύριε Καμπούρη, χαίρετε πάντα!

Ευχαρίστως ανταποκρίνομαι στο αίτημά σας:

Γνώρισα τον Ντίνο Χριστιανόπουλο προ πολλών ετών στο «πατάρι» του ΙΑΝΟΥ, με την ευκαιρία της παρουσιάσεως από κοινού ενός βιβλίου για τον Σολωμό. Τότε ο Ντίνος είχε πει κάποιο παραδοξολόγημα για τον εθνικό μας ποιητή και πολλοί νόμισαν ότι κατά την παρουσίαση θα γίνει σφαγή. Είχαν έλθει -λόγω του θορύβου που είχε ξεσηκωθεί- και κινηματογραφικά συνεργεία για να «καταγράψουν» την αιματοχυσία. Και κόσμος πολύς. Τους απογοητεύσαμε! Μιλήσαμε σαν παλαιοί γνώριμοι και στο ίδιο μήκος κύματος. Βγάλαμε και μία φωτογραφία σε εγκάρδια -στο τέλος- χειραψία. Έκτοτε με τον Ντίνο είχα μια συχνή αλληλογραφία που διακόπηκε μετά την ασθένειά του. Μου έστειλε με αφιέρωση και τα τελευταία του βιβλία.

Μπορεί τον Ντίνο να τον γνώρισα αργά αλλά το έργο του το γνώριζα από παλιά. Παρόλο που η ιστορική συγγραφή με απορρόφησε σχεδόν αποκλειστικά, πάντα έδρισκα χρόνο για τη λογοτεχνία. Μου άρεσαν οι συγγραφείς της Θεσσαλονίκης, ποιητές και πεζογράφοι. Έφερναν στη λογοτεχνία μας ένα ρίγος καινούργιο. Ο πιο «ριγηλός» ήταν

-κατ' εμέ- ο Ντίνος Χριστιανόπουλος. Ένας αμαρτωλός Χριστιανός, ένας αμαρτωλός Παπαδιαμάντης. Κάποτε τολμηρά τον είπα Φρανσουά Βιγιόν της λογοτεχνίας μας. Είπε -και λέει- πράγματα τολμηρά. Μπορεί κανείς να διαφωνεί με κάποιες απόψεις του, αλλά δύσκολα μπορεί να διαγράψει κάποιες γενναίες στάσεις του, όπως η απόρριψη του κρατικού βραβείου. Το να σε τιμά σήμερα το ελληνικό κράτος συνιστά ατίμωση.

Σε γενικές γραμμές -μιλώ περισσότερο για την ποίησή του- οι γραμμές του Χριστιανόπουλου όσο κι αν κάποιες σκανδαλίζουν, αφήνουν μέσα στην ψυχή μου κάτι σαν λυγμό βιολιού σε ώρα φθινοπωρινή. Υπάρχει μια μουσική αύρα στους στίχους του. Του εύχομαι να τα εκατοστήσει.

* * *

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΚΟΡΗΣ

Επίκουρος καθηγητής ΑΠΘ

Μικρό σχόλιο για την ποιητική του Ντίνου Χριστιανόπουλου.

Έρωτας, ενοχή, σαρκασμός, στοιχεία κοινωνικής οπτικής, πυκνή δραματικότητα και έσχατη λεκτική λιτότητα αποτελούν το μείγμα της ποιητικής γραφής του Χριστιανόπουλου. Ξεκινά με εξομολογητική και ελαφρώς ειρωνική διάθεση, η οποία εκφράζεται με τη βοήθεια ποιητικών προσωπείων από την Αγία Γραφή και τον αρχαίο μύθο και βαθμιαία φτάει στον αποφλοιωμένο από υφολογικά στολίδια πυρήνα του ποιητικού λόγου. Ο Χριστιανόπουλος είναι από τους βασικούς εισηγητές ενός ποιητικού ρεαλισμού, θεμελιωμένου στην απλότητα, στον αισθησιασμό, στην ωμή εξομολόγηση. Παρόλο που η ποίηση του Χριστιανόπουλου εγγράφεται

στην ιστορία της νεοελληνικής λογοτεχνίας κυρίως ως κατάθεση «ιδιωτικού χώρου», αξιοποιεί σε ορισμένες πτυχές της και κοινωνικά στοιχεία, με χαρακτηριστικότερα δείγματα τα ποιήματα της σειράς: Ο αλλήθωρος (αρχικός τίτλος: «Προάστια»). Η ρυθμική υπόσταση της ποιητικής του Χριστιανόπουλου περιλαμβάνει τον ελεύθερο στίχο, τη μικρή επιγραμματική φόρμα, που εστιάζεται στη λεκτική συμπύκνωση, έως και ποιήματα σε πεζό. Επηρεάστηκε δημιουργικά από την ποίηση του Κ. Π. Καβάφη και σε μικρότερο βαθμό (αφορά κυρίως το ποιητικό του ξεκίνημα) από την ποίηση του T.S. Eliot. Έχει γράψει και λίγα έμμετρα ποιήματα, τα οποία προορίζονταν για μελοποίηση, ώστε να διαμορφωθούν σε τραγούδια. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι εκτός από ποιήματα, ο Χριστιανόπουλος εκπόνησε πολύ αξιόλογες λογοτεχνικές μεταφράσεις (μέσα σε αυτές δεσπόζει η νεοελληνική μετάφραση του Ευαγγελίου κατά Ματθαίον αλλά και μεταφράσεις αρχαίων λυρικών ποιημάτων), έγραψε και δημοσίευσε αρκετές αξιόλογες φιλολογικές και βιβλιογραφικές εργασίες, καθώς και δοκίμια. Καλλιέργησε, επίσης, και την αφηγηματική πεζογραφία, εκδίδοντας αυτοβιογραφικά κείμενα και δύο βιβλία με πεζογραφήματα μικρής φόρμας (Η κάτω βόλτα - 1963, Οι ρεμπέτες του ντουινά - 1986).

Υπάρχουν δύο σημαντικές ενδείξεις για την αξία του έργου του Χριστιανόπουλου, πέραν του κριτηρίου της υποκειμενικής αρέσκειας:

α) Κέντριζε και κεντρίζει την προσοχή των κριτικών και των φιλολόγων, ενώ είχε και έχει αξιοσημείωτη αναγνωστική απήχηση.

β) Το έργο του Χριστιανόπουλου, και ιδιαίτερα η ποίησή του, έχει επηρεάσει αρκετούς ομοτέχνους του, συνομηλίκους του και νεότερους του, στη διαμόρφωση του προσωπικού τους έργου.

* * *

ΝΤ. ΚΟΣΜΟΠΟΥΛΟΣ

ε.τ. Δήμαρχος Θεσσαλονίκης

Κύριε Δήμαρχε

Πώς χαρακτηρίζετε την ποίηση του Ν.Χ.;

Ο Ν.Χ. είναι κατεξοχήν υποκειμενικά ποιητής με βιώματα κυρίως ερωτικά.

Η ποίησή του εκπορεύεται απ' τη ζωή.

Δεν γράφει τίποτα το οποίο δεν θα είχε αισθανθεί, εάν δεν θα το είχε ο ίδιος ζήσει.

Πώς εξηγείτε το θαυμασμό του κοινού για τον Ν. Χ.;

Οι καλλιεργημένοι αναγνώστες αγκαλιάζουν το βιβλίο του με μια αφοσίωση και ένα ζήλο που σπανίως δημιουργεί στις μέρες μας το γράψιμο.

Τους αρέσει να γεύονται την ομορφιά του στίχου όπου τη βρίσκουν ευκολομάσιτη και πικάντικη.

Ποιος είναι ο Ν.Χ.;

Ένας από τους σημαντικότερους ποιητές και λογοτέχνες με την ευρεία έννοια της λέξης. Φώτισε αυτόν τον τόπο με το λόγο του. Ποιητής με μεγάλο εντόπισμα. Πνεῦμα ανήσυχο σε συνεχή αναζήτηση.

Ένας πραγματικός μαχητής. Δε συμβιδάστηκε ποτές του με την ψευτιά και με την κοινωνική υποκρισία. Δε φοβήθηκε να χάσει βαθιά το μαχαίρι της κριτικής του. Δεν ήξερε τί θα πει σκοπιμότητα. Όλα τα σάρωνε με την κοροϊδία του, με την καυτή του σάτιρα.

Γνωρίζετε τον πόλεμο που υπέστη ο Ν.Χ. για τα ποιήματά του ισχνές αγελάδες;

Βεβαίως το περιγράφει λεπτομερώς αυτό που υπέστη από ανθρώπους με δυναστικές νοοτροπίες που ο τρόπος της ψυχής τους εκφραζόταν μ' αυτή τη συμπεριφορά ο ποιητής

μπροστά σε μια παραφροσύνη που θέριψε, κλήθηκε να υποβάλλει λόγο. Ας τους αφήσουμε προς στιγμή στην εχθρική τους μακαριότητα.

Μιλήστε μου για το έργο του Ν.Χ.

Έκτισε με ασκητική δημιουργική διάθεση και πολύ μεράκι την έκδοση του περιοδικού «Διαγώνιος», αλλά και τις «Εκδόσεις Διαγωνίου» και τη Μικρή Πινακοθήκη.

Ένας απολογισμός πολλαπλής καλλιτεχνικής και πνευματικής δραστηριότητας. Μοναδική και ανεκτίμητη η προσφορά.

Οι Θεσσαλονικείς έχουμε ένα πρόσθετο μεγάλο χρέος στον Ν.Χ. που σ' όλη τη σταδιοδρομία του, αγάπησε με φλογερών έρωτα την Θεσσαλονίκη.

Πόσα ποιήματα έγραψε ο Ν.Χ. ;

300, όσα και ο Διογένης Λαέρτιος.

Τί μακαρίζετε στη ζωή του Ν.Χ.;

Που η καρδιά του είναι γεμάτη από γνώσεις και σοφία και πώς σαν ταλαντούχος τίποτε στον κόσμο δεν μπορεί να ταράξει τη γαλήνη του.

Υπάρχει μέσα του εκείνο που του κάνει ανεξάρτητο, ο φωτισμένος νους του.

Είναι καλά μέσα στο πετσί του όπως λένε οι Γάλλοι.

Με τί ταυτίζεται ο βίος του ποιητή Ντ. Χριστιανόπουλου;

Με τον ψαλμό (131, 1) στον οποίο ο Δαβίδ είπε: «Κύριε, ούτε η καρδιά μου είναι υπεροπτική, ούτε τα μάτια μου ευγενικά· ούτε εξασκώ τον εαυτό μου σε μεγάλα ζητήματα ή σε πράγματα πολύ μικρά για μένα».

* * *

ΣΩΤΗΡΗΣ ΚΟΥΒΕΛΑΣ

ε.τ. Υπουργός. τέως Δήμαρχος Θεσσαλονίκης

«Τον πλούτο πολλοί εμίσησαν, την δόξα ουδείς»

Είναι εύστοχη η επιγραμματική διατύπωση που χαρακτηρίζει ακόμη και τους πολλούς (μάλλον τους πολύ λίγους) που μίσησαν τον πλούτο, αλλά δέν κατάφεραν να αντισταθούν στην πρόκληση της δόξας. Κανένας δέν το κατάφερε αυτό, κατά την παροιμία. Και όμως, υπάρχει ένας, ο Ντίνος Χριστιανόπουλος. Αυτός εμίσησε και τον πλούτο και την δόξα, ανέκαθεν. Επισφράγισε αυτή του τη στάση ζωής με την τελευταία του άρνηση: δεν δέχτηκε να παραλάβει τη μεγαλύτερη τιμητική διάκριση από το Υπουργείο Πολιτισμού.

Δε δέχτηκε να παραλάβει ούτε το χρηματικό ποσό που θα του έλυνε οριστικά τα τεράστια προβλήματα επιβίωσης και υγείας που αντιμετώπιζε στα 85 του χρόνια. Παλαιότερα είχε αρνηθεί να πάρει σύνταξη, που δικαιούνταν ως λογοτέχνης.

Ο Ντίνος στέλνει ένα ηχηρό μήνυμα σε όσους επιδιώκουν πλούτο και δόξα, που συνήθως δεν δικαιούνται, εις βάρος των άλλων. Αυτός δικαιούνταν περισσότερο την δόξα του βραβείου και είχε μεγαλύτερη ανάγκη από τα χρήματα που το συνόδευαν. Αλλά είπε όχι.

Να λοιπόν ένα ζωντανό παράδειγμα που μπορεί να εμπνεύσει ή έστω να προβληματίσει. Η στάση του Ντίνου είναι ο μίτος της Αριάδνης που μπορεί να μας βγάλει από το λαδύρινθο της κρίσης: Να αναζητήσουμε ηγέτες που μισούν τον πλούτο και παράλληλα δεν στοχεύουν στη δόξα. Αυτοί έχουν τις προϋποθέσεις να οδηγήσουν τη χώρα σε καλύτερες μέρες, να παλέψουν και να νικήσουν τους σύγχρονους μινώταυρος, όχι μόνο της Κρήτης (ξένους) αλλά και της Αθήνας (ντόπιους).

Και εμείς, οι υπόλοιποι, να μην σκεφτόμαστε μόνο τον εαυτό μας και τους άλλους, το κοινωνικό σύνολο που μας εξασφαλίζει το περιβάλλον στο οποίο θέλουμε να ζούμε.

Εγώ αυτό το μήνυμα πήρα από τον Ντίνο και τον ευχαριστώ.

* * *

ΜΑΝΩΛΗΣ ΚΡΙΑΡΑΣ

Ε.Τ. Κοσμήτωρ Φιλοσοφικής Σχολής Α.Π.Θ.

Αγαπητέ κύριε Καμπούρη.

Ο Ντίνος Χριστιανόπουλος υπήρξε απ' τους καλλιτέρες φοιτητές μου για τους οποίους μπορώ να καμαρώνω. Επομένως, έχω τα καλλίτερα αισθήματα απέναντί του και άριστες αναμνήσεις. Εκτιμώ την εργασία του, όχι μόνο την ποίησή του, όχι μόνο τη συγγραφική, όχι μόνο τα ενδιαφέροντα για την πνευματική ιστορία του τόπου μας και επίσης και για την τοπική ιστορία. Είναι μεγάλη η προσφορά του με τις αξιόλογες μελέτες παλαιότερης ιστορίας της Μακεδονίας και μάλιστα της Θεσσαλονίκης, όπως γνωρίζετε πολύ καλά. Νομίζω μάλιστα ότι για την πνευματική Θεσσαλονίκη έχει γράψει πάνω από 52 βιβλία.

Όταν τον συναντώ, και τον συνάντησα πολλές φορές στη ζωή μου, νοιώθω μια ευχαρίστηση, μια εφορία μέσα μου. Λυπούμαι πολλές φορές που δεν μπορώ να 'μαι παρών στις εκδηλώσεις που γίνονται για κείνον, από εκείνους που τον γνωρίζουν και επάξια τον τιμούν, αν και είμαι απόλυτα δικαιολογημένος.

Ευτύχησα να 'χω καλούς φοιτητές και καμαρώνω που οι φοιτητές μου πέτυχαν και αναδείχθηκαν. Σάν δάσκαλός τους είμαι ευχαριστημένος από την παιδεία, τους κόπους μου που ευδόκησαν, ώστε οι φοιτητές μου να αναδειχθούν

σε αξιόλογους επιστήμονες.

Ο κ. Χριστιανόπουλος έχει λόγους νάναι ευχαριστημένος και από τον εαυτό του και από τους άλλους. Ο κ. Χριστιανόπουλος πρόσφερε υπηρεσία ποιότητας εδώ και κάμποσα χρόνια, με τα πολλά δημοσιεύματα, εκδοτικά, τα βιβλία και το περιοδικό «ΔΙΑΓΩΝΙΟΣ» που ήταν πολύ σοβαρό, προοδευτικό και πολύ ζωντανό, δέν ήταν κάτι το καθημερινό, το συμβατικό. Επίσης, η μικρή πινακοθήκη «ΔΙΑΓΩΝΙΟΣ» πρόσφερε πολλά στον καλλιτεχνικό τομέα και ανέδειξε αξιόλογους ζωγράφους στην πόλη μας.

Εύχομαι να συνεχίσει την πνευματική του προσφορά.

Παλαιότερα τον παρακολουθούσα στις τηλεοπτικές εκπομπές, τώρα δεν μπορώ να τον παρακολουθήσω, κουράζονται τα μάτια μου. Μου άρεσε να τον ακούω να μιλάει, έχει πολύ καλό λόγο και κρίνει με μεγάλη ευθυκρισία τα πρόσωπα της πνευματικής μας ζωής και όχι μόνο, καθώς και φαινόμενα, καταστάσεις, γεγονότα.

Η ποίησή του είναι πρωτότυπη και αρέσει, δεν έχει μιμηθεί κανέναν. Είναι πολύ ζωντανό στοιχείο από τη ζωή του και την κοινωνική, ώστε να έχει ιδιαίτερο χαρακτήρα την ποίησή του. Γενικότερα αρέσει στον κόσμο και σε μένα πολύ, έγινε πανελλαδικά γνωστός με την αξιοσύνη του και μόνο. Γενικότερα ο κ. Χριστιανόπουλος δεν είναι μόνο σκέτος ποιητής, αλλά γενικότερα πνευματικός άνθρωπος, πώς να το πούμε, κορυφαίος πεζογράφος. Γεγονός ότι σπούδασε φιλολογία, αυτό βέβαια του προσέφερε ορισμένες δυνατότητες και καλλιέργει κατά φιλολογικό τρόπο πολλές ερευνητικές του απασχολήσεις.

Κύριε Καμπούρη, ξέρετε στα γηρατειά η μνήμη υποχωρεί πολύ και δεν βοηθάει να εκφραστώ για περισσότερα.

Κύριε καθηγητά, σας ευχαριστώ για την τιμή που μου κάνετε να μιλήσετε στο μικρόφωνό μου, αλλά ιδιαίτερα για

την αγάπη και εκτίμηση που τρέφετε στο πρόσωπο του Ν. Χριστιανόπουλου, που με τιμά με την φιλία του.

* * *

ΘΩΜΑΣ ΚΟΡΟΒΙΝΗΣ

Λογοτέχνης

Τον Χριστιανόπουλο μου τον γνώρισε ο Πάνος Πίστας το 1975. Από την πρώτη μου επίσκεψη στην «Διαγώνιο» αισθάνθηκα μεγάλη οικειότητα με τον άνθρωπο και δυνατή έλξη για την προσωπικότητα. Συνδεθήκαμε στενά και τον αγάπησα πολύ. Είναι δάσκαλός μου σε πολλά και όχι μόνο στα γράμματα. Σε κάποιο βαθμό έχω επηρεστεί και από το ποιητικό του έργο και από το άτομο. Και τον τιμώ όσο λίγους. Έχω παρακολουθήσει αναλυτικά την πορεία του και έχω διαβάσει όλο το έργο του. Είμαι ένα απ' τα παιδιά του της τελευταίας περιόδου της «Διαγωνίου». Φοβάμαι όμως ότι εκείνος δε μου συμπεριφέρθηκε πάντοτε ανάλογα. Μάλλον τον κουμαντάρουν κάποια ένστικτα που δε μπορεί να ελέγξει. Του χρωστάω, γι' αυτό δεν θα μιλήσω περισσότερο για κάποιες αντιφάσεις του οι οποίες δυστυχώς τον εκθέτουν. Κάποτε θα γράψω για όλα όσα πιστεύω ότι συνδιαμορφώνουν το σύνολο που λέγεται Ντίνος. Αν και φοβάμαι ότι κάπου μπορεί να πέσω έξω γιατί σε πολλά είναι μυστηριος. Όπως και νά' χει, θα τον αγαπώ. Θεωρώ ότι είναι μία από τις σημαντικότερες και πλέον πολυσχιδείς μεταπολεμικές πνευματικές προσωπικότητες στη χώρα μας. Η αμεσότητά του, το λαϊκό του χιούμορ αλλά και η απλότητα των ποιημάτων του είναι τα στοιχεία που τον φέρνουν πολύ κοντά στον κόσμο. Ακόμη και κάποιος αγράμματος μπορεί πάνω κάτω να πιάσει το νόημα των στίχων του. Ο αφορι-

σμός ως ποιητικός τρόπος γραφής τον πηγαίνει κοντά τόσο στο αρχαίο και μεσαιωνικό επίγραμμα, όσο και στον νεοελληνικό παροϊμιακό λόγο. Το ποιητικό και το δοκιμιακό του έργο έχει δικαίως από χρόνια καταξιωθεί. Στη δημόσια ζωή του έχει δείξει σπάνιο, υποδειγματικό ήθος και ο τρόπος ζωής του αποτελεί μέτρο λιτότητας σε εποχές άκριτου καταναλωτισμού.

Έχω γράψει είκοσι βιβλία ποικίλου περιεχομένου, -μερικά χρειάστηκαν πάνω από δέκα χρόνια δουλειά-, πέντε μουσικές εργασίες και πολλά άρθρα σε μερικά από τα ποιητικότερα περιοδικά πολιτισμού. Η θητεία μου στα σχολεία της ομογένειας και ό, τι αποθησαύρισμα από την Πόλη είναι ίσως η μεγαλύτερη προίκα μου. Την απονομή του κρατικού βραβείου για το μυθιστόρημά μου «Ο γύρος του θανάτου» την αποδέχθηκα με χαρά. Δε βρίσκω το λόγο να μη χαρώ για τέτοια τιμή, αν μου το έδινε η δικτατορία θα το αρνιόμουν. Μακάρι στο πρόσωπο των τιμώνων δημιουργών τους να ξαναθυμίζει η Θεσσαλονίκη ότι δεν είναι μόνο ένα παλιομοδίτικο συμπλεγματικό χωριό ενάμισυ εκατομμυρίου κατοίκων που παράγει απατεώνες, και γλοιώδεις και αραχνιασμένους δημαρχονομαρχοιεράρχες. Είμαι αρκετά ικανοποιημένος και από τα αποτελέσματα των εργασιών μου και από την αποδοχή τους. Οι καματεροί και φλογεροί δημιουργοί δε στέκονται σε κανένα βραβείο. Στους νεώτερους θα είχα να πω ότι για την δημιουργία σοβαρού έργος χρειάζεται έμπνευση και αυτοθυσία.

* * *

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ*Φωτογράφος***Η κριτική του Ν.Χ. είναι δίκαιη;**

Στον Ν.Χ. δεν υπάρχει αξιολόγηση των αξιών. Προωθεί ό,τι υγιές και ευγενές υπάρχει.

Τί συνδυάζει ο Ν.Χ.;

Λαμπρό συγγραφικό ύφος και ευρύτητα ανεξάρτητη σκέψη.

Βαλσαμώνει μια ολόκληρη εποχή και μια ολόκληρη γλωσσολογική και πολιτική κατάσταση.

Ωφέλησε η μοναξιά τον Ν.Χ.;

Η μοναξιά είναι ένα προνόμιο, μα και μια εκδήλωση της ελευθερίας.

Τα ποιήματα του Ν.Χ. έχουν φαντασία σκέψη, ταλέντο, όνειρο, έμπνευση, συνείδηση, έρωτα, μελωδία, ρυθμό, οράματα.

Τί χαρακτήρας είναι ο Ν.Χ. ;

Ένας έντιμος άνθρωπος, ένας καλός Θεσσαλονικιός. Ασφαλώς μια ιδιοφυΐα, γιγάντιο πνευματικό ανάστημα, δημοκρατικό. Δικαιούται τον έπαινο, την εκτίμηση των πολιτών για την προσφορά του και το δημοκρατικό του πνεύμα.

* * *

ΓΙΑΝΝΗΣ Β. ΚΩΒΑΙΟΣ*Φιλολόγος - Συγγραφέας***Κύριε Καμπούρη,**

Κατ' αρχάς, να ζητήσω συγγνώμη για τους ενδοισμούς μου στο τηλεφώνημά σας, αλλά πρέπει να παραδεχτείτε ότι δεν μπορώ να εμπιστευτώ έναν άγνωστο που μου

τηλεφωνεί αγνοώντας ακόμη και το επώνυμό μου, για να συγγράψει βιβλίο και με τις δικές μου απόψεις, διατυπωμένες εξ απίνης και σε ελάχιστα λεπτά τηλεφωνικώς! ΠΡΩ-ΤΑΚΟΥΣΤΟ! Είναι δυνατόν, επομένως να χαρακτηρίζετε «κακοήθεια» τις αμφιβολίες μου;

Και τώρα, στο προκείμενο:

1. Πιστεύω ότι η κατάθεση του Χριστιανόπουλου έχει αφήσει βαθύ αποτύπωμα στα ποιητικά δρώμενα της Λογοτεχνίας μας, ανεξάρτητα από τη δική μου ή οποιουδήποτε άλλου εκτίμηση, αποστασιοποίηση ή απαξιοτική στάση απέναντι στον άνδρα και το έργο του.

2. Έχω τη γνώμη ότι ναι, έχει καταξιωθεί - έστω σε μία μεγάλη μερίδα του αναγνωστικού κοινού.

3. Προσωπικά δεν έτυχε να συναντηθώ ποτέ με τον ποιητή, οπότε δεν μπορεί να έχω κάτι να αφηγηθώ. Με έχουν συναρπάσει, πάντως, θέσεις και ευθύτητα που εισπράττω μέσα από συνεντεύξεις του, όπως «Στα άκρα» κ.λπ.

4. Θεωρώ από τα πλέον αξιολογά του τα ποιήματα ποιητικής του Χριστιανόπουλου, όπως «Εγκαταλείπω την ποίηση», «Ρημαγμένο νταμάρι» κ.ά. Επίσης, δυνατές βιοθεωρητικές εισηγήσεις αποτελούν, κατά την ταπεινή μου γνώμη, τα «Ενός λεπτού σιγή», «Με κατάνυξη», «Νύχτα, χάρισέ μου ένα κορμί».

5. Δεν γνωρίζω, ομολογώ, σε μεγάλο εύρος το μακρόχρονο και πλούσιο έργο των δύο υποστάσεων της ΔΙΑΓΩΝΙΟΥ. Αλλά η απήχηση που είχαν και τα δύο αυτά «μετερίζια» της τέχνης και της κριτικής είναι ευδιάκριτη μέχρι σήμερα στα λογοτεχνικά και εικαστικά μας πράγματα και, ιδίως της συμπρωτεύουσας. Ο «κύκλος» της έχει αναδείξει βαρυσήμαντα ονόματα και από μόνο του αυτό είναι εύγλωτο τεκμήριο της προσφοράς του Χριστιανόπουλου.

6. Γενικώς, ταρακούνησε ο Χριστιανόπουλος. Ανταποκρίθηκε όσο λίγοι στον ρόλο του «πιο ευαίσθητου σει-

σμογράφου της εποχής του», που αναθέτει στον συγγραφέα ο Καζαντζάκης. Γι' αυτό, ενοχλεί πολύ. Γι' αυτό, ενοχλείται πολύ περισσότερο... Και, επειδή στη «χυδαιότητα του καιρού μας» συμπεριλαμβάνω σαν μαχητής φιλόλογος και συγγραφέας και την καταρράκωση της γλώσσας μας, επιτρέψτε μου να τον επευφημώ για την καθοσίωση του Έλληνας λόγου που επιτυγχάνει αφενός με το έργο του καθεαυτό και αφετέρου με τις συχνές παρεμβάσεις του σχετικά με τα γλωσσικά ζητήματα (π.χ. το βιβλίο-συζήτηση με τον Περικλή Σφυρίδη «Τα αλαμπουργέζικα ή η γλώσσα των σημερινών κουλτουριάρηδων»). Θυμίζω ενδεικτικά και δηκτικά:

Μην καταργείτε την υπογεγραμμένη

ιδίως κάτω από το ωμέγα

είναι κρίμα να εκλείψει

η πιο μικρή ασέλγεια

του αλφαδήτου μας.

7. Ο κόσμος είναι επιρρεπής στο να αποθεώνει τους «μεσσίες» σε κάθε τομέα του δημόσιου βίου (εξού και αποκαλείται «κοινό»), αλλά συνήθως με ημερομηνία λήξης για αυτούς που θα αποδειχθούν «δήθεν». Και επειδή, όπως έχω γράψει, «μονάχα ένα Π χωρίζει την Ποίηση από την οίηση», η επιτήδευση στον πνευματικό κόσμο γίνεται απεχθής από κάποια στιγμή κι έπειτα, όταν το «κοινό» λειτουργεί ξανά ως κόσμος. Ο Κωνσταντίνος Δημητριάδης, λοιπόν, εκτός από την «επιτήδευση» του... επωνύμου του δείχνεται πάντα αυθεντικός και με παρρησία αδυσώπητη αν χρειαστεί. Κορύφωση αυτής της στάσης ζωής και της συνέπειας του δημιουργού υπήρξε, φυσικά, η άρνηση αποδοχής του Κρατικού Βραβείου το 2011. Εκτιμώ ότι αυτή την αρετή ανταμείβει κυρίως ο κόσμος.

8. Ασφαλώς, πρόκειται για ποίηση ευανάγνωστη, ήτοι προσιτή και συναρπαστική κατά κανόνα. Συνεπώς, ο αναγνώστης γίνεται μέτοχος και γνώστης μέσω των προσωπικών του αναπαραστάσεων, άρα κερδίζει - πολλούς ή λίγους- πόντους πνευματικότητας ούτως ή άλλως.

9. Τα τραγούδια που μελοποίησε ο Χατζιδάκις δεν νομίζω ότι έγιναν πολύ γνωστά. Αλλά και μόνο η ζύμωση του μεγάλου συνθέτη με τους στίχους κάποιου δημιουργού αποτελεί πολιτιστικό γεγονός αφεαυτής και δεν μπορεί να μὴν ωφέλησε τον ποιητή.

10. Από τα πολύ οικεία για μένα τραγούδια είναι το «Τι να τα κάνω τα τραγούδια σας»! Ο Σαβδόπουλος έπιασε καίρια τον δικό μου τουλάχιστον σφυγμό.

* * *

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ

Πιανίστας-Συνθέτης

Καλλιτεχνικός Διευθυντής Μεγάρου Μουσικής
Θεσσαλονίκης

*«και τι δεν κάνετε για να με θάψετε,
όμως ξεχάσατε πως ήμουν σπόρος»*

Δεν νοείται Θεσσαλονικιός να μη γνωρίζει τον αγαπημένο λογοτέχνη Ντίνο Χριστιανόπουλο. Δεν νοείται νέος να μη τον έχει αγγίξει έστω και ένας στίχος από τα ποιήματά του. Πάντα επίκαιρος, πάντα ρηξηκέλευθος και τόσο διαχρονικός. Ο Ντίνος Χριστιανόπουλος είναι ένας άνθρωπος που αφιέρωσε τη ζωή του στην ποίηση και βραβεύτηκε για αυτό, αρνήθηκε όμως να δεχτεί την οποιαδήποτε διάκριση, κάνοντας τη δική του επανάσταση ενάντια στο λογοτεχνικό κατεστημένο.

Την επαναστατικότητα αυτή τη διαπιστώνουμε διαβά-

ζοντας και το έργο του, ένα έργο αφιερωμένο στον έρωτα και στη ζωή. Εντυπωσιάζει η ευαισθησία του και καθηλώνει ευχάριστα η ευθύτητα της νεανικής του ψυχοσύνθεσης. Η προσωπικότητα του Ντίνου Χριστιανόπουλου είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την πόλη μας, από την οποία δεν έχει φύγει ποτέ.

Για το Ν.Χ. τριάζει απόλυτα ο χαρακτηρισμός του Getto για τον Δάντη:

«Ο Δάντης βρισκόταν μπροστά σ' ένα ιδίωμα ή μάλλον σε μια γλώσσα, ήδη φτιαγμένη για να εκφράζει τις πραγματικότητες της πνευματικής ζωής, τη μυστηριώδη εμπειρία της ψυχής σε κατάσταση κάθαρσης, τη ζωή εν χάριτι ως υπέρτατη αγαλλίαση, προοίμιο μιας ευδαίμονος και ιερής εποχής».

Ένας άνθρωπος τόσο αντισυμβατικός και τολμηρός που όπως γράφει και ο ίδιος, δεν κατάφερε να τον «θάψει» το σύστημα αλλά ο «σπόρος» που έθεσε με το έργο του και τη στάση ζωής του αποτελούν την εξαίρεση στον ηθικό και κοινωνικό καθωσπρεπισμό.

Χαιρετίζω λοιπόν με ιδιαίτερη χαρά την έκδοση του κ. Καμπούρη για τον Ντίνο Χριστιανόπουλο, το κορυφαίο λογοτέχνη και σημαντικό πολιτιστικό κομμάτι της πόλης μας.

* * *

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΜΑΜΑΔΑΣ

Ξενοδοχειακές Επιχειρήσεις

Πρόεδρος Ξενοδοχείου "Πόρτο Παλλάς"

Κύριε Μαμάδα κάντε μου το πορτρέτο του Ν.Χ.

Ο Ν.Χ. πρόσωπο αναφοράς για την πόλη της Θεσ/νίκης, ποιητής, πεζογράφος, φιλόσοφος, διανοητής, δοκιμογράφος,

φος, έγκριτος κριτικός, μεταφραστής. Ευστροφος αντισυμβατικός, ρηξικέλευθος, απροσκύνητος.

Γιατί θαυμάζεται ο Ν.Χ.

Για την παρρησία του να θίγει τα θέματα αμφιλεγόμενα της πόλης όπως του μνημένου της Ροτόντας και το θέμα χρήσης των φυλακών του Επταπυργίου.

Δεν φοβάται γιατί είναι ελεύθερος και δεν έχει καμιά εξάρτηση η φιλοδοξία όπως ο ίδιος λέει: Κανείς δεν μπορεί να με βλάψει, γιατί πρώτα εγώ φρόντισα να βλάψω τον εαυτό μου, παραιτούμενος απ' όλα.

Γιατί αρέσει στο κοινό η ποίηση του Ν.Χ.;

Τα ποιήματα του Ν.Χ. είναι απολαυστικά. Αν και σκανδαλίζουν, έχουν μουσική αύρα. Συγκινούν γιατί εκφράζουν τους καύμους, τους πόνους του ανθρώπου της καθημερινότητας με ρεαλισμό και λιτότητα. Σε συναρπάζουν, σε καθηλώνουν, είναι βγαλμένα από τα μύχια της ψυχής του. Είναι ποιήματα υψηλής ποιότητας, προσωπικά βιώματα. Ο Ν.Χ. είναι εκφραστής της εποχής μας.

Ποιά η προσφορά του Ν.Χ. στη Θεσσαλονίκη-Διαγώνιο;

Ο Ν.Χ. εκτός από την ποίηση και το τιτάνιο πνευματικό του έργο αγαπήθηκε και για μια άλλη ανεκτίμητη ιδιότητα: Έπαιξε το ρόλο της «λυδίας λίθου» πάνω στην οποία τριφθηκαν και δοκίμασαν τον άξιο πρωτοεμφανιζόμενοι λογοτέχνες ή καλλιτέχνες έχοντας αδέκαστο κριτή και γενναίο δώρο τον Ν.Χ.

Μέσα από το περιοδικό τη «Διαγώνιο» και τις «Εκδόσεις Διαγωνίου» κι άλλα τόσα ονόματα καλλιτεχνών από τη Μικρή Πινακοθήκη βρήκαν την αναγνώριση.

* * *

ΑΡΗΣ ΜΑΝΑΒΑΖΙΑΝ

Λογοτέχνης

Τόν Ντίνο Χριστιανόπουλο τόν γνώρισα σάν συμμαθητή μου στό Β' Γυμνάσιο Ἀρρένων Θεσ/νίκης (ὁδός Ἰκτίνου) ἀπό τήν ἐποχή 1941-42 καί μετά. Αὐτός λόγω ἀρχικοῦ γραμματος τοῦ ἐπωνύμου ἦταν στό Γ' τμήμα τῆς τάξης καί ἐγώ στό Β' τμήμα.

Δέν εἶχαμε πολλές σχέσεις λόγω τάξεως, ἀλλά τόν ἔβλεπα στά διαλείμματα. Ἐγώ ἤμουν μέ τόν Ἀλέξανδρο Μπακατσέλο τῆς γνωστῆς οἰκογένειας καί τόν Γιώργο Κυριακόπουλο γιού τοῦ Καθηγητοῦ τῆς Νομικῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσ/νίκης μέ τούς ὁποίους εἴμασταν στό ἴδιο θρανίο.

Νά σημειωθῇ ὅτι εἴμασταν τότε 1000 καί πλέον μαθητές καί στίς πρῶτες τάξεις ὑπῆρχαν τρία τμήματα μέ 70-80 μαθητές στό τμήμα. Τόν θυμᾶμαι κάπως ψηλέα γιά τήν ἡλικία του τότε, κουρεμένο γουλί ὅπως ὅλοι μας μέ κοντό παντελόνι καί τήν τσάντα κάτω ἀπό τή μασχάλη. Στά διαλείμματα μιλοῦσε συνέχεια καί σχεδόν κατ' ἀποκλειστικότητα ἐναντίον τῶν ἄλλων καί μέ τό ἴδιο ὕφος καί τρόπο χαρακτηριστικό πού μιλάει σήμερα καί προφανῶς μερικοί νά τόν παρεξηγοῦσαν θωρώντας τον ψώνιο.

Ἐδειχνε ὅτι μιλοῦσε πολύ διαφορετικά ἀπό ὅλους τότε γιά τήν ἡλικία μας καί χαρακτηριστική βραδύτητα τονίζοντας μιά μιά λέξη.

Ὅταν σχολούσαμε κατευθύνονταν ἀπό Ἀγ. Σοφίας πρὸς Ἐγνατία δέν γνώριζα ποῦ ἔμενε.

Ὁ Ντίνος Χριστιανόπουλος ἀπό τά λίγα πού ἔχω διαβάσει, δέν διστάζει νά ἀναφέρει τά πράγματα μέ τό ὄνομά τους καί οἱ λέξεις πού χρησιμοποιεῖ δέν παρεξηγοῦνται γιατί εἶναι σήμερα στήν ἡμερήσια διάταξη, ιδιαίτερα ἀπό τούς νέους.

Οἱ νέοι ὄχι μόνο τίς ἀποδέχονται ἀλλά καί πλειοδοτοῦν καί συνεπῶς τό ἔργο του εἶναι ἀποδεκτό γιά ὅσους τόν διαβάζουν.

Δέν βρίσκω δυσκολίες νά τά διαβάσω καί ὁ κόσμος τόν ἀποδέχεται ὅπως εἶναι σήμερα καί λόγω ἐποχῆς ἀλλά καί γιατί εἶναι ἀληθινός στίς ἐκφράσεις του.

Γι' αὐτούς πού ξέρουν καί θέλουν νά διαβάζουν ποιητές, νομίζω πῶς τά δικά του ποιήματα γίνονται ἀποδεκτά ὅπως λέγονται μέ τό ὄνομά τους.

Δέν γνωρίζω ἀρκετά ἀπό ποίηση καί δέν μπορῶ νά ἐκφρασθῶ ἀλλιῶς. Τά ἔργα τοῦ Ντίνου Χριστιανόπουλου νομίζω ὅτι ὅλοι ὅσοι τά διαβάζουν, δέν νομίζω ὅτι ἔχουν δυσκολία νά τά κατανοοῦν, γιατί διαβάζονται εὐκολα. Οἱ πνευματικοί ἄνθρωποι, ὅπως ὁ Ντίνος Χριστιανόπουλος ὀφείλουν νά συνεχίζουν τό ἔργο πού ἐπέλεξαν νά κάνουν ἐφ' ὅρου ζωῆς καί ἔχουν τήν αἴσθηση αὐτό πού κάνουν καί καλά κάνουν ὄντες ἄξιοι συγχαρητηρίων - λόγω ἀναγνωρισιμότητας τοῦ ἔργου τους καί ἔτσι προβάλλοντάς το στή κοινωνία ἀπολαμβάνουν τό σεβασμό λόγω ἀναγνωρισιμότητας καί ἐκτίμησης. Στά τόσα χρόνια πού γράφει ὁ Ντίνος Χριστιανόπουλος διέγνωσα ὅτι ἔχει πλέον καταξιωθεῖ τό ἔργο του γι' αὐτό καί βρίσκεται μέχρι σήμερα στήν ἐπικαιρότητα. Προσωπικά ἐκτιμῶ τήν ποίηση καί τούς πνευματικούς ἀνθρώπους ἀλλά ἔχω μιά ιδιαιτερότητα στά ἱστορικά βιβλία καί ιδιαίτερα τά Στρατιωτικά-Πολεμικά, καθ' ὅτι ὑπῆρξα καί ἑφεδρος Ἀξιωματικός μέ Διοίκηση λόχων καί Ὑπηρεσιῶν. Εἶχα μεγάλη ἀγάπη γιά τήν Ἀεροπορία στήν ὁποία ἔδωσα ἐξετάσεις στή Νομική Σχολή Ἀθηνῶν καί πέρρασα ὅλα τά τέστ, ἱατρικά, ἀθλητικά καί γραπτά ἀλλά ὑπό τήν πίεση τῶν γονιῶν μου παραιτήθηκα.

Ἐμαθα στή ζωή μου ν' ἀγαπῶ τόν ἄνθρωπο γι' αὐτό καί βοήθησα ἀρκετούς γιά τήν τοποθέτησή τους σέ ἐργασία καί δέν αἰσθάνομαι μετανιωμένος γιά τό ἔργο μου καθ' ὅτι

μέχρι σήμερα δείχνουν ότι μέ αγαπούν και μέ σέβονται. Υπηρέτησα 45 χρόνια στον ΟΑΣΘ, ιδιαίτερα σέ διάφορες Υπηρεσίες ως Προϊστάμενος λόγω γνώσεων τεχνικών και Νομικών και ως Αναπληρωτής Διευθυντής Προσωπικού.

Άσχολουμαι μέ τήν ζωγραφική, έρασιτεχνικά (έλαιο-ογραφία) επί 40 χρόνια και έχω κάνει πάνω από 200 πίνακες τούς όποιους δέν πουλώ αλλά χαρίζω σέ συγγενείς και στενούς φίλους μέχρι Άμερική, Καναδά, Σουηδία, Καστοριά. Φίλοι μου ζωγράφοι και ιδιαίτερα ό επίτιμος Πρόεδρος τούς μέ παροτρύνουν νά κάνω έκθεση αλλά δέν θέλω νά αισθάνομαι ότι ανταγωνίζομαι τό έργο τούς για χρήματα.

Από τήν πορεία τής ζωής μου αισθάνομαι ικανοποιημένος άν και έζησα τήν παιδική μου ήλικία μέ πολέμους και κακουχίες.

Εύχαριστώ για τήν άνοχή σας και δέν γνωρίζω άν ικανοποιεί τό έργο σας για όσα εξέθεσα.

* * *

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΜΑΝΑΦΗΣ

Θεατρικός Επιχειρηματίας

Κύριε Μανάφη κάντε μου πορτρέτο του Ν.Χ.

Ο Ν.Χ. ένας μύθος για τη Θεσσαλονίκη. Ποιητής προσφοράς και όχι κυνηγός διακρίσεων. Άνθρωπος του καθήκοντος, αυτοσαρκαστικός. Βαθύς γνώστης της Ελληνικής γλώσσας. Ελεύθερος δεν συντάχθηκε σε κλίκες. Λέει τα πράγματα με το όνομά τους κάποτε τολμηρά. Συναρπαστικός ομιλητής.

Λογοτεχνική μετάφραση του Ευαγγελίου κατά Ματθαίον. Συντηρητής της μνήμης του Τσιτσάνη. Πάλεψε, αγωνίσθηκε και πέτυχε την αναγνώριση, του «ρεμπέτικου» τραγουδιού από το «περιθώριο».

Γιατί αρέσει η ποίηση του Ντ. Χριστιανόπουλου;

Τα ποιήματα του Ν.Χ. γεμάτα ύφος και ψυχική ανάταση. Με χαμηλούς τόνους εκφράζουν τον ανθρώπινο λυγμό. Μαγνητίζουν κυρίως τούς νέους επειδή έχουν στόχαση τη ομορφιά. Το ποιητικό έργο του Ν.Χ. ξεπέρασε τα σύνορα της πατρίδος μας. Έχουν μεταφραστεί στα Αγγλικά, Ιταλικά, Γαλλικά, Σουηδικά, Δανέζικα και πάει λέγοντας.

Τί σας εντυπωσιάζει στο Ν.Χ.;

Κρατώ μια σοφή απάντηση: Σε ερώτηση δημοσιογράφου. Είναι τέλειο, μπράβο.

Σε ερώτηση πως, ο κουλτουριάρικος όρος τον θέλει «καταραμένο» απήντησα: Σήμερα ο μεγαλύτερος καταραμένος ποιητής ο Μπωντλαίρ, είναι ο μεγαλύτερος ποιητής των Γάλλων. Κι εμένα, όπως όλους τούς καταραμένους, πρώτα με αρνήθηκαν κι έκαναν ότι μπορούσαν για να με εξοντώσουν, όταν όμως είδαν ότι δεν μπορούσαν να πετύχουν τίποτε, με αγάλιασαν.

Ποια η προσφορά της Διαγωνίου;

Το λογ. περιοδικό «Διαγώνιος», σημείο αναφοράς στην καλλιτεχνική και πνευματική ζωή της Θεσσαλονίκης. Σοβαρό περιοδικό επίσης υψηλού επιπέδου οι εκδόσεις της Διαγωνίου.

Μέσω του περιοδικού Διαγωνίου τουλάχιστον 250 λογοτέχνες βρήκαν το δρόμο τούς και την καταξίωση.

Η Μικρή Πινακοθήκη, καλλιτεχνική φωλιά νέων καλλιτεχνών ανέδειξε περίπου 50 γνωστούς σήμερα ζωγράφους.

* * *

ΜΑΡΙΝΕΛΑ

Διάσημη Ερμηνεύτρια λαϊκού τραγουδιού

κ. Μαρινέλα κάντε μου το πορτρέτο του Ν.Χ.

Ο Ν.Χ. ένας σοφός και ελεύθερος ποιητής, πεζογράφος, κριτικός και μεταφραστής με ανυποχώρητη αρετή και την ασκητική προσήλωση στο ιδανικό της τέχνης και της δικαιοσύνης του, ανεκτίμητος, φωτοδότης. Άφησε το στίγμα του στην ποίηση. Αδιάψευτος μάρτυρας της πνευματικής συγγραφικής αλλά και ιστορικής πορείας. Καταξιωμένος υπέγραψε την ίδια ανάπτυξη της ελληνικής ποίησης.

Γιατί αρέσει η ποίηση του Ν.Χ.;

Η ποίηση του Ν.Χ. έχει λόγο ακριβή και ουσιαστικό βγαλμένο από την πολύτιμη πείρα του. Είναι έκφραση αληθινής ζωής.

Τα ποιήματα του Ν.Χ. τραβούν την συγκίνηση. Είναι πηγή ευδαιμονίας.

Το ποιητικό ταλέντο του Ν.Χ. προσφέρει στον αναγνώστη ουσία ζωής και πείρα τέχνης.

Ποια η προσφορά του Ν.Χ. στο ρεμπέτικο;

Μεγάλη η συμβολή του στο ρεμπέτικο τραγούδι. Ασχολήθηκε γόνιμα, εμπειριστατωμένα και συνέβαλε με τις εργασίες του σε μια αξιολόγηση του ρεμπέτικου.

Η σωστή διάλεξη στο Ε.Β.Ε.Θ. με θέμα «Η μορφή της μάνας στο ρεμπέτικο το 1954» ήταν καθοριστική παρά τις αντιθέσεις του Θεοδώρου και Χατζηδάκη, Πετρόπουλου.

Ακολούθησαν ομιλίες, συνεντεύξεις με τον Τσιτσάνη. Δημοσίευσε ένα τόμο με συλλογή τριακοσίων ρεμπέτικων κι όλες αυτές τις προσπάθειές του πέτυχε. Το ρεμπέτικο τοποθέτησε στη θέση που του πρέπει μέσα στην ελληνική μουσική.

* * *

ΜΑΤΕΣΙΣ ΠΑΥΛΟΣ

Συγγραφέας

Κύριε Μάτεσι ποιό είναι το πορτραίτο του Ν.Χ.;

Μια εμβληματική φυσιογνωμία στον Ελλαδικό χώρο, ένας διανοητής, μια κυρίαρχη αλλά και επιβλητική μορφή της ποίησης και γενικότερα της λογοτεχνίας. Έχει την ελευθερία να σκέπτεται, πέρα από σκοπιμότητες, και την άνεση να εκφράζεται.

Πώς χαρακτηρίζετε την κριτική του Ν.Χ. Τον παρομοιάζω με τον Jeay Francois de la Harpe που πέρασε στην ιστορία για τις αυστηρές προκλητικές λογοτεχνικές του κριτικές. Ο Ν.Χ. εντυπωσιάζει με την λεπτή ειρωνεία, την μυστική σάτιρα, την κοφτερή ψυχολογική και ηθογραφική ματιά και τους ζωντανούς διαλόγους του.

Κρίνει, επαινεί, κατακρίνει πικρόχολα, σαρκαστικά. Έχει και έναν ιδιαίτερο τρόπο να πληγώνει είτε κάποιος συγγραφέας παρεξηγώντας την απόλυτη ειλικρίνειά του και την ευθυκρισία του Ν.Χ.

Πώς εξηγείτε το γεγονός ότι τα ποιήματα του Ν.Χ. διαβάζουν και οι πολύ νεότερες γενιές.

Είναι γεγονός ότι στο αναγνωστικό κοινό των βιβλίων του Ν.Χ. υπάρχει ευρύ εκλεκτό φάσμα. Αυτό έχει σχέση με την απλότητα και το ύφος. Και η Βίβλος και ο Όμηρος έχουν κύριο χαρακτηριστικό την απλότητα. Βασικότερη εξήγηση αποτελεί το ήθος του καθώς και η προσωπικότητα του ποιητή.

Ποιο είναι το ωραιότερο ποίημα του Ν.Χ.

«Ο θάνατος του Αννάν» αποτελεί το κλειδί για την ποίηση του Ν.Χ.

* * *

N. I. MEPTZOS

Δημοσιογράφος

Πρόεδρος Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών

Κύριε. Μέρτζο**Στην «πλάστιγγα των αξιών», ποια νομίζετε πως θα είναι η βαρύτητα του πνευματικού έργου του Ντίνου Χριστιανόπουλου;**

1. Δεν υπάρχει μια ενιαία «πλάστιγγα αξιών». Υπάρχουν διάφορες κατηγορίες αξιών. Για να συγκριθεί, συνεπώς, η πνευματική προσφορά του Ντίνου Χριστιανόπουλου απαιτείται ένα μέτρο συγκρίσεως σε συγκεκριμένο Χρόνο και Χώρο. Μιλάμε, εδώ, για τη Θεσσαλονίκη, την Ελλάδα, την Ευρώπη; Σε ποιάν ακριδώς χρονική περίοδο; Δεκαετίες; Αιώνες; Χιλιετίες; Εν προκειμένω κρίνω σημαντική, αλλά όχι μοναδική ούτε κορυφαία την πνευματική προσφορά του στη Θεσσαλονίκη κατά το δεύτερο μισό του 20ου αιώνα. Επιτρέψτε μου, λοιπόν, να ξεχωρίσω όσες αρετές του επικρατούν σε όλον τον Χρόνο και τον Χώρο. Είναι το ήθος του, η αφοσίωσή του στην ελληνική γλώσσα και στην τέχνη, ο ασκητικός βίος του και η ελευθερία του. Αυτές τις αρετές του δεν διαπραγματεύθηκε ποτέ. Είναι η μεγάλη παρακαταθήκη του.

Το ποιητικό έργο του Ντίνου Χριστιανόπουλου έχει καταξιωθεί;

2. Φυσικά έχει καταξιωθεί. Έχει αναγνωρισθεί πανελλαδικά και, γι' αυτό, του απονεμήθηκε το Α' Βραβείο. Το αποποιήθηκε η κοσμοαντίληψή του, η βαθιά γνώση της ελληνικής πραγματικότητας και, νομίζω, ο πατριωτισμός του που έστειλε ένα βαρυσήμαντο μήνυμα στους χαλεπούς καιρούς μας της συναλλαγής, της παρακμής και του ευτελούς εγωκεντρισμού. Τί να το κάνει το Α' Βραβείο άλλωστε; Του αρκεί ότι του απονεμήθηκε. Έτσι, βέβαια,

δείχνει ταπεινός. Αλλά δεν είναι. Κάθε άλλο.

Από τη ζωή σας έχετε καμία ανάμνηση με τον Ντίνο Χριστιανόπουλο που να τη θυμάστε με ιδιαίτερη συγκίνηση;

3. Τον παρακολουθώ εξήντα χρόνια πια. Φιλόλογος πρώτης γραμμής, ακάματος εργάτης των γραμμάτων, εύστοχος και συνήθως πικρός σχολιαστής, υποδειγματικός εκδότης, διορατικός συλλέκτης έργων τέχνης και σπουδαίος ποιητής. Δεν είχαμε, όμως, συναναστροφή. Με συγκινεί, ωστόσο, ότι έχει ήδη αποφασίσει να κληροδοτήσει στη Θεσσαλονίκη όλο το πολύτιμο τεράστιο αρχείο του.

Γνωρίζετε την έκταση προσφοράς του Ντίνου Χριστιανόπουλου μέσω του Διαγωνίου και της Μικρής Πινακοθήκης;

5. Η «Διαγώνιος» υπήρξε το καλύτερο περιοδικό της εποχής του στη Θεσσαλονίκη. Αποθησαύρισε πολλά έργα και παρεκίνησε πολλούς δημιουργούς που ως επί το πλείστον θα περιορίζονταν σε έναν πολύ στενό κύκλο, ακόμη και στην αφάνεια. Πέρα από τα αποθησαυρίσματά της η «Διαγώνιος», ως έκδοση, ήταν αυτή καθ' εαυτήν ένα έργο τέχνης με τα έξοχα εξώφυλλα του Κάρολου Τσίζεκ, με τις γραμματοσειρές της, με την όμορφη εμφάνιση όλων των σελίδων της.

Ο ποιητής Ντίνος Χριστιανόπουλος, η άγρυπνη συνείδηση της εποχής μας ταρακούνησε την χυδαιότητα του καιρού μας;

6. Όχι ασφαλώς. Πώς να την ταρακουνήσει; Είναι πανούκλα. Εδώ ούτε ο τεκτονικός σεισμός της εθνικής κρίσης δεν μπορεί να την ταρακουνήσει.

Γιατί πιστεύετε ότι ο κόσμος «αγκάλιασε» τόσο πολύ τον ποιητή Ντίνο Χριστιανόπουλο και τι είναι εκείνο που τον κάνει να ξεχωρίζει;

7. Είναι πολύ σχετικές οι λέξεις «κόσμος» και «αγκάλιασε». Πόσοι από τα δέκα εκατομμύρια Έλληνες, έστω από το ένα εκατομμύριο του νομού Θεσσαλονίκης, διάβασαν κάποια, ελάχιστα, ποιήματά του; Συγχωρήστε με αλλά νομίζω πως οι υπερβολές των ερωτήσεών σας μειώνουν το πνευματικό ανάστημα και την συνεισφορά του.

Ο αναγνώστης είτε είναι καλός είτε κακός, διαδασμένος ή αμαθής, μπορεί να διαβάσει τα ποιήματα του Ντίνου Χριστιανόπουλου;

8. Καθένας μπορεί να διαβάσει τα ποιήματά του. Δεν είναι άβυσσος. Ο καθένας, όμως, τα προσλαμβάνει ανάλογα με την παιδεία του, το αίσθημά του και την αισθητική του. Ο Χριστιανόπουλος δεν έγραψε ποτέ για να πουλήσει. Δεν κάνει εκπτώσεις. Και αυτή είναι μια από τις μεγάλες αρετές του. Προσωπικά τον ευγνωμονώ.

* * *

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΗΤΡΟΠΑΝΟΣ

Διάσημος Ερμηνευτής λαϊκού τραγουδιού

Αγαπητέ κύριε Μητροπάνο

Ποιό είναι το πορτρέτο του Ν.Χ.;

Μεγάλο, σεβάσμιο ανάστημα, αίτιος της ευθυκρισίας και της λιτότητάς του.

Ν.Χ. μια πληθωρική προσωπικότητα, ένα ανήσυχο πνεύμα.

Ατίμητη και πολυεδρική δημιουργία.

Πώς χαρακτηρίζετε την ποίηση του Ν.Χ.;

Όλη η ζωή του Ν.Χ. είναι ποίηση. Μετρήθηκε κι αντιμετρήθηκε με το πνεύμα. Υπηρέτησε ποιητικά το όραμά του

γιατί δεξιώθηκε όσο λίγοι ποιητές μέσα του τη σκέψη και καταξιώθηκε.

Τα ποιήματα του αντανακλούν το αληθινό φως, την τελειότητα, δείχνουν την ένταση των αισθημάτων.

Αντανακλά ποιητικά άγνωστα ψυχικές περιοχές και τις σφραγίζει με την προσωπική του σφραγίδα.

Ποια είναι η γνώμη του Ν.Χ. για τις τιμές και τα βραβεία;

Βραβεία, τιμές, δόξα δεν τον συγκινούν, τον κουράζουν τον Ν.Χ. γιατί είναι τιμώμενος από τους ανθρώπους, από το λαό που γοητεύεται απ' την ποίησή του.

Ως σοφός γνωρίζει πως η επιτυχία εξαπατά περισσότερους ανθρώπους απ' ότι η αποτυχία.

Γιατί αρέσει η ποίηση του Ν.Χ.;

Διότι χρησιμοποιεί με τόση τελειότητα το εκφραστικό του όργανο, συνθέτει και επεξεργάζεται με τόση τεχνική λεπτομέρεια τα γλωσσικά του στοιχεία ώστε αμέσως επιρεάζει τον ακροατή να κερδίζει την αφοσίωσή του. Ο αναγνώστης των ποιημάτων του αποδέχεται και εμπλουτίζεται και από τα αρνητικά του στοιχεία και τα θετικά του Ν.Χ.

* * *

ΒΙΚΥ ΜΟΣΧΟΛΙΟΥ

Διάσημη Ερμηνεύτρια ελαφρολαϊκού τραγουδιού

Κυρία Μοσχολιού ποιό είναι το πορτρέτο του Ν.Χ.;

Ισχυρή, επιβλητική, μοναδική ποιητική προσωπικότητα με τρόπους εκφραστικούς και στιχουργικούς αξιολόγους, πλούσιους, εύρυθμους άνετους.

Ο Ν.Χ. έδειξε από πολύ ενωρίς ότι φέρει τη σφραγίδα της θείας δωρεάς το εύρος της εποποιΐας του και την ένταση των ενδιαφερόντων του.

Πώς κρίνετε την ποίηση του Ν.Χ.;

Είναι «το alter ego» ο άλλος εαυτός μου.

Βαλσαμώνει μια ολόκληρη εποχή και μια ολόκληρη γλωσσολογική πολιτιστική κατάσταση, παράλληλα μεταθέτει πεποινθήσεις και προβληματίζει η ποίησή του και η καλλιγραφία του θαυμάζονται.

Αριστουργήματα σπάνιας καθαρότητας ποιητικά επιτεύγματα με ανεξήγητο θάμβος.

Η μοναξιά ωφέλησε τον Ν.Χ.;

Η ποίηση απαιτεί μοναξιά, δυσκολίες απομόνωση, σιωπή. Ο Ν.Χ. έχει αναπτύξει ένα αίσθημα αυτοσυντήρησης και άμυνας μέσα στις ανθρώπινες λειτουργίες του.

Η αξιοποίηση της σιωπής διευκολύνει τον αναγνώστη να βιώσει το ποίημα.

Γιατί θαυμάζεται ο Ν.Χ.;

Διότι διατηρεί ανέπαφη την λογοτεχνική εντιμότητα και την πνευματική αξιοπρέπεια, δεν φοβάται να λέει απλές αλήθειες. Είναι αξιόπιστος θαρραλέος.

* * *

Ν. ΜΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΣ

Κοσμήτωρ Πολυτεχνικής Σχολής Α.Π.Θ.

Αγαπητέ Κύριε Καμπούρη,

Σας ευχαριστώ που με επιλέξατε μεταξύ αυτών που εκτιμούν βαθιά την ποίησή του και τον άνθρωπο Ντίνο Χριστιανόπουλο.

Αναμφισβήτητα η ποίηση του Ντίνου Χριστιανόπουλου έχει καταξιωθεί στις συνειδήσεις των πνευματικών ανθρώπων γιατί είναι αυθεντική, λιτή, ουσιαστική, χωρίς κοσμητικά επίθετα και στομφώδεις υπερβολές, αλλά αγγίζει μύχιες χορδές της ψυχής και εκφράζει με αφοπλιστική ειλικρίνεια και εξομολογητική χριστιανική ταπεινότητα ακόμα και κάποιες ανομολόγητες σαρκικές αδυναμίες και αμπλακήματα. Ο Χριστιανόπουλος, είναι ο κατεξοχήν ποιητής που έσκυψε και αφέρωσε τη ζωή του στην περιγραφή του πόνου και της απέραντης μοναξιάς των καθημερινών ανθρώπων, των τέκνων της μακεδονικής υπαίθρου που έτυχε να υπηρετούν τη στρατιωτική τους θητεία στη μεγαλούπολη του Βορρά, στην πιο κρίσιμη ηλικιακή περίοδο του βίου τους, παρασυρόμενοι ενίοτε σε αμαρτωλές ερωτικές διεξόδους.

Ο Ντίνος Χριστιανόπουλος είναι ο Μακεδόνας ποιητής που αρνήθηκε να ασχοληθεί με τη μακεδονική φύση, το μακεδονικό τοπίο αλλά επικεντρώθηκε να εκφράσει τους καημούς και τους πόνους των ταπεινών με ρεαλισμό, λιτότητα και μακεδονική δωρικότητα.

Εξ άλλου εκτιμώ βαθύτατα τον Χριστιανόπουλο γιατί είναι ο κατεξοχήν ελεύθερος και ανεξάρτητος πνευματικός άνθρωπος που δεν εντάχθηκε ποτέ στις συνηθισμένες ομάδες ή «κύκλους» («κλίκες»), των δήθεν πνευματικών ανθρώπων που αναλίσκονται σε ίντριγκες.

Υπήρξε πάντα δίκαιος και αυστηρός κριτής και δεν δίστασε ποτέ να καυτηριάσει και το έργο "καταξιωμένων" συναδέλφων του με παρρησία χωρίς ούτε στιγμή να διστάσει ή να "ικετέψει" απέναντι σε οποιαδήποτε οργανωμένα συμφέροντα. Για δεκαετίες εκεί στο ερημητήριό του στη Μικρή Αίθουσα Τέχνης όπου εξέθετε πάντα έργα ζωγραφικής που επέλεγε ο ίδιος με γνώμονα τα ποιοτικά τους χαρακτηριστικά και που ήταν για όλους ένα γαλήνιο πνευματικό καταφύγιο, μια όαση στην πολύδοξη έρημο της Θεσσαλονίκης.

Έτσι τον θυμάμαι πάντα τον Ντίνο Χριστιανόπουλο, μοναχικό πάντα, ενδοστρεφή, αλλά γεμάτο αγάπη και πνεύμα προσφοράς και ανιδιοτέλειας όπως οι μεγάλοι αναχωρητές της ερήμου της Νιτρίας ή της Θηβαΐδας· ένα μεγάλο δάσκαλο δωρικής λιτότητας, θάρρους και επαγρύπνησης· ένα Διγενή Ακρίτα των πνευματικών λιμήτων της ρωμοσύνης.

* * *

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΜΠΑΚΟΝΙΚΑ

Ποιήτρια

Ο Χριστιανόπουλος είναι μια εξέχουσα και πολύπλευρη πνευματική προσωπικότητα που έχει προσφέρει πολλά και σπουδαία στην πόλη μας και ασφαλώς στα Ελληνικά Γράμματα.

Η ποίησή του είναι ένα κόσμημα, ένα διαμάντι για την λογοτεχνία μας. Δηλώνω θαυμάστρια του έργου του. Και ως συνεχιστής του Καβάφη, η ποίηση του Χριστιανόπουλου έχει κάτι το επαναστατικό, γιατί κάνει βαθιά κατάδυση στο υποσυνείδητο όπου ελλοχεύουν οι επιθυμίες, οι ενοχές, ο ερωτισμός, η σεξουαλικότητα και γενικά η σκοτεινή και απόκρυφη πλευρά του εαυτού μας. Η επαναστατικότητα του Χριστιανόπουλου έγκειται στο γεγονός ότι από αυτόν τον σκοτεινό κόσμο του υποσυνείδητου και των επιθυμιών ανασύρει υλικό το οποίο φιλτραρισμένο μέσα από το αδιαμφισβήτητο ταλέντο του γίνεται γνήσια ποίηση, κυρίως για τον εξής λόγο: για την πλήρη και γυμνή έκθεση, ο Χριστιανόπουλος εκτίθεται απροσχημάτιστα και απροκάλυπτα. Τα βγάζει όλα στη φόρα, στο φως, χωρίς κουρτινάκια, φιοριτούρες και περικονκλάδες.

Μέσα από αυτή τη γενναιότητά του και την αριστοτεχνική ικανότητα να φτάσει και να δείξει τον ψυχισμό του

μέχρι το κόκκαλο, και στα ερωτικά και στα κοινωνικά του ποιήματα, καταξιώνεται λαμπρά ως δημιουργός.

Έχω μαθητεύσει δίπλα στον Χριστιανόπουλο, ο οποίος με βοήθησε στα πρώτα μου λογοτεχνικά βήματα, οι τρεις πρώτες ποιητικές συλλογές μου έχουν δημοσιευθεί από τις εκδόσεις Διαγωνίου. Με τον ποιητή με συνδέει φιλία δεκαεννιά ετών. Μέσα από αυτή τη χρονική διαδρομή αποκόμισα πολλές ρήσεις, απόψεις, γνώμες και πιστεύω του, που τον χρωματίζουν και τον προσδιορίζουν ως άνθρωπο και δημιουργό. Επιγραμματικά θα σας μεταφέρω όσα μου χαράχτηκαν στη μνήμη.

- Μου είπε: έγραψα για τα πάθη μου και ησύχασα, όπως ακριδώς πετάγεται με ορμή το καπάκι του τέντζερη από την ασφυκτική πίεση των ατμών και την υψηλή θερμοκρασία.

- Άλλη ρήση του: η ποίηση στην εποχή μας ανήκει στους κολασμένους.

- Για το διακύβευμα της πρωτοτυπίας και της τολμηρότητας στην ποίησή του, μου είπε: το κάθε ποίημα που έγραφα γνώριζα ότι ήταν ένα μεγάλο ρίσκο.

- Μου εκμυστηρεύτηκε: η ποιητική έμπνευση είναι κάτι θεϊκό για μένα, έχω την αίσθηση ότι εκείνη τη στιγμή που γράφω κατεβαίνει ο φύλακας -άγγελός μου- για να με συμπαρασταθεί.

- Η υστεροφημία μου με απασχολεί, είναι κάτι που με καίει αφάνταστα.

- Άλλη άποψή του: οι όμορφοι δεν γράφουν, γιατί έχουν την ομορφιά τους για να χαίρονται, όμως οι όμορφοι καταλήγουν δυστυχισμένοι, γιατί η ομορφιά είναι κάτι το εφήμερο.

- Επίσης μια διαπίστωσή του: στον γραπτό μου λόγο είμαι λιτός και αφαιρετικός, κόβω και ράβω, όμως στον προφορικό δεν συγκρατιέμαι, είμαι αναλυτικός και επεκτεί-

νομαι, καμιά φορά το παρακάνω.

- Μου είπε και ένιωθε ικανοποιημένος: το έργο μου είναι μια καταξίωση στη ζωή, μου δίνει στήριγμα και κουράγιο.

- Για τη γενιά της αμφισβήτησης η άποψή του: όλα τα αμφισβήτησαν εκτός από το μαλλί, δηλαδή όλα εκτός από τα λεφτά.

- Ποτέ δεν ήθελα να πάω στην Αθήνα, όμως η Θεσσαλονίκη ήταν μια σκληρή πόλη για τους δημιουργούς.

- Σχετικά για τις πηγές του: Είμαι περήφανος που, όπως και ο Καβάφης, στηρίχτηκα στην αρχαιοελληνική παράδοση στην ποίηση. Οι πηγές μου είναι αρχαιοελληνικές, από τον τόπο μας, και όχι δάνεια και απομιμήσεις από την Ευρώπη και τις διάφορες σχολές της όπως Ρομαντισμός, Συμβολισμός, Σουρεαλισμός.

Προς τα τέλη της δεκαετίας του '90 μου είπε για την Ελλάδα κάτι που έδειχνε τον πατριωτισμό, τον εθνοκεντρισμό του ποιητή:

Μια χαρά τα καταφέραμε εμείς οι Έλληνες, στα Βαλκάνια είμαστε άρχοντες, όλους τους περάσαμε: Βούλγαρους, Σέρβους, Αλβανούς, Τούρκους, και πολύ το χαίρομαι.

Ο Χριστιανόπουλος είχε σχέσεις αγάπης και μίσους με την ανθρώπινη ομορφιά, όμως ουσιαστικά τον προσείλκυε ακατάπαυστα. Επίσης είχε την ίδια λατρεία για την ομορφιά όταν την έβλεπε σε ένα τοπίο, μια γωνιά της πόλης, μια συστάδα δένδρων, ένα ηλιοδασίλεμα. Όποτε τύχαινε να βρούμε μαζί έξω σε ταβέρνες, καφετέριες, στην παραλία ή στο δρόμο μου έκανε φοβερή εντύπωση ο μεγάλος ενθουσιασμός του, η αγαλλίασή του να μου δείξει με χαρά οτιδήποτε όμορφο έπεφτε στο μάτι του.

Ο Χριστιανόπουλος είναι αυτοσαρκαστικός και αυστηρός με τον εαυτό του, αλλά και δηκτικός, σαρκαστικός και πολλές φορές σκληρός με τους άλλους. Κατ' επέκταση δεν

θέλει να του κάνουν χάρες, εκδουλεύσεις και δώρα, έτσι ώστε να νιώθει αδέσμευτος και να λέει την γνώμη του άφοβα και σταράτα.

Θα σας αναφέρω ένα χαρακτηριστικό περιστατικό που τον φωτογραφίζει: Ο διηγηματογράφος Τάσος Καλούτσας μια μέρα του πήγε στη Διαγώνιο ένα μεγάλο τενεκέ τυρί, παραγωγή από το χωριό των συγγενών του -κάτι σαν δώρο- για το γεγονός της έκδοσης από την Διαγώνιο της πρώτης συλλογής διηγημάτων του. Ο Χριστιανόπουλος - που ως γνωστόν πάντα περνούσε φτωχικά και με μεγάλες στερήσεις- δεν δέχτηκε να πάρει το τυρί λέγοντας στον Τάσο Καλούτσα: μη μου το δίνεις, δεν το θέλω, αν το πάρω μετά πώς θα μπορώ ελεύθερα να τα βάλω μαζί σου, αν τύχει, ή ακόμα, να σε κατσαδιάσω;

Ο Χριστιανόπουλος είναι ευαίσθητος αλλά συγχρόνως και μαχητής, δεν τα βάζει εύκολα κάτω, έχει πείσμα, επιμονή, αισιοδοξία. Θα σας μεταφέρω ένα περιστατικό που μου διηγήθηκε, όπου μπορείτε να καταλάβετε αυτές τις ιδιότητές του:

Στον τρομακτικό σεισμό που έγινε στη Θεσσαλονίκη το καλοκαίρι του 1978, στην οδό Στρατηγού Καλλάρη, όπου τότε βρισκόταν η Μικρή Διαγώνιος, όλος ο κόσμος έφυγε και η γειτονιά άδειασε από φόβο για τον σεισμό. Σε ένα κατάστημα επί της οδού, είχε αφεθεί στην τύχη του ένα μικρό γατάκι, μόνο και νηστικό σε ένα κλειστό κατάστημα, που νιαούριζε σπαρακτικά. Ο Χριστιανόπουλος, φανατικός ζωόφιλος, δεν πέρασε μέρα που να μην κατεβεί από την Τούμπα, όπου έμενε, στη Στρ. Καλλάρη στο κέντρο, όχι τόσο για τη Μικρή Διαγώνιο -αφού κανείς δεν πατούσε λόγω των σεισμών- αλλά για να ταΐσει το μικρό γατάκι σπρώχνοντας από μια χαραμάδα της πόρτας λίγη τροφή για να το σώσει, και το έσωσε.

ΜΑΝΩΛΗΣ ΜΠΑΡΜΠΟΥΝΑΚΗΣ*Πρόεδρος Εκδοτών Βορείου Ελλάδος***Κύριε Μπαρμπουνάκη****Γιατί αρέσει η ποίηση του Ν.Χ.;**

Ο Ν.Χ στα ποιήματά του σκιαγραφεί τα αισθήματα που έχουν να κάνουν με την δύναμη και την αγαλλίαση που δίνει η θετική σκέψη. Ωφελούν με την φωτεινότητα και την ερωτική σαγήνη τους.

Τί γνωρίζετε για τη Διαγώνιο;

Ο Ν. Χ. ίδρυσε το περιοδικό Διαγώνιο το 1958 και συνέχισε την έκδοση του έως το 1983.

Αποτέλεσε το "σπίτι" και σημείο αναφοράς μιας ολόκληρης γεννιάς λογοτεχνών, ποιητών, καλλιτεχνών. Παρείχε βήμα, προβολή σε νέους δημιουργούς. Αποτέλεσε θαυμαστή πηγή φιλολογικών καλλιτεχνικών συζητήσεων, πληροφόρησης, αναζητήσεων, για την πνευματική κίνηση της Θεσσαλονίκης. Ένα πραγματικό "φυτώριο" για τους δημιουργούς της Θεσσαλονίκης και της επαρχίας της Ελλάδος. Ένα γαλήνιο, πνευματικό, καταφύγιο γεμάτο πνεύμα δημιουργικό, καλλιτεχνικό.

Ποιές οι ιδιότητες του Ν.Χ.;

Πεζογράφος, φιλόσοφος, διανοητής, δοκιμογράφος, κριτικός, μεταφραστής, ερευνητής και βιβλιοκριτικός, διορθωτής πανεπιστημιακών παραδόσεων, βιβλιοθηκάριος, ερευνητής λαογράφος. Πολυδραβευμένος ποιητής και διηγηματογράφος. Εκδότης του περιοδικού Διαγώνιος και τις εκδόσεις Διαγωνίου.

* * *

ΠΑΥΛΙΝΑ ΜΠΕΧΡΑΚΗ*Ποιήτρια***Αγαπημένε μου αναγνώστη,**

Θέλω να πω ένα θερμό ευχαριστώ στον καλό Έλληνα κύριο Γιάννη Καμπούρη, που με επέλεξε μαζί με εκλεκτούς μαϊστούρους να βάλω μια πινελιά, κι εγώ η ταπεινή στη ζωγραφιά-ΠΟΡΤΡΑΙΤΟ του ποιητή μας ΝΤΙΝΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΠΟΥΛΟΥ. Όμως ομολογώ, πως δεν θα μου φθάσει, αν και είμαι εικαστικός η μία πινελιά, και σας προειδοποιώ, πως θα κάνω κατάχρηση, και θα ρίξω τους ομοτέχνους μου. Νοιώθω πολύ μικρή και πολύ συγκινημένη, για τη συμμετοχή μου, σ' αυτό το εικαστικό γεγονός, και ζητώ εκ των προτέρων, ταπεινά συγνώμη από τον μεγάλο ποιητή μας, αν δεν μπόρεσα, να φτιάξω το πορτρέτο του κατά πώς θα το ήθελε. Με ορθή πινελιά, σπαθάτη σαν τον ποιητικό του λόγο, και χρώματα απαλά, άσπρα, κίτρινα, πράσινα και θαλασσιά, αλλά και γκριζα, και μαύρα, με κυρίαρχο στο πρώτο, και δεύτερο πλάνο το φλογάτο κόκκινο, θα δούλέψω με σεβασμό και αγάπη το ζωγραφικό αυτό έργο, και είναι ακριβώς αυτά τα συναισθήματα, γέννημα θρέμμα της γραφής του, που ένα ρυάκι από φως, τα έφερε σε μένα, και όσους λατρεύουν την ποίησή του. «Γιατρείο ψυχών ο λόγος των ποιητών, γιατρεύει τη μοναξιά, πούχει τα βλέφαρα κλειστά, τη φορτώνει ελπίδα, κι αυτή ξυπνητή ονειρεύεται συντροφικά ταξίδια, σ' ένα φαρδύ ουρανό, μέσα στο φως, μ' ανοιχτές δυνατές φτερούγες», γράφω σε έναν ποιητικό μου λόγο με τίτλο «ΜΕ ΕΝΑ ΛΟΥΛΟΥΔΙ ΣΤΟ ΧΕΡΙ». Μέγας ιατρός των ψυχών μας ο Ντίνος Χριστιανόπουλος, ο οποίος, με λέξεις απλές, καθημερινές, που γίνονται μαγικές, μαργαριταρένιες, γράφει τα αισθήματά του, τις ιδέες του, τα κριτικά του σημειώματα, θαρρετά, άλλοτε κυδερνιμένα, είναι η αλήθεια σκληρή, και άλλοτε ακυδερνιμένα,

πούχουν το χρώμα της Αυγής ή της νύχτας..., όπως του καθένα μας, και μας πηγαίνουν στον παράδεισο ή στην κόλαση.

Στην ποίηση του Ντίνου Χριστιανόπουλου η ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ έχει τον πρώτο και τον τελευταίο λόγο, όπου όμως συγκατοικούν βέβαια η ΑΛΗΘΕΙΑ και ο ΕΡΩΤΑΣ για τη ζωή. Μια ζωή όμως απροσκύνητη, όπως τη δική του, κατά πώς καταγράφεται στο ποιητικό του έργο, όπου τη συντροφεύουν μνήμες γλυκόπικρες, φλογάτες, έρωτα γιομάτες, αλλά και οργή, θυμό μεγάλο, για τις ωραίες απώλειες, και τις άσχημες παρουσίες, που κατάφεραν να τον πονέσουν, να τον πληγώσουν, και είναι, και θα είναι παρούσες, όσο κρατάει η μικρή του στιγμή, η μικρή του αιωνιότητα. Κυρίαρχο θέμα και περιεχόμενο της ποιητικής του γραφής ο έρωτας, που κατά πώς φαίνεται, τον ήπια σταλαματιά σταλαματιά, τον εξάντλησε, και εξαντλήθηκε... Σαν μικρό παιδί, στην στιγμή της αθωότητας, και ας βρίσκεται στην ηλικία της ωριμότητας, αναζητάει, μέσα στο ερωτικό τοπίο, τον φίλο, τον σύντροφο, να τον έχει δίπλα του, στη χαρά της ζωής, αλλά και όταν θέλει βοήθεια, να μοιράζεται. Δεν αντέχει τη μοναξιά, φοβάται το σκοτάδι της άγριας νύχτας ο ποιητής μας, όπως ο καθένας μας. Γι' αυτό ακριβώς μιλάει στις καρδιές μας, γι' αυτό ο λόγος του θα ζήσει, γιατί είναι απόλυτος, αληθινός, γνήσιος ποιητικός λόγος, και επιτελεί τον άγιο σκοπό του. Να προτρέψει να καταλάβουν οι αναγνώστες της γραφής του το νόημα της ζωής, τις αξίες της, τα λάθη και τα πάθη, την ντροπή, την ελπίδα, τη σιωπή της μοναξιάς... Ο σπόρος του ποιητή, ευτύχησε να πέση σε γόνιμο, ευλογημένο χώμα, βγήκε με του ήλιου το χάδι, υψώθηκε, κι έγινε δέντρο αψηλό, όπου αηδόνια ψέλνουν ύμνους δοξαστικούς. Η ζωή του ποιητή μας είναι άλλοτε ένας ουρανός, κοντινός, ντυμένος στα γαλάζια, κι ερωτευμένος με την Αυγή την ηλιογέννητη, άλλοτε μακρινός με

γκρίζα φορεσιά, μ' ένα φορτίο σύννεφα βαριά στους ώμους, τότε φλογάτος, απ' τα πάθη τα ωραία, και τότε θυμωμένος, σκοτεινός, ωσάν τη νύχτα. Γι' αυτό κι εγώ, αγαπημένη μου αναγνώστη, έβαλα στο μουσαμά μου τον λευκό, κατάλευκο, ωσάν το φως, πούναι το φως της ποιητικής του, και προσπάθησα να ταιριάσω αγκαλιαστά, όλα τα ευγενικά, απαλά χρώματα, που συμβολίζουν την αθώα, γνήσια, ανθρώπινη αυτή ποίηση, που συνθέτουν, ερωτικά δεμένα, την πάσχουσα ανθρώπινη ψυχή, που ζει τότε με το τοπίο της χαράς, τότε της θλίψης. Ο Ντίνος Χριστιανόπουλος, διαχέεται, αλλά δεν σκορπίζεται, στο τοπίο της πολύμορφης τέχνης, σαν ποιητής, πεζογράφος, φιλόσοφος, διανοητής, δοκιμογράφος, και κριτικός. Ο ποιητής μας και τα ποιήματά του, τόσο αυτά της νεότητας, όσο και αυτά της ωριμότητας, πορεύονται με σταθερή περπατησιά στο μελλούμενο, δίχως να φοβούνται τη λησμονιά, που καιροφυλακτεί στη στροφή του δρόμου. Έχουν πανανθρώπινα μηνύματα, που με τον δοξαστικό ήχο της σιγανής φωνής της μνήμης, θα ζήσουν εκατοντάδες Άνοιξες, χεινόπωρα και χειμώνες, αγκαλιά με άλλους καλούς, πολύ καλούς, μεγάλους, που βραβεύτηκαν με διεθνείς διακρίσεις, όπως αυτός, οι στίχοι τους γίνηκαν τραγούδια, και πάει λέγοντας, και δεν θα τριγυρνούν στη μοναξιά τους, τη μοναξιά που τόσο τη φοβάται ο ποιητής μας, όπως άλλωστε όλοι εμείς οι πηλίνοι Θεοί, που η μοίρα μας είναι να ερχόμαστε μόνοι από το σκοτάδι και να γυρίζουμε μόνοι στην σκοτεινή αγκαλιά του, ολομόναχοι... Τα ποιήματά του «ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΗ ΜΟΝΑΞΙΑ», «Η ΘΑΛΑΣΣΑ», «ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΠΩ ΤΗΝ ΠΟΙΗΣΗ», «ΒΡΟΧΟΣ» «ΕΡΩΤΑΣ», «ΙΘΑΚΗ», «ΤΟ ΔΑΣΟΣ», «ΕΚΕΙΝΟΙ ΠΟΥ ΜΑΣ ΠΑΙΔΕΨΑΝ», τα έχω μελετήσει και τα έχω αποστηθίσει, όπως ορισμένα του αγαπημένου μου ΚΑΒΑΦΗ. Το σπουδαίο είναι πως η ποιητική του τέχνη, είναι αναγνωρίσιμη, εκτός από αναγνωρισμένη, αυτό και

μόνο σηματοδοτεί το φέγγος της, που θα φωτίζει γενιές και γενιές με την αλήθεια των νοημάτων της, τον παλμό της καταγγελίας στο ΔΗΘΕΝ...

* * *

ΚΛΕΙΩ ΝΑΤΣΗ

Ζωγράφος

Κυρία Νάτση τί θαυμάζετε στο Ν.Χ.;

Θαυμάζω την ορμή της ευφυΐας, αυτής της άγριας ανάρδρας που έχει την αφετηρία της στο βαθύτατο στρώμα της ζωής του, που η ποίηση του Ν.Χ. αναδράζει σχεδόν από θαύμα και φαίνεται να βαλσαμώνει μια ολόκληρη γλωσσολογική και πολιτιστική κατάσταση.

Μιλήστε μου για την ποίηση του Ν.Χ.

Η ποίηση του Ν.Χ. συντελεί στην καλύτερη ποιότητα πνευματικής ζωής της πόλης μας. Είναι μια τολμηρή εξωτερική του εσωτερικού του κόσμου που επιτυγχάνει να προσεγγίσει το ενδιαφέρον του κοινού.

Προσπαθεί και επιτυγχάνει να μεταδώσει συναισθήματα και συγκινήσεις, αναπλάθει τη σκέψη σε αίσθημα. Μας προσφέρει την ποιητική κάθαρση με τα πάθη και τους στοχασμούς που αισθάνεται μέσα του και γύρω του.

Το έργο του ποτισμένο από την αγάπη για τον άνθρωπο μας εμπνέει, μας προσανατολίζει, μας δίνει δύναμη να προχωράμε να ονειρευόμαστε.

Ο Ν.Χ. συμβάλλει στην διατήρηση και ανάπτυξη των αξιών όπως είναι το καθήκον κάθε διανοούμενου.

Κάντε το πορτρέτο του Ν.Χ.

Ποιητής της γαλήνιας πικρίας και του κομψού σκεπτικισμού.

Ένας άνδρας με ευθύτητα και έντιμη δημόσια συμπεριφορά.

Αντανakλά το δικό του αληθινό φως.

Τί ήταν η μικρή πινακοθήκη;

Φυτόριο και πρώτο βήμα για πολλούς καλλιτέχνες καταξιωμένους σήμερα.

Τί ήταν η Διαγώνιος;

Η «Διαγώνιος» στάθηκε εδώ και δεκαετίες πυλώνα, ελπίδα, στήριγμα, ποδογέτης στις νέες γενιές, τόσο στα γράμματα όσο και στις τέχνες Θεσσαλονίκης και ολόκληρου της Ελλάδας να βρουν διεξόδους· πραγματοποιήσουν το όραμά τους και κυρίως να αναδειχθούν. Είναι μεγάλη η επένδυση του Ν.Χ. στην έκδοση αυτή.

Γιατί αρέσει η ποίηση του Ν.Χ.;

Ο Ν.Χ. ξέρει να συνταιριάζει δημιουργικά τη γλώσσα της ζωής με τη γλώσσα της λογοτεχνίας.

Επειδή βάθος και σημαντικός είναι ο στίχος από τα άγρια έγκατα της ψυχής του Ν.Χ. Στην ποίηση του Ν.Χ. υπάρχει ένας δραστικός τρόπος για τη μετάδοση του συναισθήματος.

* * *

ΓΙΑΝΝΗΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

Φιλολόγος, συγγραφέας

«Θεσσαλονίκη, οὐ μ' ἐθέσπισεν...»,
του Ντίνου Χριστιανόπουλου

Η γνωριμία μου με τον Ντίνο Χριστιανόπουλο είναι από πολύ παλιά, από τα παιδικά μας χρόνια, όταν και οι δύο τρώγαμε σ' εκείνα τα πολυθρόνητα συσσίτια των Κα-

τηχητικών Σχολείων που έσωσαν κόσμο και κοσμάκη. Παράλληλα γραφτήκαμε τότε εντελώς εθελοντικά και αδιάστα στις ομάδες της νεανικής «Αδελφoσύνης», που μετονομάστηκαν αργότερα -κακώς- χριστιανικές μαθητικές ομάδες, κι όταν μπήκαμε στη Φιλοσοφική Σχολή και οι δυο μας -εγώ ένα χρόνο νωρίτερα- γίναμε τακτικά μέλη και της Χριστιανικής Φοιτητικής Ενώσεως. Όλα αυτά σημαίνουν ότι είχαμε μια κοινή πορεία τουλάχιστον δεκαπέντε ετών. Κάποια στιγμή βέβαια ο Ντίνος διαγράφηκε από την Χ.Φ.Ε. μετά την έκδοση της πρώτης ποιητικής του συλλογής «Εποχή των ισχνών αγελάδων». Η φιλική γνωριμία μας φυσικά εξακολούθησε να υπάρχει, όχι με ιδιαίτερη θερμότητα, είν' αλήθεια, αλλά και ο περαιτέρω δρόμος που ακολουθήσαμε διαφοροποιήθηκε ριζικά. Εγώ διορίστηκα καθηγητής στον Έδρο και υπηρέτησα και σε άλλα επαρχιακά Γυμνάσια, ενώ ο Χριστιανόπουλος προτίμησε την «ασάλευτη ζωή» στη Θεσσαλονίκη, κάτι που τον βοήθησε να αναμιχθεί ενεργώς και να αναδειχθεί, με την αξία του πάντοτε, μέσα στον καλλιτεχνικό και προπαντός στον λογοτεχνικό κύκλο της Θεσσαλονίκης.

Ο Ντίνος Χριστιανόπουλος είναι κατεξοχήν ποιητής. Το ποιητικό έργο του έχει ξεπεράσει πια τα σύνορα της πατρίδας. Όσο για τον ελληνικό χώρο έχει ήδη πάρει μια περίοπτη θέση. Ωστόσο είναι και δόκιμος πεζογράφος -διηγηματογράφος και δοκιμογράφος-, έγκυρος κριτικός, μεταφραστής αλλά, θα μπορούσα να προσθέσω, και αξιόλογος ιστοριοδίφης. Επιπλέον στάθηκε ο εκδότης του λογοτεχνικού περιοδικού «Διαγώνιος» και για έναν καιρό ο ιδρυτής της «Μικρής Πινακοθήκης». Τέλος θα προσθέσω ακόμη ότι ο Ντίνος Χριστιανόπουλος είναι ίσως ο πιο σοβαρός συντηρητής της μνήμης του Τσιτσάνη με τον οποίον έχουν, νομίζω, σημαντικά κοινά γνωρίσματα, ο καθένας στην τέχνη του.

Επειδή πιστεύω ότι πολλοί θα γράψουν για τον ποιητή

Ντίνo Χριστιανόπουλο, εγώ θα περιοριστώ στην παρουσίαση μόνο του βιβλίου του «Θεσσαλονίκη, οὐ μ' ἐθέσπισεν...», μια και το μεράκι μας για την αγαπημένη μας πόλη είναι αγιάτρευτο.

Το βιβλίο αυτό -300 περίπου σελίδων- και μόνο σαν έκδοση είναι το κάτι άλλο. Ο «Ιανός» έκαμε πράγματι πολύ καλή δουλειά. Εκτός από το γοητευτικό κείμενο, αληθινά εντυπωσιάζουν οι φωτογραφίες - βασικά του ίδιου του συγγραφέα και των προγόνων του, οικογενειακά δηλαδή κειμήλια - και οι ξυλογραφίες.

Το περιεχόμενό του; «Πρόκειται για μεγάλα και μικρά κείμενα που αναφέρονται στη ζωή μου - του συγγραφέα- ή στις σχέσεις του (πνευματικές, ερωτικές, αγωνιστικές) με τη Θεσσαλονίκη. Τα κείμενα αυτά είναι διαλέξεις, συνεντεύξεις και εκπομπές». Επομένως το περιεχόμενο του βιβλίου έχει μια αμεσότητα μοναδική, μια αυθορμησία που αποτελεί εχέγγυο γνησιότητας. Για να κάνω μια γενική εκτίμηση θα έλεγα ότι ο επαρκής αναγνώστης θα μπορούσε να διακρίνει τρία πράγματα: 1) την ευαίσθητη ιστορική συνείδηση του συγγραφέα, 2) την ισχυρή μνήμη του που χρωματίζοντας ζωντανεύει τα γεγονότα με απίθανες λεπτομέρειες και 3) τον ρέοντα αφηγηματικό λόγο που προσωπικά μου θυμίζει ένα μικρό γλυκό ποταμάκι -παιδική μου ανάμνηση- στα Καισαριανά της Έδεσσας που έτρεχε αδιάκοπα κελλαρίζοντας και κατέβαζε ολόδροσα μήλα από τις μηλιές του γειτονικού χωριού Πλατάνη.

Ας πάρουμε τα πράγματα από την αρχή. Το πρώτο κεφάλαιο έχει τον τίτλο «Οι γονείς μου. Τα παιδικά μου χρόνια». Αποτελεί ραδιοφωνική αφήγηση στο ράδιο «Παρατηρητής» με πολλές διορθώσεις και προσθήκες. Καταγωγή των γονέων του από την περιοχή της Κωνσταντινούπολης μ' ένα σχετικό άπλωμα στο ευρύτερο συγγενολόι, όπου αναφέρονται ονόματα διακεκριμένων συγγενών. Εδώ περιλαμβάνονται και κάποιες σελίδες που διεκτραγωδούν την

απάνθρωπη συμπεριφορά των Τούρκων εθνικιστών προς τους Αρμενίους αλλά και προς τους Ρωμιούς. Τελικά φτάνει η ώρα η πικρή της προσφυγιάς και η εγκατάσταση της οικογένειας στη Θεσσαλονίκη. «Εκεί ανέτειλα κι εγώ υπό δραματικές συνθήκες το τρομερό έτος 1931». Ακολουθούν τα παιδικά χρόνια με πρωταγωνίστρια τη μάνα Θεοφανή και η φοίτηση στο Δημοτικό Σχολείο με γοργή επίδοση στα γράμματα και θαυμάστρια τη δασκάλα του, την δεσποινίδα Τζανή. Η αφήγηση διανθίζεται με χαριτωμένες περιπέτειες μαθητικής ζωής, ώσπου φτάνουμε στην κήρυξη του ελληνοϊταλικού πολέμου τον Οκτώβρη του 1940. Τον επόμενο χρόνο, 1941-42, ο συγγραφέας μας εγγράφεται στην Α' τάξη του οκτατάξιου τότε γυμνασίου νέου τύπου στο 2ο Γυμνάσιο Αρρένων Θεσσαλονίκης.

Το δεύτερο κεφάλαιο έχει τον τίτλο «Πίσω απ' την Αγια-Σοφιά», όπου έμενε πλέον η οικογένεια. Πρόκειται για επεξεργασμένη ραδιοφωνική αφήγηση που μεταδόθηκε από τον ραδιοφωνικό σταθμό 9.58 της ΕΡΤ3.

Στο μακρό αυτό κείμενο των 40 περίπου σελίδων παρακολουθούμε τη συνέχεια των αυτοβιογραφικών καταθέσεων του Ντίνου Χριστιανόπουλου. Όμως εδώ η αφήγηση είναι πιο πλούσια, καθώς από τη μια εκτίθενται με τόνους σπαραχτικούς τα προσωπικά βιώματα και από την άλλη περιγράφονται οι θετικές κατά κανόνα συμπεριφορές των συγκατοίκων, των γειτόνων. Έτσι το όλο παίρνει διαστάσεις κοινωνικής ερμηνείας που προσιδιάζει στη συγκεκριμένη εποχή, στον καιρό της κατοχής. Πάντως δε λείπει και η αχλύς μιας νοσταλγίας που φέρνει πάντα ο απωλεσθείς χρόνος, μια ψυχολογική δηλαδή κατάσταση τόσο ανθρώπινη. Χαρακτηριστικοί άλλωστε είναι και οι τίτλοι των ενοτήτων: Η γειτονιά, οι γείτονες, τα γεγονότα.

Στην πρώτη ενότητα ο συγγραφέας περιγράφει το τοπίο, τον χώρο, προσδιορίζοντας τα όριά του με τις συγκεκριμένες ονομασίες των οδών. Το αξιοσημείωτο είναι ότι

η αφήγηση, παρά τη φαινομενική ξηρότητα του θέματος, έχει ουσία, καθώς συμπλέκεται μ' ένα σωρό άλλοτε συγκαιρινές κι άλλοτε ιστορικές πληροφορίες που κινούν το ενδιαφέρον του αναγνώστη δίνοντας παλμό στο κείμενο. Μια πυκνοκατοικημένη λοιπόν γειτονιά, όπου διαμένουν βασικά λαϊκές οικογένειες με τη δική τους χαμοζωή η καθεμιά, αλλά εν ειρήνη και ευλογία.

Στην ενότητα «Οι γείτονες» γίνεται λόγος για τους συγκατοίκους της πολυκατοικίας. Καθώς μπαίνουν οι χαρακτήρες και οι χαρακτηρισμοί των ανθρώπων, το κείμενο αποπνέει μια οικειότητα, μια ζεστασιά. Σε πρώτο πλάνο οι γονείς με τον διαφορετικό χαρακτήρα του ο καθένας και τις μοιραίες συγκρούσεις ενίοτε και εξαιτίας του μονάκριβου γιου. Σε δεύτερο πλάνο οι άλλες τέσσερις οικογένειες με τις ιδιαιτερότητές τους, αλλά και μ' ένα στοιχείο γνήσιας ανθρωπιάς. Εδώ ανήκει κι ένα περιστατικό με διαστάσεις τραγικές, όταν λίγο έλειψε να διακυβευτεί η ζωή της μάνας του συγγραφέα και του ιδίου.

Ακολουθούν «Τα γεγονότα». Κυρίαρχος φυσικά ο ελληνοϊταλικός πόλεμος και τα σουξέ του, όπως το «Κορόιδο Μουσολίνι». Αξιοσημείωτη και η «Φανέλα του Στρατιώτου» με τις γυναίκες που έπλεκαν ακούραστες φανέλες και κάλτσες. Οι αεροπορικοί βομβαρδισμοί, τα καταφύγια και ειδικότερα ο παρανοϊκός βομβαρδισμός του ναού της Αγίας Σοφίας. Είναι θαύμα που σώθηκε το εξαίρετο ψηφιδωτό του τρούλου κι ένα δεύτερο η εμφάνιση της εικόνας της Παναγίας σε τζάμια διαφόρων καταστημάτων. Τελευταία η είσοδος των Γερμανών στη Θεσσαλονίκη, 9 Απριλίου του 1941.

Μια ανάσα στην αφήγηση δίνουν οι «Φωτογραφίες της Θεσσαλονίκης επί γερμανικής κατοχής», που πρωτοδημοσιεύτηκαν στο «Εντευκτήριο». Πρόκειται για 18 λαμπρές φωτογραφίες με ένα περιεκτικό μικρό σχόλιο του Ντίνου Χριστιανόπουλου, που παρουσιάζουν ολοζώντανη την

πόλη μας επί κατοχής. Οι φωτογραφίες ανήκουν στο αρχείο του ποιητή.

Το επόμενο κεφάλαιο «Τα δύσκολα χρόνια της κατακραυγής» καλύπτει τις πιο πικρές σελίδες του βιβλίου. Αναφέρεται στα πρώτα χρόνια της ποιητικής του διαδρομής. «Το 1949, που έδγαλα το γυμνάσιο και μπήκα στη Φιλοσοφική σχολή, ήταν μια κρίσιμη χρονιά για την πνευματική μου πορεία». Τότε ο ποιητής έπαψε να συνεργάζεται με το περιοδικό «Μορφές» και προσκολλήθηκε στην ομάδα του «Κοχλία» που την αποτελούσε πράγματι η αφρόκριμα της πνευματικής Θεσσαλονίκης. Με την ηθική στήριξη του Τριαντάφυλλου Πίττα το φθινόπωρο του 1950 εξέδωσε την ποιητική συλλογή «Εποχή των ισχνών αγελάδων», ποιήματα μοντέρνα και τολμηρά. Η συλλογή βρήκε απήχηση στο χώρο του «Κοχλία» και γενικά έκαμε εντύπωση. Ωστόσο έγινε αιτία πολλής πίκρας για τον συγγραφέα. Πέντε κύκλοι αντέδρασαν βίαια: οι συγγενείς, κυρίως ένας θείος του, η φιλοσοφική σχολή -κάποιοι καθηγητές-, τα κατηχητικά -προπαντός ο π. Λεωνίδα-, ορισμένοι δημοσιογράφοι και μερικοί λογοτέχνες. Πάντως από τον κύκλο των κατηχητικών, στα οποία ανήκε από παιδί, βρήκε σχετική στήριξη από τον Αθανάσιο Φραγκόπουλο και πολύ περισσότερη από τον γυμνασιάρχη Βασίλη Χατζηανδρέου. Τον υποστήριξαν όμως πολλοί φίλοι και προπάντων οι νέοι.

Η δεύτερη έκδοση της «Εποχής των ισχνών αγελάδων», συμπληρωμένη και πιο άρτια καλλιτεχνικά, έγινε στις αρχές του 1952. Ωστόσο είχε συνέπειες πολύ οδυνηρές. Η Ασφάλεια, ύστερα από ανακρίσεις, κατέσχε όλα τα αντίτυπα. Στη δύσκολη αυτή ώρα ο ποιητής είχε την συμπαράσταση του Αθαν. Φραγκόπουλου, του Βασίλη Χατζηανδρέου και του δημοσιογράφου Πέτρου Ωρολογά. Όμως ένιωθε πολύ απομονωμένος, καθώς διαγράφηκε και από τη Χ.Φ.Ε. Εντούτοις το 1954 προχώρησε στην έκδοση της δεύτερης ποιητικής

του συλλογής «Ξένα γόνατα», όπου ανανεώνει την ποιητική του με τόνο πιο προσωπικό και εξομολογητικό. Το βέβαιο είναι ότι ο ποιητής πίστεψε στον εαυτό του και άντεξε τις δοκιμασίες του.

Το κεφάλαιο που ακολουθεί «Βασίλης Χατζηανδρέου» είναι ομιλία του Ντίνου Χριστιανόπουλου στη σειρά διαλέξεις του «Φιλολόγου». Με συγκινεί η έκφραση ευγνωμοσύνης του ποιητή στον εξαίρετο πνευματικό δάσκαλό του. Οι πληροφορίες του είναι πολύτιμες. Ο Χατζηανδρέου, σπουδαίος δάσκαλος, θαύμαζε το δημοτικό τραγούδι και τον Σολωμό. Αγαπούσε επίσης απροκάλυπτα τον Καβάφη και τον Λαπαθιώτη. Η γενικότερη αρχή του ήταν: πνευματική ζωή σημαίνει αγώνας με τά πάθη μας. Ο Χατζηανδρέου καταγόταν από το Αϊβαλί. Ήταν πρώτος ξάδερφος του Στρατή Δούκα και συμφοιτητής και φίλος του Καψωμένου και του Λίνου Πολίτη. Ως γυμνασιάρχης κυριολεκτικά ανανέωσε το 3ο Γυμνάσιο Αρρένων. Πέθανε ως Γενικός Επιθεωρητής Μ.Ε. το 1961. Εκτός από το μεράκι του φωτισμένου εκπαιδευτικού ενδιαφερόταν πολύ και για τη λογοτεχνία. Σε συνεργασία με το δικηγόρο Εμμανουήλ Μάνο είχε βγάλει ήδη το 1921 το περιοδικό «Τέχνη», όπου έγραφε με το ψευδώνυμο Χάρης Άλσης. Τέλος ο Χατζηανδρέου επιδίωξε πνευματικά και στη δεκαετία του 1940 σε λογοτεχνικά φυλλάδια της χριστιανικής κίνησης. Μπορεί να θεωρηθεί γενικά αξιόλογος άνθρωπος και παράγοντας της πνευματικής ζωής της Θεσσαλονίκης.

Το κεφάλαιο «Αναμνήσεις από τα παλιά βιβλιοπωλεία της Θεσσαλονίκης» είναι μια ομιλία του Ντίνου Χριστιανόπουλου -με διορθώσεις και προσθήκες- που έγινε στο βιβλιοπωλείο του Ραγιά, στην Ερμού. Καταγράφει τα βιβλιοπωλεία της πόλης μας σε μιά εικοσαετία, από το 1938 ως το 1959. Η πένα του ποιητή, ένα εμπορικό και φαινομενικά στεγνό θέμα, το μεταμορφώνει σε παλλόμενο κείμενο με

χίλιες δυο απίθανες λεπτομέρειες ζωής ατομικής, πολιτικής και πολιτιστικής. Ένα παιδάκι που φτάνει στην ωριμότητα του τριγυρνώντας και μπαινοβγαίνοντας στα κεντρικά βιβλιοπωλεία. Αυτοβιογραφικές σελίδες από μια άλλη όψη της καθημερινότητας και της λογισσύνης, θύμισες παλιές. Άνθρωποι με το μόχθο τους, τις ευαισθησίες τους, τις ιδιοτέλειές τους. Ο γνωστός λοιπόν και γλυκύτατος λόγος του Χριστιανόπουλου. Τα μνημονευμένα βιβλιοπωλεία είναι τα εξής: 1) του Βαγουρδή και του Παπαχρίστου, 2) της Αδελφότητας «Ζωή», 3) του Μαστορίδη, 4) του Ξενοφώντα, 5) των Παπαδοπούλου-Μιχαλοπούλου, 6) των Αλεξίου-Πικπούλου-Διαμαντοπούλου, 7) «Ο Πυρσός» του Βοσνιάδη, 8) του Μόλχο, 9) των αδερφών Συροπούλου και 10) του Ζαχαρόπουλου. Περρασμένα μεγαλεία που σβήνουν. Οι συνέπειες του αδυσώπητου χρόνου. Η τραγικότητα της ανθρώπινης βιοτής.

Το κεφάλαιο «Δημοτική Βιβλιοθήκη Θεσσαλονίκης» στο πρώτο μέρος, «Σκίτσο», δίνεται η γεωγραφία του κτιρίου της Χ.Α.Ν. (όπου για χρόνια ήταν εγκατεστημένη η Δημοτική Βιβλιοθήκη), και περιγράφονται οι εσωτερικοί χώροι, διαμερίσματα και τμήματα, το πλήθος των αναγνωστών και η ευσυνειδησία του προσωπικού. Η Δημοτική Βιβλιοθήκη άρχισε να λειτουργεί ουσιαστικά το 1939 με τον μόχθο, το μεράκι και τις ικανότητες ενός ανθρώπου, του Γ.Θ. Βαφόπουλου. Στο δεύτερο μέρος «Βιβλιοθηκάριος: ένας απολογισμός», γίνεται καταγραφή του σημαντικού έργου που επιτέλεσε σ' αυτήν ο Ντίνος Χριστιανόπουλος από τότε που ανέλαβε υπηρεσία, Φεβρουάριος 1957, ως την αποχώρησή του το 1964.

Ακολουθεί το κεφάλαιο «Σταυρούπολη, νυχτερινή μου πατρίδα». Πρωτοδημοσιεύτηκε στο περιοδικό «Δημότης». Μετά την στρατιωτική θητεία του, αφηγείται ο ποιητής, τον έπιασε η μανία να γνωρίσει τη Θεσσαλονίκη. Κάθε βδομάδα

πήγαινε και σε μια συνοικία. Έτσι ήρθε και η σειρά της Σταυρούπολης, όπου ανακάλυψε τον αγοραίο έρωτα από το Βαρδάρη ως τα στρατόπεδα του Παύλου Μελά και του Καρατάσου. Επομένως στο κεφάλαιο αυτό γίνεται λόγος για τη λεγόμενη «ερωτική Θεσσαλονίκη», ένα αφορισμό που δεν τον δέχεται ο Χριστιανόπουλος κι εγώ τον θεωρώ απλώς ανόητο. Εν πάση περιπτώσει η αραιοκατοικημένη τότε περιοχή με τα τσαΐρια της, τους μαυροσκούφηδες και τους οπλίτες του πυροβολικού καλλιεργούσε μια νυχτερινή ζωή. Βοηθούσαν τα πολλά νυχτερινά κεντράκια και το νυφοπάζαρο επί της Λαγκαδά. Ο ποιητής έχει πολλές αναμνήσεις σ' ένα διάστημα μιας δεκαετίας (1957-1967) και υπογραμμίζει «η Σταυρούπολη υπήρξε η κόλασή μου αλλά και η πηγή της ανανέωσής μου». Με τον καιρό βέβαια όλα άλλαξαν. Ωστόσο η Σταυρούπολη του ενέπνευσε κάπου 30 ποιήματα, όχι μόνο ερωτικά, παρά και κοινωνικής ζωής, π.χ. «Σταυρούπολη, νυχτερινή μου πατρίδα», «Ο φωτογράφος», οι «Δυτικές συνοικίες» κ.ά. Γι' αυτό και εξακολουθεί ν' αγαπά το συνοικισμό, παρά τη ριζική αλλοίωση που έχει υποστεί.

Αξιοσημείωτες αντικειμενικές πληροφορίες με πλούσιο συναισθηματικό υπόβαθρο μας δίνει ο ποιητής στο κεφάλαιο «Οδός Δημητρίου Πολιορκητού», όπου έμεινε στο νούμερο 20 για αρκετά χρόνια και πέρασε μια ζωή χαρισάμενη. Ένα παραδοσιακό σπίτι της Τουρκοκρατίας με κήπο από λουλούδια και δέντρα και μια επιχωματωμένη δεξαμενή. Η νοικοκυρά, λαϊκή αρχόντισσα. Η γειτονιά, με το δικό της χρώμα. Ωστόσο ο ποιητής απλώνεται και παραπέρα, στο λαϊκό Τσινάρι, στο εύπορο Κονάκι, στη συνοικία του Προφήτη Ηλία, όπου έμεινε κι εγώ πάνω από 25 χρόνια. Πιάνει ακόμα τον Όσιο Δαβίδ, τη μονή Βλατάδων, παρούσα δηλαδή ολόκληρη η άνω πόλη, μια περιοχή διάσπαρτη με ρωμαϊκά και βυζαντινά υπολείμματα. Δεν παραλείπει

ακόμα να μνημονεύσει έναν-έναν και τους λογίους που έζησαν κατά καιρούς σ' όλον αυτό το χώρο. Μαγεία.

Στη ζωή του ο Ντίνος πάντα είχε μια αδυναμία για τις γάτες, που ίσως την κληρονόμησε από τη μητέρα του. Και σήμερα βέβαια δεν του λείπουν τα ωραία αλλά και πονηρά αυτά ζώακια. Στο κεφάλαιο λοιπόν που ακολουθεί διαβάζουμε τις περιπέτειες καμιά δεκαριά τουλάχιστον γατιών που τα φρόντιζε πάντα προσωπικά ο ίδιος με τρυφερότητα. Το κείμενο συμπληρώνεται και από αρκετές σχετικές φωτογραφίες.

Το κεφάλαιο «Γεντί Κουλέ» ξεκινάει με μνήμες παιδικές: Κατοχή, συσσίτια και η εικόνα της πόλης από το Καφέ Κουλέ και πάνω. Στο Εφταπύργιο είχε φυλακιστεί και ο Μαν. Αναγνωστάκης. Ο τοπικός δεσμός του συγγραφέα ανανεώθηκε το 1968 με τον εκεί εγκλεισμό κάποιου φίλου του. Τότε πληροφορείται και τους απάνθρωπους σεξουαλικούς βιασμούς των εγκλειστών. Ακολουθούν δύο προτάσεις του συγγραφέα για την αξιοποίηση του μνημείου αυτού της βασάνου. 1) Να λειτουργήσει ως πτωχοκομείο και 2) Να ιδρυθεί ειδικό ινστιτούτο του Επταπυργίου.

Ωστόσο η αγωνία του Χριστιανόπουλου για τη διάσωση του παραδοσιακού προσώπου της Θεσσαλονίκης συνεχίζεται στο επόμενο κεφάλαιο. Καταρχήν, θεωρεί ως ακατάλληλο το αρχιτεκτονικό σχέδιο του Εμπαράρ για τη Θεσσαλονίκη, γιατί παραγνωρίζεται το βυζαντινό παρελθόν της πόλης, χώρια που τα συμφέροντα και οι εργολάβοι το κατέστρεψαν κι αυτό. Στη συνέχεια το ενδιαφέρον του στρέφεται σε τρεις ιστορικούς χώρους: την παλιά παραλία, την πλατεία Διοικητηρίου και τη Ροτόντα.

Πολύ ανυστερήσει είναι οι κρίσεις του ποιητή σχετικά με τη φιέστα «Θεσσαλονίκη: πολιτιστική πρωτεύουσα». Καυτηριάζει τη διασπάθιση χρημάτων, τον ατελέσφορο προγραμματισμό, τα διορισθέντα πρόσωπα και ακόμη την

αντιπατριωτική πολιτική κάποιων εκδηλώσεων.

Το προτελευταίο τμήμα του βιβλίου έχει τον τίτλο «Μικρά, μικρά». Είναι πράγματι μικρές ιστοριούλες προσωπικές, γραμμένες με συγκίνηση και αγάπη που ανασταίνουν χρόνια περασμένα. Κυρίαρχη η νοσταλγία που πηγάζει από τα βιωμένα «πράγματα». Είναι cose, non parole.

Το βιβλίο κλείνει με τρεις συνεντεύξεις που δόθηκαν στην τελευταία δεκαετία πριν από το 2000. Οι τίτλοι: «Γιατί δεν έφυγα», «Δέντρο της πόλης» και «Με τέχνη και με πάθος». Ο γνωστός Ντίνος Χριστιανόπουλος, ο ασάλευτος Σαλονικιός ποιητής. Σίγουρος πια για τον εαυτό του και το έργο του. Οι απαντήσεις του χωρίς περιστροφές, ίσιες και πειστικές, και στις πιο προκλητικές ή ερεθιστικές ερωτήσεις. Πώς τα καταφέρνει; «Είμαι ελεύθερος και δεν έχω καμιά εξάρτηση». Στις συνεντεύξεις αυτές, όπως είναι φυσικό, επανέρχονται θέματα που τα είδαμε και προηγουμένως: Η λατρεμένη Θεσσαλονίκη με την ασύγκριτη ιστορία της και τον υποβλητικό μυστικισμό της, τα κατηχητικά, «ένα βίωμα που έχει μουσκέψει μέσα μου για τα καλά», ο Βασ. Χατζηανδρέου, «σπουδαίος άνθρωπος και του χρωστώ πάρα πολλά», ο έρωτας σε συνδυασμό με «την ασκητική ζωή που κάνω», η γνώση, η τόλμη, η ευαισθησία. Στον αντίποδα κατά τον ποιητή βρίσκεται η Αθήνα που «είναι μια άτιμη πόλη: σε παίρνει και σε ξεζουμίζει», γι' αυτό και την απέφυγε με κάθε τρόπο μένοντας σαν ένα δέντρο της Θεσσαλονίκης. «Το δέντρο δεν φεύγει και το μόνο που μπορεί να κάνει είναι με τους καρπούς του και τη φυλλωσιά του να ομορφαίνει και να δροσίζει τον τόπο».

Έτσι το όνομα Ντίνος Χριστιανόπουλος έγινε ένας μύθος για τη Θεσσαλονίκη αλλά και για ολόκληρη την Ελλάδα.

ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ ΝΙΚΟΣ

Χαράκτης-Ευλογλύπτης

Κύριε Νικολαΐδη ποιά τα χαρακτηριστικά του Ν.Χ.;

Επιβλητικός, αυστηρός αλλά και άκακος, πραγματικός δημιουργός, προοδευτικός, αναμορφωτής, συνετός και τολμηρός, άκαμπτος και αποφασιστικός, πολυδιαδασμένος, ασυναγώνιστος συζητητής, πειστικός και επιδέξις, ασύγκριτα εργατικός, ακούραστος και συστηματικός, λιτός, μοναχικός και ενάρετος, απόλυτα ειλικρινής και ακέραιος, πνευματικός άνθρωπος υψηλής στάθμης με βαθειά καλλιέργεια, κοινωνικός.

Ποια η συμβολή του Ν.Χ. στο ρεμπέτικο;

Το ρεμπέτικο που αποτελεί κι αυτό μια πηγαία και αυθεντική μορφή ποιητικής δημιουργίας.

Ο Ν.Χ. δημοσίευσε για πρώτη φορά μία βιβλιογραφία γύρω από το ρεμπέτικο, καθώς και μια ανθολογία με τριάντα καλύτερα ρεμπέτικα, συνέχισε με την εκτεταμένη βιβλιογραφία των ρεμπέτικων καταγραφή-κριτική-επισκόπηση.

Πώς αξιολογήτε την κριτική του Ν.Χ.;

Ως κριτικός διαθέτει μια συντριπτική διαύγεια βλέμματος. Πνεύμα αιτήσιο, κρίση ζυγιάσματος, σοφία σίγουρη. Οι άκαμπτες και ασυμβίβαστες θέσεις του χαλίνωσαν την αυθαιρεσία καλλιτεχνών με ανόητη υπεροψία.

Η άδολη και έντιμη κριτική δημιούργησε εμπάθεια γιατί λέει σκληρές αλήθειες. Η ματιά του κόβει σαν χασάπη. Δεν βάζει ποτέ στα λόγια του σορόπι. Δεν χαϊδεύει αυτιά.

Ο Ν.Χ. μιμείται τον Καδάφη.

Ο Καδάφης δεν έγινε αντικείμενο μίμησης και αντιγράφων στην ποίηση του Ν.Χ. Το έργο του Ν.Χ. ανήκει σε μια ευδιάκριτη γραμμή ιστορικής συνέχειας που συνδέει τη μεγάλη φωνή του Καδάφη.

ΝΙΚΟΡΕΖΟΣ ΝΙΚΟΣ

Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών

Κύριε Νικορέζο**Σας αρέσει η ποίηση του Ν.Χ.;**

Τα ποιήματα του Ν.Χ. είναι η μαγεία που ανανεώνει την έρημο του νου. Συνειδητοποιημένα οι αναγνώστες αποτελεσματικά εκλέγουν τη μοίρα, αντιστρέφονται την απόγνωση σε χαρά και νόημα στο φαύλο αυτό κόσμο.

Πώς σχολιάζετε τον ποιητή Ν.Χ.;

Η ποίηση για τον Ντίνο Χριστιανόπουλο είναι μια απόπειρα απελευθέρωσης, μια ασφαλιστική δικλείδα για να ξεχύσει το πλεόνασμα της ζωτικότητας που τον στενοχώραγε. Υπάρχει μέσα του εκείνο που τον κάνει ανεξάρτητο και γαληνεμένο, είναι ο φωτισμένος του νους.

Το σαράκι που τρώει τους περισσότερους μεγάλους ποιητές για προβολή τον αφήνει παντελώς αδιάφορο.

Όσον αφορά την κριτική του Ν.Χ.

Είναι ο υγιέστερος κριτής περιωπής από οποιονδήποτε άλλο, γιατί οι αισθήσεις του είναι αλώδητες και οι συγκινήσεις του ελεύθερες.

Άσκησε μια κριτική με διεισδυτική ευαισθησία, με στοχασμό, με άνοιγμα σε όλους τους τρόπους της ποίησης χωρίς εύννοιες ή πατερναλισμούς.

Τι επιδιώκει με την ποίησή του ο Ν.Χ.

Η ποίηση του Ν.Χ. είναι ένα μέσο προσέγγισης των ανθρώπων.

Μια φιλοσοφία που εξυμνεί τη δύναμη της ανθρώπινης συνείδησης να βρει το γέλιο και τη γαλήνη.

Η μοναξιά ευνόησε το ποιητικό έργο του Ν.Χ.;

Βεβαίως, διότι μόνο μες από τη σιωπή και την προσε-

κτική παρακολούθηση ο ποιητής μπορεί να τις αναγάγει, να τις μετουσιώσει σε ποίηση.

Ο Ν. Χριστιανόπουλος είναι ο ποιητής που ωρίμασε στη σιωπή και τη μοναξιά, γι' αυτό κι έδωσε στίχους υψηλής λυρικής ποιότητας.

Ο Ν.Χ. πολεμιστής του φωτός, χρησιμοποιεί τη μοναξιά, αλλά δεν αφήνει τη μοναξιά να τον χρησιμοποιήσει.

Το πορτρέτο του Ν.Χ.;

Γλυκός, σεμνός, απέριπτος. Ένας ταλαντούχος, ευαίσθητος ιδιότυπος, ειλικρινής περιεκτικός υπαινικτικός στον ποιητικό λόγο, λεπτή ειρωνεία, αυτοσαρκασμό, αντισυμβατικός. Δεν χαρίζεται, επίμονος στην πάλη, ισχυρός, διαθέτει τη δύναμη της αυτογνωσίας ψυχωμένος που δεν τα χάνει στα δύσκολα. Άριστη η γλωσσική του αρματωσιά.

Κατά τη γνώμη σας ποιό είναι το καλύτερο ποίημα του Ν.Χ.;

ΕΝΟΣ ΛΕΠΤΟΥ ΣΙΓΗ.

* * *

ΜΙΜΗ ΝΤΕΝΙΣΗ

Θιασάρχης

Πώς σχολιάζετε τον δημόσιο λόγο του Ν.Χ.;

Ο δημόσιος λόγος του Ν.Χ είναι αιχμηρός, εριστικός, δηκτικός, προκλητικός, χιουμοριστικός, κοφτερός και ειλικρινής, ενίοτε ειρωνικός.

Ποιά η προσφορά του Ν.Χ. στην κοινωνία;

Ο Ν.Χ. εμβληματική προσωπικότητα, έχει καταξιωθεί ως σωματική μορφή του πνεύματος στην κοινωνία. Διαφώτισε με τον αψευγάδιαστο λόγο του τους Έλληνες και όχι μόνο σε θέματα φιλοσοφικά αρχαιολογικά. Άριστος μελετητής της

λογοτεχνικής ιστορίας της Μακεδονίας και της πορείας του ρεμπέτικου τραγουδιού. Έβαλε την δική του φωτεινή και ανεξίτηλη σφραγίδα στην πνευματική και λογοτεχνική ζωή της χώρας μας.

Σε ποια κατηγορία ανήκει η ποίηση του Ν.Χ.;

Ο Ν.Χ. ανήκει στην κατηγορία των ερωτικών ποιητών. Ο στίχος του βαθιά ανθρωπινος, θαρραλέος εκπέμπει μυστηριώδη σαγήνη.

Στην ποίηση του Ν.Χ. διακρίνετε επιρροές;

Η ποίηση του Ν.Χ. έχει επίδραση από το ποιητικό φανταστικό του Καβάφη. Αλλά και επιρροές Elliot Auden.

* * *

ΧΡΥΣΟΥΛΑ ΚΑΜΠΟΥΡΗ-ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΥ

Δασκάλα

Ποιό είναι το πορτρέτο του Ν.Χ.;

Ο Ν.Χ. από τους λαμπρούς διανοούμενους χαρισματικός, κατ' εξοχή κατοικήμενος ποιητής, με ποίηση γεμάτη. Διαθέτει ένα φιλοσοφικό οπλισμό λόγου, καταβάλλει την ουσία των πραγμάτων σε ονειρικό υλικό.

Έχει το μυαλό του ελεύθερο χωρίς δεσμεύσεις· άφησε το στίγμα του στην ποίηση.

Γιατί μακαρίζεται ο Ν.Χ.;

Τίποτα στον κόσμο δεν μπορεί να ταράξει τη γαλήνη του. Διατηρεί άσβεστο το αστέρι που είχε μέσα του.

Πώς σχολιάζετε το συγγραφικό έργο του Ν.Χ.;

Ο Ν.Χ. στρατευμένος στην ποίηση, διαθέτει μια πένα τόσο ελεύθερη και με τόση βαθιά προσδοκία.

Ο αναγνώστης γοητεύεται από το στυλ της γραφής.

Η δημιουργική εμβέλεια του έργου του κανένας στίχος δεν είναι κίβδηλος, καμία λέξη παραμορφωτική.

Ποιά είναι η προσφορά του Ν.Χ.;

Έχει δώσει με το έργο του ανεξάντλητη πνευματική τροφή στον άνθρωπο.

Γιατί αρέσει η ποίηση του Ν.Χ.;

Διότι ο αναγνώστης θα επικοινωνήσει και θα διαλεχθεί ποιητικά μαζί του.

Κάνει τους αναγνώστες κοινωνούς μιας βαθιάς πολιτικής και ιστορικής ανασκαφής που αναζητά την ανθρώπινη ζωή και την πορεία της στο χρόνο.

Γιατί η ποίηση του Ν.Χ είναι κοινωνική και έχει λόγο απέναντι στα κοινωνικά και μαζικό κίνημα.

Χωρίς την ποίηση του Ν.Χ. γρήγορα θα σκοτεινιάσει ο κόσμος.

* * *

ΝΙΚΟΣ ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ

Διάσημος Ερμηνευτής λαϊκού τραγουδιού

Κύριε Παπάζογλου

πώς αξιολογείτε το έργο του Ν.Χ.;

Το έργο του Ν.Χ. στέκεται στις κορυφές της ελληνικής ποίησης. Ποιητής με εξαιρετική ικανότητα, γεννημένος με τη στόφα του μεγάλου δημιουργού.

Ο Ν.Χ. έγραψε την ποίηση, καθώς ο αρχαίος γλύπτης σκάλισε στη ζωφόρο την πομπή των παναθηναίων. Άρτιος στίχος με ρυθμό και σε νοήματα και σε εικόνες και σε μουσική οι λέξεις δονούνται σε φράση. Δημιούργημα ενός πραγματικά προικισμένου ποιητού.

Ποιά η προσφορά της Διαγωνίου;

Το περιοδικό Διαγώνιος, οι εκδόσεις Διαγωνίου και η Μικρή Πινακοθήκη ήταν φυτώριο καλλιτεχνών, μοναδική ευκαιρία για νέες ανακαλύψεις και νέες ερμηνείες για ποιητές, πεζογράφους, κριτικούς και καλλιτέχνες που καταξιώθηκαν και διεκρίθηκαν χάρη στην ανεξάντλητη συνεργατικότητα και την ευθάρυνση του Ν.Χ. που είναι ο πλέον ιδιόκτιστος να ζυγίζει αξιωσύνες. Η Μικρή Πινακοθήκη επέδωσε την γενιά του 1970. Πλούσια συγκομιδή. Πάνω από 250 εκθέσεις με εκατοντάδες καταξιωμένους μεγάλης εμβέλειας ζωγράφους σε έκταση και ποιότητα, προσφοράς του Ν.Χ.

Γιατί αρέσει η ποίηση του Ν.Χ.

Γιατί η ποίηση του Ν.Χ. αποτελεί πυξίδα πνευματικής αφύπνισης και ηθική ανάταση.

* * *

Γ. ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

Διευθυντής του Ινστιτούτου Νεοελληνικών Σπουδών

Τον Ντίνο Χριστιανόπουλο δεν τον συνάντησα παρά λίγες φορές, και ακόμη λιγότερες είχαμε την ευκαιρία να ανταλλάξουμε δυο κουβέντες. Τον γνώρισα όμως μέσα από το αρχείο των εκδόσεων του Ινστιτούτου, σε πολλές από τις οποίες έκανε ο ίδιος τη φιλολογική, καλλιτεχνική κτλ. επιμέλεια. Αποτελεί ένα κομμάτι της ιστορίας του Ιδρύματος, καθώς στον τομέα αυτό συνεργάστηκε με παλιότερους (και τώρα πλέον αείμνηστους) συναδέλφους, κυρίως με τον διευθυντή Βασίλη Φόρη και με την επιστημονική συνεργάτρια Μαρία Βερτσώνη-Κοκόλη. Συμμετείχε μάλιστα το 1979 (6 Μαΐου) στις τιμητικές εκδηλώσεις για τα 20 χρόνια από τον θάνατο του Μ. Τριανταφυλλίδη, ως μέλος της Οργανωτικής Επιτροπής, επιμελούμενος και το σχετικό βιβλίο

που εκδόθηκε λίγους μήνες μετά (Μνήμη Μανόλη Τριανταφυλλίδη. Είκοσι χρόνια από το θάνατό του).

* * *

ΤΙΤΟΣ ΠΑΤΡΙΚΙΟΣ

Ποιητής - Συγγραφέας

Κύριε Πατρίκιε

Ποιά η προσφορά του Ν.Χ. στην κοινωνία;

Ο Ν.Χ. χαρακτηρίζεται άριστος ποιητής, ίσως ο πιο καλλιεργημένος με μεγάλη συμβολή στον κόσμο του πνεύματος. Διάδωσε το παραδοσιακό πρόσωπο της Θεσσαλονίκης. Έβαλε την δική του σφραγίδα στην πνευματική λογοτεχνική ζωή της χώρας μας. Εκπόννησε αξιόλογες λογοτεχνικές μεταφράσεις, όπως η Νεοελληνική μετάφραση του κατά Ματθαίον Ευαγγέλιο και την ερμηνεία του Ύμνου της Ελευθερίας του Σολωμού. Δημοσίευσε φιλολογικά και βιβλιογραφικές εργασίες. Άφησε το δικό του ιδιαίτερο στίγμα στη λογοτεχνία, στα ιστορικά γεγονότα.

Έχει καταξιωθεί το έργο του Ν.Χ.;

Ο Ν.Χ. έχει αναγνωρισθεί ως μια από τις σημαντικές μορφές του πνεύματος στην εποχή μας. Το λογοτεχνικό του έργο κατ' επανάληψη έχει βραβευθεί. Καταξιώθηκε από το μεγάλο αναγνωστικό κοινό, γιατί εκφράζει τα αισθήματά του με αριστουργηματικό τρόπο.

Τι εστί ο Ν.Χ.;

Αδούλωτο πνεύμα, μοναδική φιλελεύθερη ιδιοσυγκρασία πολυσχιδή πνευματική προσωπικότητα με πρωτοπία σκέψης. Μια τιτάνια πνευματική φυσιогνωμία, θαυμαστή η πληρότητα και η λαμπρότητα της γνώσης του.

Πού οφείλεται η επιτυχία αναγνώρισης του Ν.Χ. στην κοινωνία;

Στη χαλίβδινη θέληση, στην εργατικότητα, στο πείσμα, στην επιμονή, αισιοδοξία, στην πίστη στον εαυτό του, στο μαχητικό του πνεύμα, στη γνώση, τόλμη, ευαισθησία, την ειλικρίνεια, την αλήθεια και το θάρρος του. Καθώς και στην χαρισματικότητά του, το πνευματικό ήθος, την ανιδιοτέλεια, τη γνησιότητα του έργου του.

Τί σας εντυπωσιάζει στον Ν.Χ.;

Ο χρωστήρας του λόγου του και το σπάνιο αφηγηματικό του ταλέντο.

* * *

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΕΡΚΟΥΛΙΔΗΣ

Θεατρικές Επιχειρήσεις

Κύριε Περκουλίδη

Πώς χαρακτηρίζετε την ποίηση του Ν.Χ.;

Η ποίηση του Ν.Χ. συνδυάζει λαμπρό συγγραφικό ύφος και ευρύτατα ανεξάρτητη σκέψη, λογοτεχνική καλλιέργεια, ταλέντο, ηθική ευαισθησία και κοινωνικές ανησυχίες.

Έχει την αίγλη και τηνκοψία, γιατί αυτές είναι οι αρετές που απαιτούνται από την ποίηση.

Ποιά η προσφορά του Ν.Χ. στην Κοινωνία;

Σφράγισε, προώθησε ό,τι υγιές και ευγενές υπάρχει στη λογοτεχνία με την πνευματική του παρουσία. Η ποιητική ιδιοφυΐα του Ν.Χ. ύψωσε την θέση σε βουκολική ευτοπία, πλούτισε την Θεσσαλονίκη με τις εκδόσεις Διαγωνίου, το περιοδικό Διαγώνιος, τη Μικρή Πινακοθήκη. Απέδειξε αξιολό-

γους σήμερα λογοτέχνες, ποιητές, ζωγράφους και βρίσκουν απάργειο συμπαράσταση αναγνώρισης.

Ποιό είναι το πορτρέτο του Ν.Χ.;

Ο Ν.Χ. απαιτητικός, σχολαστικός, δύσκολος, έντιμος, ειλικρινής, ευσεδής, ταπεινός, καταδεκτικός, ταλαίπωρος, ευαίσθητος, ασυμβίβαστος στις γραμμές του ενάντια στην υποκρισία.

Πιστός στις δύο δυσβάστακτες υποχρεώσεις: την άρνηση να πει ψέματα για κάτι που γνωρίζει και την αντίσταση στην καταπίεση.

Ένας λόγιος καταξιωμένος, διαυγής. Είχε το θάρρος της γνώμης του, ποτέ δεν προσχώρησε σε πολιτικές φατρίες.

Γιατί αρέσει η ποίηση του Ν.Χ.;

Διαβάζοντας την ποίησή του οι αναγνώστες νιώθουν ξαναγεννημένοι, αναδαπτισμένοι οι στίχοι του αγγίζουν την καρδιά τους. Γιατί πράγματι χειρίζεται τη γλώσσα με λεπτότητα και δεξιότητες.

* * *

ΝΤΕΜΙΣ ΡΟΥΣΣΟΣ

Ερμηνευτής

Κύριε Ρούσσο

Ο Ν.Χ. είναι μεγάλος ποιητής;

Ο Ν.Χ είναι ποιητής ασυνήθιστα υψηλής νοημοσύνης με εξαιρετικές δημιουργικές ικανότητες και εμπνεύσεις «βαθιά αισθάνεται και βαθιά νοεί ο μεγάλος ποιητής» λέει ο Ράσκιν.

Γιατί αρέσει η ποίηση του Ν.Χ.;

Διότι είναι διάφανη η έξαρση της σοφίας, ο θησαυρός

σοφίας και τέχνης, η υψηλή ποιότητα αποτελούν μια νοητική άσκηση.

Ο αναγνώσης θαμπώνεται από την τελειότητα την επιδεξιότητα των στοίχων.

Ποιά είναι τα χαρακτηριστικά του Ν.Χ.;

Διαθέτει άρτιο επιστημονικό εξοπλισμό και ιστορική ενημέρωση.

Μια μεγάλη μορφή της ποίησης, δεξιοτέχνης πνευματώδους γεμάτο πάθος, συνειδητή εργασία και οργάνωση, πάθος στην αφήγηση, δημιουργική διάθεση.

Ωφέλησε η μοναξιά τον Ν.Χ.;

Ασφαλώς ο Ν.Χ. ωρίμασε στη μοναξιά και τις στερήσεις. Εμπνεύστηκε στοίχους υψηλής λυρικής ποιότητας.

Μέσα στη σιωπή βρίσκεις τη γαλήνη της καρδιάς.

Η κοινωνία όπως και ο άνθρωπος δεν είναι δυνατός παρά με τις στερήσεις. Όταν οι Ρωμαίοι εξούσαν με σταροζούμι και με ρεθύδια ήταν ελεύθεροι και δυνατοί.

Όταν όμως ο Ηλιογιάδαλος τους έτρεφε με γλυκίσματα και με σηκώτι της σμέρνας ήταν σκλάβοι και αδύναμοι.

* * *

ΧΑΡΟΥΛΑ ΣΑΒΒΑΪΔΟΥ-ΦΑΚΙΔΟΥ

Πρόεδρος Φιλοπράχου Αδελφότητας

Κυριών Θεσσαλονίκης

Ο Ντίνος Χριστιανόπουλος είναι ένας από τους πολύ, μα πολύ αγαπημένους ποιητές. Το έργο του πλουσιότατο: Έγραψε ποιήματα, πεζά, στίχους τραγουδιών, κείμενα για το ρεμπέτικο, όλα καταθέσεις ψυχής που εκφράζουν πόθους, επιθυμίες και πάθος.

Η ποίησή του καθαφική, με έντονη ερωτική διάθεση,

μιλά στην ψυχή του ακροατή, του αναγνώστη. Η φωνή του αιχμηρή και ανηλέητη στις συμβατικότητες, κάποτε σαρκαστική, κριτική και τρυφερή:

...“κι εγώ τους αγάπησα πολύ τους ανθρώπους εκείνο το απόγευμα, δεν ξέρω γιατί, πολύ τους αγάπησα, σαν ένας μελλοθάνατος”..., γράφει.

Ο λόγος του συναρπαστικός, ευαίσθητος, μαχητικός, πολλές φορές γεμάτος με υπαρξιακή αγωνία. Μιλά με επίκεντρο τον έρωτα που συνήθως είναι συνυφασμένος με την μοναξιά.

Η ίδια του η παρουσία δημιουργική, καταλυτική, προκλητική.

Ο Ντίνος Χριστιανόπουλος με την πρωτότυπη, απόλυτα προσωπική και ιδιαίτερη τεχνική του, όπου κυριαρχεί η ερωτική αναζήτηση, η συντριβή αλλά και η πρόκληση, έχει καταξιωθεί ως μια από τις περισσότερο σημαντικές μορφές του πνεύματος στην κοινωνία μας.

Ακόμη περισσότερο, τιμά την πόλη μας, τη Θεσσαλονίκη των πολλών τελευταίων δεκαετιών, τους δρόμους της οποίας περιδιαβαίνει, αν και, όπως γράφει με μελαγχολία:

... “*Ρίχνουν τα ωραία σπίτια ένα ένα, τα σπίτια που μας ανάστησαν από μικρά*” ...

Αξίζει λοιπόν κάθε σεβασμός και αγάπη από τους πιστούς φίλους του έργου του και από όλους εκείνους που θα διαβάσουν στους στίχους και τα κείμενά του κομμάτια της ζωής τους.

Τέλος, οφείλουμε θερμά συγχαρητήρια στο Γιάννη Καμπούρη για την εξαιρετική πρωτοβουλία του να ετοιμάσει αυτήν την έκδοση-φόρο τιμής για τον μεγάλο λόγιο της εποχής μας.

* * *

ΔΑΒΙΔ ΣΑΛΤΙΕΛ

Πρόεδρος Ισραηλιτικής Κοινότητας

Τί να πρωτογράψει κανείς για τον Ντίνο Χριστιανόπουλο; Πού να πρωτοσταθεί; Τί να ξεχωρίσει; Το ποιητικό και πεζογραφικό του έργο; Τις δημόσιες τοποθετήσεις του; Την προσφορά του στην κοινωνία της Θεσσαλονίκης, σε σχέση με τη «ΔΙΑΓΩΝΙΟ»; Βέβαια η Ισραηλιτική Κοινότητα οφείλει να επιστημάνει και κάτι ακόμη; Ο Χριστιανόπουλος ήταν από τους πρώτους που ανέδειξε με τα ποιήματά του την τραγωδία που υπέστη ο εβραϊσμός. Πολύ μεταφρασμένος με έργο ποικίλο, έργο που αντέχει στο χρόνο, ο Χριστιανόπουλος επηρέασε αλλά και βοήθησε αρκετούς νεότερους ομότεχνούς του. Εύχομαι να είναι υγιής και δημιουργικός και να συνεχίσει να ανοίγει νέους δρόμους, ιδιαίτερα σήμερα που η εποχή είναι άνυδρη και αποκρουστική.

Πολύ μας τιμά η εκτίμηση του για τους Ισραηλίτες.

Μεταφέρω το κείμενο από το βιβλίο του Ν.Χ. με τίτλο «Θεσσαλονίκη ου μ' εθέσπισεν ...», σελ. 265.

«Εγώ έκανα παρέα με τους Εβραίους και τους καταλαβαίνω. Η παρέα με Ισπανοεβραίους με βοήθησε να καταλάβω την ποίηση του μεγάλου Λόρκα και να φθάσω στο κουκούτσι του ισπανικού μυστικισμού.

Γιατί μπορεί οι Εβραίοι να είναι καλοί έμποροι αλλά αυτοί φέρανε ένα πνεύμα κι ένα κλίμα μυστικισμού στην πόλη και πλούτισαν την παράδοση της Θεσσαλονίκης έτσι που να μας βοηθά σε μια ουσιαστική επικοινωνία».

* * *

ΣΑΜΟΥΗΛΙΔΗΣ ΧΡΙΣΤΟΣ*Λογοτέχνης*

Ο Ν.Χ. είναι ένας άνδρας ευγενών αισθημάτων εραστής της δικαιοσύνης και της προόδου και ο οποίος αποδειχτηκε ικανός ν' αδιαφορήσει για την αντιδημοτικότητα, προκειμένου να παραμείνει καλός άνθρωπος, ανέγκριτος χαρακτήρας, ταπεινός υπηρέτης αλλά και ζηλωτής.

Η καρδιά του είναι γεμάτη από γνώση και σοφία έξω από τους συμβατικούς κανόνες των άλλων ανθρώπων, Αντλείς γνώση κοντά του.

Τάραχοι ψυχικοί, και γυρίσματα της μοίρας και συναισθηματικοί κλονισμοί, και οδοιπορίες, παρεκκλίσεις, μετατοπίσεις, και άνοδοι και κάθοδοι της ζωής, και νιότη και γεράματα, πέρασαν σε επάλληλα κύματα θύελλας από την ευαίσθητη και τόσο δεκτική ψυχή του Ν.Χ. χωρίς ο ποιητικός του και λυρικός μανδύας ή το ράσο του ρωμαντισμού του να υποχωρήσει ή να παραδοθεί το ποιητικό έργο του.

Η κριτική τόλμη, οξυδέρκεια, ευαισθησία και γνώση ενώ η παρακολούθηση της διαδρομής του χαρτογραφεί με γλαφυρότητα το πυκνό και δραστήριο τοπίο του λογοτεχνικού Τύπου του πρώτου μισού του 20ού αιώνα.

Ο Ν.Χ. εκφραζόμενος σε έργα, αποτελεί μία πράξη συντριβής και συνειδήσεως, προσφέρει στην κοινή χρήση, ένα πραγματικό αριστούργημα με άφθαρτη από το πέρασμα του χρόνου απήχηση, προσφορά σταθερού κάλλους.

Η υψηλή ποιότητα κάθε κεμένου ολοκληρώνει την ψυχοσωματική και ψυχολογική φυσιογνωμία του ποιητή. Λίγα συγγράμματα που δείχνουν τέτοια υψηλή συναισθηματική ένταση, τόσο καθαρό και θερμό ζήλο για το κοινό καλό ή τόσο ακριβοδίκαιη άποψη.

Όποιος, σύγχρονός μας, ώριμος ή νέος, ριχθεί στο διάβασμα των ποιημάτων, δεν πρόκειται να μετανοιώσει ή να ζημιωθεί.

Δεν σφάλλω, υποθέτω, αν πιστεύω, μαζί με πολλούς άλλους, πως στον ποιητικό αυτόν αγώνα, την νίκη την κέρδισε.

* * *

ΖΩΖΩ ΣΑΠΟΥΝΤΖΑΚΗ*Ηθοποιός*

Κυρία Σαπουντζάκη

Κάντε μου παρακαλώ το πορτρέτο του Ν.Χ.;

Ο Ν.Χ. μια ισχυρή προσωπικότητα με ευθύτητα και έντιμη συμπεριφορά. Ζει απολαμβάνοντας αίσθηση και ηδονές και μαζί τιμωρώντας τον εαυτό του για τις πραγματικές ή τις φανταστικές του ενοχές που τροφοδότησαν την ποίησή του.

Έφηβος ήδη είχε εμφανισθεί στον κύκλο διανοουμένων με την ποιητική συλλογή ισχνών αγελάδων ακένωτες πηγές λόγου και πολιτισμού ψυχής. Η ψυχική πλήρωση αυτή διοχετεύεται. Έχει κατεύθυνση τη δράση του.

Πώς χαρακτηρίζετε την άρνηση του στην απονομή του πρώτου κρατικού βραβείου;

Για κάθε λογοτέχνη η απονομή του Α' κρατικού βραβείου είναι το όραμα του το όνειρό του. Αποτελεί την δίκαιη μισθοαποδοσία του λογοτέχνη.

Ο Ν.Χ είναι αδιάφορος για τέτοιες τιμές. Μου θυμίζει τον έλληνα φιλόσοφο Αντισθένη ιδρυτή της Σχολής κουϊκών, περιφρονούσε σαν τον Ν.Χ τα πλούτη και τιμές.

Μια μέρα που τον επαινούσαν είπε: «Μάλλον έχω κάνει κάποια κακή πράξη».

Γιατί αρέσει η ποίηση του Ν.Χ.

Διότι είναι μια ποίηση παράδοξης ομορφιάς. Εκφράζει το αίσθημα και την σκέψη απόλυτα. Πλουτίζει το έλλογο και

τη συνείδηση. Μας κάνει πιο ελεύθερους μέσα στη φυλακή της επίγειας μοίρας μας.

* * *

ΧΡΙΣΤΟΣ ΣΑΡΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ

*Πρόεδρος Ελληνοϊταλικού Επιμελητηρίου
Θεσσαλονίκης*

Ο Ντίνος Χριστιανόπουλος, η «μυστηριακή μορφή» των ελληνικών γραμμάτων είναι από τους πιο γνωστούς σήμερα εν ζωή ποιητές της Θεσσαλονίκης. Είναι ένας από τους ανθρώπους που περιπλανήθηκαν στη Θεσσαλονίκη περισσότερο από οποιονδήποτε άλλον, στα κρυφά της μέρη και στα απόκρυφα όπως και στα εντυπωσιακά. Στα ποιήματά του έχει αναφερθεί στην νύχτα που βρίσκει ότι έχει κάτι το γοητευτικό μέσα στην πόλη. Έχει αγαπήσει πολύ τον Βαρδάρη που το θυμάται από τον ανταρτοπόλεμο μέχρι την χούντα και τον θεωρεί μέρος πολιτισμού και Ιστορίας για την Θεσσαλονίκη.

Οι ποιητικές και λογοτεχνικές του εκδόσεις έχουν μεταφραστεί σε περισσότερες από δεκαπέντε γλώσσες. Εκτός από το ποιητικό του έργο, η προσφορά του προχωρά στην κριτική, στην αρχαιολογία, στη δοκιμογραφία, στη συγγραφή πεζών, στη μουσική. Είναι ιδρυτικό μέλος του κουαρτέτου μουσικών «Η Παρέα του Τσιτσάνη». Η γλώσσα του χαρακτηριστική, λιτή αλλά και δυναμική, τρυφερή αλλά και δηκτική. Δεν χαρίζεται σε κανέναν κι όπου χρειάζεται τσακίζει κόκαλα. Μακριά από οποιαδήποτε μορφή εξουσίας, δεν δέχτηκε ποτέ ούτε τη λογοτεχνική σύνταξη από κρατικούς φορείς. Κατά καιρούς κυνηγήθηκε από το κοινωνικό κατεστημένο, όπως την εποχή της χούντας όταν αρνήθηκε να παραλάβει βραβείο για το πεζό του έργο Χι-

λιαστή. Το 2011 τιμήθηκε με το μεγάλο Βραβείο Γραμμάτων για το σύνολο του έργου του, αρνήθηκε και πάλι όμως να το παραλάβει και ως απάντηση του παρέπεμψε στο κείμενο του «Εναντίον» από το 1979 όπου αναφέρεται «Είμαι εναντίον της κάθε τιμητικής διάκρισης απ' όπου κι αν προέρχεται. Δεν υπάρχει πιο χυδαία φιλοδοξία από το να θέλουμε να ξεχωρίζουμε. Αυτό το απαίσιο υπείροχον έμμεναι άλλων, που μας άφησαν οι αρχαίοι». Τον Ιούνιο του 2011 αναγορεύτηκε επίτιμος διδάκτορας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης στο τμήμα που φοίτησε της Φιλολογίας.

Ο χαρακτηρισμός της ποίησης του Χριστιανόπουλου, όμως, ως ερωτικής κλείνει σε σχήματα και στεγανά την πολυποίκιλη ποιητική δημιουργία και την πραγματικότητα από την οποία αυτή τροφοδοτείται. Έτσι, μπορεί η ερωτική αναζήτηση, η συντριβή αλλά και η πρόκληση να κυριαρχούν, δεν λείπουν όμως και οι κοινωνικές προεκτάσεις και η υπαρξιακή αγωνία.

Το ευτυχές είναι πως διοχέτευσε αυτή του την αρνητικότητα στην τέχνη της ποίησης, κι έτσι έχουμε στα χέρια μας ένα ψηφιδωτό ψυχογράφημα μιας εποχής παλιάς κι αλλοτινής.

Τρεις μόνο γυναίκες πέρασαν από την ζωή του Ντίνου Χριστιανόπουλου όπως έχει ο ίδιος δηλώσει: «Η μητέρα μου, η Θεσσαλονίκη και η ποίηση». Η απήχυσή του παραμένει σημαντική σε παγκόσμιο επίπεδο.

* * *

ΧΡΥΣΟΥΛΑ ΣΠΥΡΕΛΗ

Δρ. Φιλολογίας, ποιήτρια

**«Απ' όλα τα αφηρημένα ουσιαστικά
πειράζει να εξαιρέσουμε τη μοναξιά;»**

Τον ποιητή Ντίνο Χριστιανόπουλο γνώρισα τέλη της δεκαετίας του 1990. Έγραφα τη διδακτορική μου διατριβή και είχα εντοπίσει ένα κείμενο στην εφημερίδα *Νέα Αλήθεια* (23-7-1951) για τον Θανάση Κυριαζή (Αγρίνιο 1887- Θεσσαλονίκη 1950), ποιητή του Μεσοπολέμου και εκδότη επίσης του βραχύδιου περιοδικού *Νέα Γράμματα* (1924). Το κείμενο του εικοσάχρονου τότε Ντίνου Χριστιανόπουλο γράφτηκε στον απόηχο των μεταθανάτιων αφιερωμάτων για τον Κυριαζή που ανέλαβαν τα περιοδικά *Μορφές και Μακεδονικά Γράμματα*.

Αρχικά πήρα το θάρρος να του τηλεφωνήσω με σκοπό να δώ το αρχείο του περιοδικού Διαγώνιος για να ολοκληρώσω την βιβλιογραφική έρευνά μου. Αργότερα επικοινωνούσαμε κατά διαστήματα και με αλληλογραφία. Φιλικός, ευγενής και ποταμός γνώσεων ο Ντίνος Χριστιανόπουλος. Εντύπωση μου έκανε η πρώτη κουδέντα που ανοίξαμε για το όνομα της γενέτειράς μου «Άγιος Βλάσιος» Αιτωλοακαρνανίας. Μου ανέλυσε εμπεριστατωμένα την προέλευση της ονομασίας των παραποτάμων χωριών με το όνομα αυτό καθώς και για τα ομώνυμα χωριά στην περιοχή της Ρωμυλίας. Μελίσρυτος, ακούραστος και μεταδοτικός, μου άλλαξε οπτική για το μικρό μου τόπο τον α-σήμαντο.

Το Νοέμβριο του 1998 είχα την ευκαιρία να τον ακούσω διά ζώσης σε ομιλία του στο Τρικούπιο Πολιτιστικό Κέντρο Μεσολογγίου, που διοργάνωσε η πινακοθήκη Σύγχρονης Τέχνης Αιτωλοακαρνανίας Χ. και Σ. Μοσχανδρέου. Μίλησε για τον Θεσσαλονικιό τυπογράφο Δημήτριο

Μεσθενέα που ήλθε στο Μεσολόγγι το 1823 φέροντας μαζί του ιδιόκτητο πιεστήριο και ιδιόκτητα τυπογραφικά στοιχεία. Εύστοχος και μεθοδικός, συναρπαστικός ομιλητής με φυσικότητα και σαφήνεια, έκανε ιδιαίτερη εντύπωση στο ακροατήριο. Κράτησα σημειώσεις με σκοπό να δημοσιευτούν στο περιοδικό *Ίθυκος* του Γιάννη Καραμητσόπουλου με τον οποίο συνεργαζόμουν. Τελικά ύστερα από συνεννόηση με τον Ντίνο Χριστιανόπουλο η ομιλία τυπώθηκε από τις εκδόσεις του περιοδικού *Ίθυκος* σε ένα 16σέλιδο και κυκλοφόρησε με τον τίτλο «Δημήτριος Μεσθενεύς. Ο Θεσσαλονικός τυπογράφος του 1821 και του Σολωμού».

Το Απρίλιο του 1999 κυκλοφόρησε με δική μου επιμέλεια το αφιερωματικό τεύχος του περιοδικού *Ίθυκος* στον ποιητή Αθανάσιο Κυριαζή το οποίο περιλάμβανε και κείμενο του Ν.Χ. που μας παραχώρησε για το αφιέρωμα. Μου απάντησε με ευχαριστήρια επιστολή και μου έστειλε μετά από λίγους μήνες το βιβλίο του Τα Παλιά Βιβλιοπωλεία της Θεσσαλονίκης (Εκδόσεις Ραγιά). Αργότερα μου χάρισε την ανθολογία του *Σολωμός Διονύσιος*, 1798-1857). *Οι ωραιότεροι δεκαπεντασύλλαβοι* (Εκδόσεις Μπιλιέτο) και την συγκεντρωτική έκδοση των Ποιημάτων του. Έχω επίσης λάβει από τον ίδιο το αυτοβιογραφικό πεζογράφημα του *Εγώ φαντάρος στο χαλί...* (Εκδόσεις Μπιλιέτο) με την αφιέρωση: «Στην αγαπητή μου φίλη Χρυσούλα Σπυρέλη. Ντίνος Χριστιανόπουλος 7/7/2004». Στην σελίδα της αφιέρωσης υπάρχει ιδιόχειρη προσθήκη με μολύδι: «Έχει και μερικά για Αιτωλοακαρνανία». Είναι γεγονός ότι επισήμανα αυτά τα «μερικά» (που αφορούσαν την πατρίδα μου) και τα ξεχώρισα. Πρώτα μια φωτογραφία με την λεζάντα (Τρεις συνάδελφοι από την Αιτωλοακαρνανία σκαρφαλωμένοι σε ένα δέντρο μπροστά στο λόχο της 1158 Ε.Α.» (σελ. 115). Ύστερα κι άλλες αναφορές σε Αιτωλοακαρνανίες και Ευρυτάνες στρατιώτες (σελ. 76 κ.α.). Ιδιαίτερα με εντυπωσίασε

το ποίημα «Αποστρατευμένοι» στο τελευταίο κεφάλαιο του βιβλίου του («Τα μετά» σελ. 134).

Κρατώ τα βιβλία του και τις επιστολές του, με την άφταστη καλλιγραφία και την αρχιτεκτονική δομή τους, και αισθάνομαι ευχαρίστηση που μου δόθηκε η τιμή να επικοινωνώ με έναν σπουδαίο σύγχρονο Έλληνα ποιητή. Τον ευχαριστώ για όσα μου πρόσφερε στην πνευματική μου διαδρομή.

* * *

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΣΠΥΡΟΥ

Καθηγητής-Καρδιοχειρουργός

Κύριε Σπύρου

Γιατί αρέσει η ποίηση του Ν.Χ.;

Τα ποιήματα του Ν.Χ. έχουν μια καθαρότητα, γνησιότητα, σαφήνεια. Είναι απολαυστικά, απλά και προσιτά στο μέσο αναγνώστη. Αξιέπαινος, έχει κατακτήσει το κοινό χωρίς να επιδιώκει ο ίδιος την προβολή.

Ποια είναι τα θέματα στην ποίηση του Ν.Χ.;

Ο Ν.Χ. εκφράζει με αριστουργηματικό τρόπο τη γνήσια αγωνία και τη μοίρα του σύγχρονου ανθρώπου, τη σκληρή βιοπάλη, τον πόνο της αφόρητης μοναξιάς, τα όνειρα, τους καυμούς, τους πόθους τους.

Πώς σχολιάζετε τη μοναξιά του Ν.Χ.;

Ο Ν.Χ. μέσω της μοναξιάς και της εργασίας έδρισκε την ανακούφιση και το δημιουργικό του οίστρο. Βίωσε την τραχιά καθημερινότητα μόνος, αλλά τολμηρός και καρποφόρος. Εξάλλου τα έργα τέχνης χαρακτηρίζονται από μια ατέλειωτη πάντοτε μοναξιά των δημιουργών τους.

* * *

ΠΕΡΙΚΛΗΣ ΣΦΥΡΙΔΗΣ

Λογοτέχνης

Αγαπητέ κ. Καμπούρη

Σας ευχαριστώ για την πρόσκληση να συμμετάσχω στο βιβλίο που ετοιμάζεται για τον κοινό μας φίλο Ντίνο Χριστιανόπουλο. Συμμερίζομαι τον θαυμασμό σας για το έργο του αλλά εγώ προσωπικά έχω μιλήσει και γράψει για τα πάντα που τον αφορούν: τον άνθρωπο, την ποίησή του, την πεζογραφία του, τις παράλληλες δραστηριότητές του (για το περιοδικό Διαγώνιος, τη Μικρή Πινακοθήκη «Διαγώνιος», τις μελέτες του για τη λογοτεχνία της Θεσσαλονίκης, την προσφορά του στο ρεμπέτικο και ειδικότερα για το έργο του Τσιτσάνη). Τι άλλο έχω να πω; Ανέκδοτα; Ε, κάτι τέτοιο δε νομίζω ότι θα τον τιμούσε.

Το καλοκαίρι ο Γιώργος Κορδομενίδης μου ζήτησε κείμενο για ένα αφιέρωμα που του ετοιμάζει στο περιοδικό του *Εντευκτήριο*. Δυσκολεύτηκα να βρω ένα θέμα που να μην είναι επανάληψη των όσων έχω γράψει. Γι' αυτό μπορώ να συμμετάσχω στη συλλογική έκδοση που ετοιμάζετε κι ούτε ξέρω αν έχει την αποδοχή του ίδιου του Ντίνου.

Έχω όμως να σας προτείνω κάτι πιο ουσιαστικό. Αφού ο Χριστιανόπουλος σας «δίδαξε τη σεμνότητα, την αγάπη, και το σεβασμό για τη ζωή» και σας χάρισε μια «βαθύτερη οξυδέρκεια» για μια «αυστηρή ιεράρχηση αρχών και αξιών σε όλα τα αξιώματα του νου», κάτι για το οποίο του οφείλετε σωστά ευγνωμοσύνη, γιατί δεν γράφετε εσείς ένα βιοματικό βιβλίο που να αφορά τη γνωριμία σας με τον Ντίνο, το πώς παρακολουθήσατε τόσο στενά το έργο και τη δράση του και τα έχετε αποτυπώσει τόσο όμορφα σ' εκείνο το λεύκωμα με τις φωτογραφίες από τις διάφορες εκδηλώσεις που πήρε μέρος. Τον άνθρωπο τον ξέρετε - τί λέω, τον έχετε ζήσει- τόσα χρόνια, καθίστε, λοιπόν, και γράψτε τις εντυ-

πώσεις σας και μη περιμένετε από άλλους να πούνε τα δικά τους.

Φιλικά
Περικλής Σφυρίδης

* * *

ΧΑΡΙΛΑΟΣ ΤΑΛΙΑΔΩΡΟΣ

Άρχοντας Πρωτοψάλτης

Κύριε Ταλιαδώρο

Ποιό είναι το πορτρέτο του Ν.Χ.;

Το όνομα του Ν.Χ. είχε γίνει θρύλος στην Ελλάδα.

Είναι ο ποιητής που η ποίηση του δεν είναι καμωμένη από λόγια μα από έργα. Το έργο του διανγές, γεμάτο σημάδια της ευρομάθειάς του.

Το πάθος του είναι έργο-ποίημα. Το βλέπεις, το πιάνεις στη χούφτα σου, το ακουμπάς στην καρδιά σου κι ακούγεται διπλό τικ-τακ. Διαθέτει τέλειο γλωσσικό αισθητήρων.

Η προσφορά του Ν.Χ.

Ο Ν.Χ. δεν είναι μόνον το κόσμημα της φυλής, αλλ' η εμψυχωτική της δύναμη.

Ένα ξεχωριστό διαμάντι, μέσα στην Ελληνική ποίηση αγωνίστηκε για την ανθρωπινή αξία.

Πνευματικός καθοδηγητής στην Θεσσαλονίκη με το περιοδικό «Διαγώνιος», τις εκδόσεις Διαγωνίου. Παράλληλα αφιέρωσε εκτεταμένες μελέτες στο ρεμπέτικο, τον Τσιτσάνη, την ποίηση, λογοτεχνία, ιστορία της Θεσσαλονίκης.

Γιατί αρέσει η ποίηση του Ν.Χ.;

Γιατί οι ανθοί της αρχοντιάς από μακριά μυρίζουν ερωτόκριτος ο Ν.Χ. Διότι ο στίχος του Ν.Χ. διαιωνίζει το χάδι

και διαθέτει ανώτερη λυρική ποιότητα, ο αναγνώστης μοιράζεται τους στίχους όπως μοιράζεται κανείς τη μουσική.

Χαρακτηριστικά του Ν.Χ.

Ο Ν.Χ. μια πνευματική μορφή με βιώσιμα έργα. Παραμένει όρθιος και αγέρωχος στην φθορά των καταγίδων και του χρόνου.

Ο πρώτος και αυστηρός κριτής του εαυτού του και είχε πάντα το θάρρος να εξομολογείται τα ελαττώματα και τις αδυναμίες του.

* * *

ΠΑΝ. ΤΕΤΣΗΣ

Ακαδημαϊκός-Ζωγράφος

Άξιε υπολήψεως κύριε Καμπούρη.

Απαντώ στο γράμμα σας της 4ης Δεκεμβρίου και παινεύω την ώθηση που έχετε θελήσει να δίνετε για την προβολή του έργου των Πνευματικών προσωπικοτήτων που εκτός από τον Βαφόπουλο επιχειρήτε τώρα και του Χριστιανόπουλου σχεδιάζοντας έναν κόσμο τιμητικό. Με καλείτε σε σημείο ευτυχής.

Ευχαριστώ για την τιμήν αυτήν· όμως... υπάρχουν μερικά όμως: Δεν είμαι άνθρωπος των γραμμάτων και δεν είμαι γνώστης της ποιήσεως και λογοτεχνίας· ο χρόνος μου είναι ελλειπής εις ανάγνωση λόγω επιδόσεως εις την τέχνη και τα περεμφερή. Δεν είχα επαφή με τον πνευματικό κόσμο της Θεσσαλονίκης· γνωρίζω το έργο ελάχιστων - Ιωάννου, Πεντζίκη και λόγω ζωγραφικής - και δεν είχα την τύχη να είμαι συμμετοχος στην ευφορία, την τόσο σημαντική των γραμμιάτων της Θεσσαλονίκης. Γνωρίζω πολλά εξ

ακοής για τον κύριο Χριστιανόπουλο, δεν τον έχω συναντήσει ποτέ· γνωρίζω την φυσιογνωμία του από δημοσιευμένες φωτογραφίες του. Αντιλαμβάνεστε λοιπόν, ότι δεν έχω μαρτυρία να καταθέσω για την προσωπικότητά του.

Συγχαρητήρια και εύχομαι επιτυχία.

* * *

ΤΑΣΟΣ ΤΖΗΚΑΣ

Πρόεδρος ΔΕΘ-HELEXPO

Το να μιλήσει κανείς για τον Ντίνο Χριστιανόπουλο δεν είναι η πιο εύκολη υπόθεση. Πρόκειται άλλωστε για μια προσωπικότητα πολυδιάστατη, αντισυμβατική, που κατάφερε να βάλει την προσωπική του σφραγίδα στην ελληνική λογοτεχνία και υπήρξε πάντα στις πνευματικές επάλξεις, χωρίς όμως να επιδιώκει σχέσεις με το σύστημα και την καθεστηκυία τάξη. Στη συνείδησή μας ταυτίστηκε με την Θεσσαλονίκη, μια πόλη που φυλά ως πολύτιμο θησαυρό τη λογοτεχνική του παρακαταθήκη.

Ο Ντίνος Χριστιανόπουλος δεν χρειάστηκε ποτέ να ντύσει την πνευματική του αξία με υλικά αγαθά και απολαύσεις και ζει μέχρι σήμερα μια ζωή ολιγαρχική, που αφήνει όμως χώρο για δημιουργία και σκέψη. Αποστράφηκε τα βραβεία, υπήρξε εχθρός των τιμών και των διακρίσεων και κράτησε αυτή τη συνέπεια σε όλη την πορεία του. Η στάση ζωής του μου θυμίζει τον δικό του στίχο «εκείνοι που μας παίδεψαν βαραίνουν μέσα μας πιο πολύ». Το κοινό τον αγάπησε και τον αγαπά με πάθος, μέσα από τις αντιφάσεις, την ειρωνική του διάθεση, το μαχητικό του πνεύμα.

Η έκδοση αυτή, την οποία επιμελήθηκε ο Γιάννης Καμ-

πούρης, είναι μια σημαντική πρωτοβουλία που θα βάλει το δικό της λιθαράκι στην σκιαγράφηση αυτό του πνευματικού ανθρώπου και θα δώσει και σε μας την ευκαιρία για μια πιο προσεκτική ματιά στο έργο του.

* * *

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΤΣΙΝΙΚΟΠΟΥΛΟΣ

Συγγραφέας-Ποιητής-Δικηγόρος

ΠΛΑΤΩΝΙΚΟΣ ΕΡΩΤΑΣ ΚΑΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΗΘΙΚΗ

Δεν θα 'γραφα τίποτα απ' αυτά που ακολουθούν, αν δεν μου έδινε ερέθισμα το μικρό, αλλά περιεκτικό δοκίμιο του Ντίνου Χριστιανόπουλου με τον παραπάνω τίτλο. Σ' αυτό ο δοκίμος δοκιμογράφος επισημαίνει τη διάσταση που υπάρχει μεταξύ της πλατωνικής θεώρησης του ωραίου και της χριστιανικής ηθικής. Η τελευταία βλέπει το σώμα ως δύναμι αμαρτωλό. Ο Ντίνος Χριστιανόπουλος παρατηρεί ότι η αρχαιοελληνική πλατωνική σύλληψη ως προς το ωραίο και τον έρωτα διαφέρει κατά πολύ από τη χριστιανική αντίληψη, που αποκλείει τον σαρκικό έρωτα θεωρώντας τον αμαρτία («νεκρώσατε τα μέλη σας επί της γης», λέει ο απ. Παύλος). Θέτει λοιπόν το ερώτημα: «*πού μπήκε η ομορφιά και δεν ρήμαξε τον άνθρωπο;*», θεωρώντας προφανώς ασυμβίβαστη την ομορφιά με την ηθικότητα του χριστιανισμού. Και καταλήγει στον εντυπωσιακό αφορισμό: «*καμιά πλατωνική πεταλούδα δεν επιβίωσε από τα καυσαέρια της χριστιανικής ηθικής*». Η αποστροφή αυτή αντανάκλα εν μέρει και ανακαλεί στον νου μου μια σκέψη του Νίτσε, ο οποίος έγραψε στο έργο του *Πέραν από το καλό και το κακό* (1886): «Ο Χριστιανισμός έδωσε στον έρωτα να πιει δηλητήριο...»

Οι απόψεις αυτές με βρίσκουν σύμφωνο μέχρι ενός σημείου. Διαφωνώ όμως ριζικά σε κάποια άλλα. Γι' αυτό και καταθέτω τις σκέψεις μου στο παρόν δοκίμιο.

Ο Ντ. Χριστιανόπουλος επισημαίνει ότι η πλατωνική άποψη περί ωραίου δεν συμβιβάζεται με τις χριστιανικές απαγορεύσεις. Το ωραίο κανείς κατ' αρχάς το θαυμάζει. Ύστερα όμως, όταν το βλέπει και το θαυμάζει, επιθυμεί να τ' αποκτήσει. Έτσι αναπόφευκτα οδηγείται σε αυτό που απαγορεύει η χριστιανική ηθική: στην επιθυμία, και στη συνέχεια στην υλοποίηση της επιθυμίας, που οδηγεί σ' αυτό που η χριστιανική ηθική αποκαλεί αμαρτία.

Το πρώτο ερώτημα λοιπόν είναι: θεωρεί η χριστιανική ηθική το κάλλος, την ομορφιά, ως αίτιο της αμαρτίας; Νομίζω όχι. Διότι το κάλλος είναι έργο της σοφίας του Θεού. Αν ο Θεός δεν θέλει κάτι να το θαυμάζουμε και να μας αρέσει, τότε γιατί δημιούργησε την ομορφιά στη φύση και στον άνθρωπο; Αλλ' ούτε και η θεώρηση του ωραίου είναι κάτι το μεμπτόν από χριστιανική άποψη. Και το να βλέπει κανείς και να παρατηρεί είναι έργο της φύσης. Πού λοιπόν βρίσκεται το πρόβλημα - αν υπάρχει πρόβλημα; Ο Ιωάννης ο Χρυσόστομος εντοπίζει το πρόβλημα στη διεφθαρμένη προαίρεση και στο ενδιάθετο φρόνημα του ανθρώπου. Στην περιέργεια και στην παρατεταμένη πονηρή θεωρία. Επικαλείται μάλιστα και ένα χωρίον: «Μη καταμάνθανε κάλλος αλλότριον». Δηλαδή μη προσκολλάς το μάτι σου, για να δεις με βουλιμία ξένο κάλλος, καθόσον «ου γαρ οφθαλμός εστιν ο ορών, αλλ' ο νους και ο λογισμός» (ομιλία ΙΖ' εις Ματθαίον). Βέβαια, λέγοντας αυτά, ο Ι. Χρυσόστομος δεν καινοτομεί. Μεταφέρει με άλλα λόγια το πρόβλημα της επιθυμίας, όπως το έθεσε ο ίδιος ο Ιησούς. Και μια και γίνεται λόγος για ερωτική επιθυμία, ο Ιησούς φαίνεται - αν διαβάσει κανείς προσεκτικά τα λόγια του - μέσα στη συνάφεια της επί του όρους ομιλίας ότι δεν καταδίκασε ποτέ τη

θεώρηση της ομορφιάς. Κατεδίκασε την «παρατεταμένη πονηρή θεωρία». «Πας ο βλέπων γυναίκα προς το επιθυμήσαι αυτήν» είπε, που σημαίνει, όχι όποιος βλέπει γυναίκα και την επιθυμεί (όπως αποδίδουν το χωρίο μερικοί μεταφραστές) αλλά όποιος βλέπει γυναίκα «με πονηρή επιθυμία» (Νεοελ. Μεταφρ. 6 καθηγητών) ή με λάγνα διάθεση, με φιληδονία, όπως το απέδωσε εύστοχα και ο Νεμπελίστας Φρανσουά Μωριάκ. Παρατηρεί ορθά και πάλι ο Χρυσόστομος: «ου γαρ απλώς είπεν “ος αν επιθυμήσῃ αλλ' ος αν εμβλέψῃ προς το επιθυμήσαι...”».

Η παρακάτω οριοθέτηση νομίζω ότι βάζει τα πράγματα στη θέση τους. Το ωραίο δεν καταδικάζεται από τη χριστιανική ηθική. Ούτε η θεώρηση του ωραίου. Ούτε ακόμη και η επιθυμία του ωραίου. Το πρόβλημα αρχίζει απ' τη στιγμή που θέλει κάποιος, επιθυμεί, να ιδιοποιηθεί κάτι που του αρέσει, αλλά δεν του ανήκει. Και δεν μπορεί, δεν πρέπει να του ανήκει...

Ούτε ο έρωτας ο ψυχο-σωματικός καταδικάζεται από τη χριστιανική ηθική. Στη Βίβλο, υπάρχει ολόκληρο βιβλίο, το «Άσμα Ασμάτων», που εξυμνεί τον έρωτα στην αγνή του μορφή (έρωτας Σουλαμίτιδος - ποιμένος).

Αυτά που λέει ο Παύλος, δηλαδή το «νεκρώσατε τα μέλη σας επί της γης», τα λέει για τους Χριστιανούς που επιζητούν να υψωθούν στην ουράνια σφαίρα ως μέλη της ουράνιας βασιλείας. Αν ήταν τα πράγματα αλλιώς, τότε θα επικροτούσε η χριστιανική εκκλησία την πράξη του Ωριγένη, που, ως γνωστόν, αυτο-ευνουχίσθηκε για να μην έχει πονηρές επιθυμίες! Αλλά η πράξη αυτή του Ωριγένη ποτέ δεν επιδοκιμάστηκε. Όσοι δε, έκαμαν κάτι ανάλογο αργότερα, καταδικάστηκαν με κανόνα της εκκλησίας.

Κοντολογίς, κατά τον Ιωάννη τον Χρυσόστομο δεν υπάρχει αντίφαση μεταξύ θεωρίας του ωραίου και χριστιανικής ηθικής. «Ουδαμού γαρ της σαρκός τα εγκλήματα

είναι φασίν, αλλά πανταχού της γνώμης της πονηράς η κατηγορία...». Μ' αυτή τη θεώρηση των πραγμάτων νομίζω ότι δεν υπάρχει κατ' αρχάς διάσταση μεταξύ πλατωνικής θεώρησης του ωραίου και χριστιανικής ηθικής. Ο Χριστιανισμός υπό τη βιβλική του εκδοχή δεν καταδικάζει ούτε το ωραίο, ούτε το ανθρώπινο σώμα. Δεν υπάρχει διάσταση μεταξύ κάποιου σώματος κακού, τάχα, και καλής αθάνατης ψυχής, όπως το ήθελαν οι Γνωστικοί του 2ου και 3ου αιώνα και άλλοι, που αργότερα έκαμαν να επικρατήσουν τέτοιες αντιλήψεις στην εκκλησία με τα γνωστά μετέπειτα «παρατράγουδα»...

Ο άνθρωπος σύμφωνα με την ορθόδοξη-βιβλική ανθρωπολογία, δεν έχει ψυχή, είναι ψυχή. Δεν έχει σώμα, είναι σώμα. Είναι κατά μία επιτυχημένη έκφραση «σωματικός ως το πνεύμα του και πνευματικός ως το σώμα του». Ο μερισμός του ενιαίου ανθρώπου αποτελεί πλατωνική-Γνωστική αίρεση, όχι χριστιανική διδασκαλία. (Όποιος θέλει να μάθει περισσότερο γύρω απ' αυτό το θέμα, ας κυττάξει τα ειδικά βιβλία, και ιδιαίτερα τη Μεταφυσική του σώματος του Χρ. Γιανναρά, σελ. 17 επ.). Για τον βιβλικό Χριστιανισμό ο άνθρωπος είναι μια ψυχοσωματική ενότητα. Ως σύνολο δρά, λειτουργεί και εκφράζεται ερωτικά-σεξουαλικά.

Ακόμα, σύμφωνα με τον αρχικό, πρωτόγονο Χριστιανισμό, το ωραίο είναι ωραίο και μπορεί κανείς να το θαυμάζει απεριόριστα και να το επιθυμεί. Αρκεί αυτό το ωραίο να μην ανήκει σε κάποιον άλλον.

* * *

ΧΑΡΗΣ ΤΣΙΡΚΙΝΙΔΗΣ

Συγγραφέας-Νομικός

Εξηνταδύο χρόνια πνευματικής προσφοράς του Ντίνου Χριστιανόπουλου συμπληρώνονται φέτος. Άκαμπτos και πολυτάλαντος διακρίθηκε σε όλες τις μορφές του λόγου και της γραφής. Θεσσαλονίκη και Χριστιανόπουλος αρχικά, Ελλάδα και Χριστιανόπουλος στη συνέχεια, δεκαετίες τώρα, εμπνέουν ανθρώπους κάθε ηλικίας, προπάντων νέους, για αγώνες δημιουργίας και ανάδειξης υψηλών αξιών του πνεύματος.

Η σκληρή πραγματικότητα των δοκιμασιών επιδίωξης, εν μέσω προσφυγιάς, πολέμων και αδελφοκτόνων σπαραγμών, δε μετέβαλαν την Κωνσταντινουπολίτικη αρχοντιά στους τρόπους συμπεριφοράς και γραφής του. Οι προσωπικές εμπειρίες και οι πάσης φύσεως περιπέτειες της ζωής του όχι μόνο δεν τον λύγισαν, υποχρεώνοντάς τον σ' ενδεχόμενους συμβιβασμούς, αλλά αντίθετα ενδυνάμωσαν το χαρακτήρα και τις αντιστάσεις του για διακρίσεις σκοπιμότητας. Ίσως αυτό αποτελεί και το ισχυρότερο κριτήριο αξιολόγησης του έργου και της προσωπικότητάς του, είτε από ανθρώπους του πνεύματος είτε από απλούς αναγνώστες.

Με την ποίηση, την πεζογραφία, τις πραγματείες και τη δημοσιογραφία, πάντα, επιδίωξε ν' αναδιβάσει τον συνάνθρωπό του σε κόσμους ωραίους, δίκαιους και αληθινούς. Όντας ελεύθερο πνεύμα, αγωνίζεται δυναμικά με την πένα και το λόγο του, για να συμβάλλει στην πολιτική και κοινωνική χειραφέτηση του λαού μας. Πονάει γιατί βλέπει τους σύγχρονους νέους να φτωχαίνουν σε οράματα και ιδανικά εξαιτίας εγκληματικών, και κατά κανόνα εκ πονηρών λόγων, ενεργειών της πολιτικής εξουσίας του κράτους.

Με το πολυσχιδές έργο του παραμένει κοντά στο λαό

γιατί εκεί, με αυτόν πλαταίνει τους στοχασμούς και τα αισθήματά του. Γίνεται οξύς όταν βλέπει καταστάσεις που πληγώνουν την ανθρώπινη αξιοπρέπεια.

Για τον Ντίνο Χριστιανόπουλο, ποίηση και λογοτεχνία που δεν ταυτίζονται με την ανθρώπινη πράξη ή να μην απηχούν τη λαϊκή φωνή, συνιστούν «έπεα πτερόεντα» γραμμένα σε ακριβοπληρωμένα βιβλία φαντάσματα κρυμμένα στα ράφια.

Ο ίδιος δε διεκδίκησε δοτούς θώκους και αξιώματα, προτίμησε να ζυμώσει το ψωμί του με τα ίδια του τα χέρια. Ακόμη και όταν, πρόσφατα, του απονεμήθηκε το κρατικό βραβείο λογοτεχνίας, αρνήθηκε να το παραλάβει αποδεικνύοντας έμπρακτα ότι είναι συγγραφέας προσφοράς και όχι κυνηγός διακρίσεων.

Η γοητεία των στοχασμών του συγγραφέα έγκειται στη διαυγή ειλικρίνειά τους ανεξάρτητα σε ποιόν αναφέρεται, ακόμη και όταν αφορούν τον ίδιο του τον εαυτό.

Έργα με έντονα μηνύματα αφοσίωσης σε σκέψεις γεμάτες δικαιοσύνη και πράξεις ανιδιοτελείς έγραψε ο Ντίνος Χριστιανόπουλος.

Συνομιλώνοντας μαζί του και μου δόθηκε αρκετές φορές η ευκαιρία ή με το έργο του, νιώθεις πως η ακατάπαυστη ροή του χρόνου δεν είναι πληκτική ούτε κατάρα, αρκεί να μην επισημαίνουμε διαρκώς τα ελαττώματα των άλλων, αλλά να στρέφουμε την κριτική και προς τον ίδιο μας τον εαυτό και να ζούμε σε αρμονία με ό,τι αγνό και τίμιο υπάρχει στη ζωή.

Καθώς τα βιβλία του, είναι βγαλμένα από τα μύχια της ψυχής του, συνιστούν ευεργετικά δυναμωτικά, γιατί διαβάζοντάς τα νιώθεις γαλήνιος ακόμη και στα μεγάλα χτυπήματα της ζωής και πως, όσο ακόμη ζεις, υπάρχει δυνατότητα να γίνεις καλύτερος.

* * *

ANNA ΦΑΧΑΝΤΙΔΟΥ

Πρόεδρος Ένωσης Λογοτεχνών Β. Ελλάδος

Από τη θέση της Προέδρου της Ένωσης Λογοτεχνών Βορείου Ελλάδος θα ήθελα να εκφράσω τον θαυμασμό όλων μας για τον μεγάλο ποιητή της Θεσσαλονίκης. Ο Ντίνος Χριστιανόπουλος αγάπησε τη Θεσσαλονίκη και την ανέδειξε μέσα από το έργο του. Η Θεσσαλονίκη οφείλει να τον τιμήσει όπως του αρμόζει γιατί και ο Ντίνος Χριστιανόπουλος τίμησε το έργο άλλων μεγάλων όπως του Βασίλη Τσιτσάνη και τίμησε τους στίχους του, τραγουδώντας τους. Ο Ντίνος Χριστιανόπουλος έδειξε ότι η Θεσσαλονίκη δεν είναι μόνο μία φτωχομάνα και προσφυγομάνα αλλά και λίκνο πολιτισμού που ανέδειξε μεγάλα talenta στη λογοτεχνία, στα εικαστικά, στο θέατρο κλπ. και που δεν έκαναν καλλιτεχνική μετανάστευση προκειμένου να αναδειχθούν στην Αθήνα. Η πόλη μας πρέπει να είναι υπερήφανη γι' αυτούς που υπηρέτησαν την τέχνη μέσα στην αγκαλιά της.

* * *

ΜΑΡΙΟΣ ΦΡΑΓΚΟΥΛΗΣ

Τενόρος

Κύριε Φραγκούλη ποιό είναι το πορτρέτο του Ν.Χ.;

Ο Ν.Χ. θεωρείται ένας από τους σημαντικότερους ερωτικούς ποιητές με διεθνή αναγνώριση. Δεν υστερεί σε τίποτα, ως προς τη γοητεία και τη λογοτεχνική αξία.

Ο Ν.Χ. είναι *solt out* άνθρωπος μοναχικός, υψηλόφρονος, έντιμος, αμέριος, ευαισθητοποιημένος, σκεπτόμενος, με ήθος ανθρωπιάς ευγενικής και πολιτισμένης. Δεσπόζουσα φυσιογνωμία στη λογοτεχνία. Είναι ο βάρος της καθημερινής πραγματικότητας.

Οι ωδές του Ν.Χ είναι καθημερινή επικοινωνία του ποιητή με τους ανθρώπους.

Αντάρκης και χαρισματικός, μονήρης, ένας ασκητής στην εποχή μας σεβαστός, θα έλεγα σαρκαστικός χλεδαστικός, αξιοπρόσεκτος, υφαιστιώδης, αισιόδοξος, ρεαλιστής, ποιητής με γνήσια λυρική φωνή. Εξαιρετική συγγραφική δύναμη, καθαρή σκέψη. Υπεύθυνη στάση στα θέματα πολιτισμού. Διακρίνεται για την τάξη, απλότητα, ωριμότητα, ένα πνεύμα ανήσυχο σε συνεχή αναζήτηση. Εκλεκτός της μοίρας. Έχει τη δωρεά της έμπνευσης.

Γιατί αρέσει η ποίηση του Ν.Χ;

Τα ποιήματά του είναι γραμμένα με ρεαλιστικό τρόπο, εκπέμπουν μυστηριώδη σαγήνη στον αναγνώστη.

Ο Ν.Χ. ανήκει στους πρωτοπόρους. Φυσικά αφού αληθινοί πρωτοπόροι είναι εκείνοι οι καλλιτέχνες που μέσα από τη δουλειά τους αφήνουν να φανούν οι νέες ιδέες, τα καθοριστικά γνωρίσματα της ζωής στην εποχή μας.

Ποια είναι τα χαρακτηριστικά του Ν.Χ.;

Ο Ν.Χ. ποιητής της γαλήνιας πικρίας και του κομψού σκεπτικισμού, εξουσιαστής των λέξεων.

Διαθέτει μια ασυνήθιστη ικανότητα να διαπραγματεύεται με άνεση δύσκολα φιλοσοφικά προβλήματα.

* * *

ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΑΚΗΣ

Καθηγητής Γλωσσολογίας ΕΚΠΑ

Κύριε Χααραλαμπάκη

Ποιος είναι ο Ν.Χ.;

Ένας φωτισμένος εργάτης του πνεύματος. Καταξιωμένος ποιητής. Έπαιξε όσο μπορούσε καλύτερο το ρόλο του η τύχη,

ή η μοίρα ή το κάρμα ή ο Θεός διάλεξε να του αναθέσει. Πρόκειται για μια μεγαλοφυΐα που χαράζει ορόσημο και σημαδεύει αποφασιστικά τα γράμματα της χώρας μας.

Γιατί αρέσει η ποίηση του Ν.Χ.;

Η εύγλωτη έκφραση της ποίησης του Ν.Χ. ηλεκτρίζει τη φαντασία, μαγεύει το νου του αναγνώστη. Ο ΝΧ. έχει το χάρισμα να αποκαλύπτει με την ποίησή του αυτό που ο γυμνός οφθαλμός δεν είναι σε θέση να ξεχωρίσει. Πρωταγωνιστής μέσα στον κόσμο των παθών, αξιοθαύματος ξεδιοτέχνης του στίχου. Τα ερωτικά του ποιήματα ριγούν με την ψυχική ευφορία το σφίγος και τον παλμό ζωής. Γιατί ο στοχασμός και το ποιητικό του ύφος είναι ολότελα προσωπικά. Ο αναγνώστης απολαμβάνει αφύσικες στιγμές εναισθησίας. Ρεαλιστής με αυτοπεποίθηση, μόρφωση, ήθος.

Ποια η προσφορά της Διαγωνίου;

Η Διαγώνιος ένα περιοδικό κύρους, μια επιμελημένη έκδοση έδωσε βήμα σε πολλούς καλλιεργημένους ανθρώπους να βρουν το δρόμο της καταξιωμένης σταδιοδρομίας. Του ανατάραξε το νερό με την παρουσία της στην πνευματική ζωή της Θεσσαλονίκης.

Πώς σχολιάζετε την κριτική του Ν.Χ.;

Ο Ν.Χ. ασχολήθηκε γόνιμα, τίμια και μεθοδικά με τον κριτικό λόγο. Είχε τό τάλαντο της καθαρής κριτικής εκτίμησης. Δεν εντάχθηκε πολιτικά πουθενά, κράτησε τις ιδέες και τις αρχές του πιστά και δεν χαρίζονταν σε κανέναν.

Είναι πολυγράφος ο Ν.Χ.;

Ο Ν.Χ. είναι της ποιότητας και όχι της ποσότητας. Όλη η συγκομιδή αριθμεί 350 ποιήματα διαμάντια. Έχει και 50 ποιητικές μεταφράσεις και μερικές δεκάδες διηγήματα. Παράλληλα έγραψε στίχους και μουσική που ο μουσικοσυνθέτης Στ. Κουγιουμτζής μελοποίησε 32 τραγούδια. Θέλω να προ-

σθέσω και το κατά Ματθαίον Ευαγγέλιο αποτελεί ένα αριστούργημα.

Πώς κρίνετε την μη αποδοχή του κρατικού βραβείου από τον Ν.Χ.;

Τα μεγαλεία να φοβάσαι ω ψυχή μου λέει ο Καβάφης.

Ο Ν.Χ. έχει τη γνώμη και το είπε δημόσια. Τα γράφει στο "εναντίον" πως η λογοτεχνία πάει καλλίτερα δίχως αυτό το είδος τις τιμές και τα βραβεία.

* * *

ΘΩΜΑΣ ΧΑΡΕΛΑΣ

Θεατρικές Επιχειρήσεις

Θεάτρων ΑΓΛΑΙΑ και BLAK-BOX

Προσωπογραφία Ν.Χ.

«Αιρετικός», «αναρχικός», «μοναχικός», είναι κάποιοι από τους –ευγενικούς– χαρακτηρισμούς που έχουν κατά καιρούς αποδοθεί στον Ντίνο Χριστιανόπουλο. Καθώς και πολλοί άλλοι, μάλλον αγενείς. Γιατί αν είναι ένα πράγμα ο Ντίνος Χριστιανόπουλος, είναι σίγουρα αμφιλεγόμενος. Ποτέ του δεν έκανε την παραμικρή προσπάθεια να ενταχθεί, αρνήθηκε μετά βδελυγμίας οποιαδήποτε δημόσια αναγνώριση του έργου του –με την αποδοχή της αναγόρευσής του σε επίτιμο διδάκτορα από τη Φιλοσοφική Σχολή του Α.Π.Θ. στην οποία σπούδασε να μην αντιφάσκει με τη στάση του αυτή– δε δίστασε να καταφερθεί ενάντια σε «ιερά τέρατα» των ελληνικών γραμμάτων. Ίσως όχι πάντα δίκαια –όπως και ο ίδιος αναγνώρισε– χωρίς όμως ποτέ να συμβιβαστεί. Ούτε ως ποιητής, ούτε ως εκδότης της περίφημης «Διαγωνίου»..

Στην ποίησή του, προσωπική και ασυμβίβαστη, ερωτική, ειρωνική και απελπισμένη, πρωταγωνιστεί ίσως το περιθώριο.

Όμως ο κοινωνικός αποκλεισμός που ενσωματώνεται μέσα της, είναι απλώς μια άλλη όψη της πραγματικότητας. Αυτής στην οποία έζησε, μακριά από «κουλτούρες» και «καθωσπρεπισμούς». Κι αυτή η οπτική του –μιας Θεσσαλονίκης που μέσα στα σοκάκια, τα γιαπιά και τις εργατικές γειτονιές, ονειρεύεται μια καλύτερη ζωή– μπορεί να φαντάζει σκληρή, παραμένει ωστόσο πεισματικά διεκδικητική. Παραμένει με την καταρχήν έννοια του όρου, πριν αυτή εκφυλιστεί όπως πολλές άλλες έννοιες γύρω μας, «ροκ».

* * *

ΓΙΩΡΓΟΣ ΧΡΟΝΑΣ

Συγγραφέας-Εκδότης

Αν γνώριζα μόνο τα ποιήματα του Ντίνου Χριστιανόπουλου χωρίς να γνωρίζω τον ίδιο, θα γνώριζα μόνο την μισή αλήθεια. Αν γνώριζα τον ίδιο, χωρίς να γνωρίζω την πόλη, όπου ζει και εργάζεται από τότε που γεννήθηκε, το 1931, θα ήταν μια εικόνα ψευδής. Τον συνάντησα στο γραφείο της «Διαγωνίου» τον Σεπτέμβριο του 1973, λίγο πριν είχα εκδόσει το πρώτο μου βιβλίο, αυστηρός και διορθώνοντάς με συνεχώς, με έβαλε σε σκέψεις.

Κάποτε πίστευα πως η Θεσσαλονίκη μοιάζει με τον Πειραιά, όπου γεννήθηκα, άλλοτε με την Αλεξάνδρεια, την Κωνσταντινούπολη, το Μιλάνο, την Νέα Υόρκη– είναι στον ίδιο παράλληλο, τελευταία βρήκα πως μοιάζει με την Λισαβώνα του Πεσσόα. Κι ο Χριστιανόπουλος αν δεν ήταν γνωστός ίσως να έμοιαζε με τον Φερνάντο Πεσά, μια και του πάνε οι μοναχοί, οι αναχωρητές, ο Παπαδιαμάντης, ο Σολωμός-Πεσσόα, κι αυτοί της Ελλάδος.

Κάθε φορά που επέστρεφα στα ποιήματά του, μία κίνηση δρόμου και οι γνώσεις της ζωής, όπως τις μαθαίνει

κανείς περπατώντας σε έρημο στενά και στο κρύο, ψάχνοντας μια συνάντηση που δεν φτάνει-, μου έδειχναν το δρόμο. Άλλοτε νόμιζα πως ακούω τραγούδια λαϊκά, άλλοτε άσματα στρατιωτών που έχουν μεθύσει και μιλούν πέρα από τα όρια χωρίς να υπολογίζουν. Η αλήθεια τους - η αλήθεια του ποιητή Ντίνου Χριστιανόπουλου - είχε μπει στη ζωή μου. Ζούσα κι εγώ μία ανάλογη ζωή εδώ - στα νότια μέρη. Βάδιζα τα ίδια μονοπάτια τα βράδια. Κάποτε μέσα στη νύχτα τον είχα συναντήσει - στη Θεσσαλονίκη - στα μέρη όπου γράφει στα ποιήματά του. Τι δύσκολο να ζείς και να πεθαίνεις μέσα στην τέχνη σου - που είναι η ζωή σου.

Τα ποιήματα του Ντίνου Χριστιανόπουλου ακόμη και σήμερα σκανδαλίζουν - ποιούς; Όχι εμάς αλλά όσους φοβούνται και υποφέρουν με τα παρακάλια των δειλών- που λέει ο ποιητής. Αυτά τα ποιήματά του ακόμα και σήμερα έχουν μια καθαρότητα και μια αχτίδα φωτός πέφτει, όπως στα έργα ζωγραφικής, στο σκοτάδι.

Ίσως ο Χριστιανόπουλος να μην ήταν αυτό που είναι, αν δεν είχε γεννηθεί στη Θεσσαλονίκη. Αυτή η πόλη του έδωσε τα πάντα. Του πήρε τα πάντα. Τι κέρδισε; Την ηρεμία της ψυχής του. Της τέχνης του.

Μερικές φορές νομίζω πως, χαμένα τα αγάλματα και οι απεικονίσεις των ενδόξων αγγείων από όσα γράφονται και ακούγονται, ζητούν από τους νυχτοφύλακες τα ποιήματα του Χριστιανόπουλου, για να περνούν τις νύχτες τους - όταν αναπαύονται από τις αλησμόνητες στάσεις των σωμάτων του, πάνω σε βάθρα και γυάλινες προθήκες.

Υ.Γ. 1. Ο Ντίνος Χριστιανόπουλος παραμένει εξίσου μελετητής της λογοτεχνικής ιστορίας της Θεσσαλονίκης, όπως και του Τσιτσάνη- που τον συγκρίνει με τον Καβάφη - του ρεμπέτικου τραγουδιού- με τις αυτοβιογραφικές του

σημειώσεις - συνεντεύξεις και άλλα στοιχεία - συμπληρώνει την γεμάτη ζωή του από τότε που γεννήθηκε τόσο όσο να συμπεραίνει κανείς πως πάντοτε έγραφε, διάβαζε και αναπαυότανε, για να συνεχίσει την επομένη.

Υ.Γ. 2. Κάποτε τον είδα -δεν με έβλεπε -να σκύβει στη βρεμένη ασφαλτο του Λευκού Πύργου, με δέος να πιάνει στα χέρια του ένα σκοτωμένο περιστέρι και να το μοιρολογεί. Και τότε είχα μία άλλη όψη του μπροστά μου.

* * *

ΕΛΗ ΧΡΥΣΙΔΟΥ

Αντιδήμαρχος πολιτισμού, Δήμου Θεσσαλονίκης

«Δέν περιμένω από πουθενά, παρά μόνο από την ανταχή μου»: Ν.Χ.

Ο καημός του, η τέχνη και η τέχνη του, ζωή του και το ισχυρότερο κίνητρο της έκφρασης του ο έρωτας.

Δυο πρόσωπα λατρεύει, για την προσφορά τους στον νεοελληνικό πολιτισμό: τον Καβάφη και τον Τσιτσάνη.

Τρεις γυναίκες περάσανε από την ζωή του όπως έχει ο ίδιος δηλώσει: η Μητέρα του, η Θεσσαλονίκη και η Τέχνη, που καθορίσανε την πορεία του, την ζωή του, το έργο του.

Αγάπησε την πόλη του, έψαλε τους κρυφούς της αναστεναγμούς, έζησε τις φωτεινές και σκοτεινές της πλευρές, περιπλανήθηκε στα απαγορευμένα, υπόγεια ρεύματά της, έκανε τον «μαγικό» της κόσμο, ποίηση.

Αιρετικός, αναρχικός, αυστηρός στην κριτική και σκληρός στο λόγο, χωρίς δισταγμούς, υπεκφυγές και ωραιοποιήσεις, χωρίς φόβο στην έκθεση, ειρωνικός και προκλητικός απέναντι στο κατεστημένο και τους ηθικούς του κανόνες, ανένταχτος στους νόμους της αγοράς. Χωρίς ιδεολογήματα

ψευτο-αναγκών, έξω από κάθε μορφή, ευπαγής, αρνητικός σε κοσμικές και επιτηδευμένες εμφανίσεις, και συνεντεύξεις, πράττοντας και γράφοντας ό,τι, οι άλλοι δεν τόλμησαν, μοναχικός, χωρίς επιδίωξη φίλων και φόβο των εχθρών, δημιούργησε το δικό του προσωπικό «μύθο» δίνοντας λόγο με την τέχνη του, με την ποίηση του ότι, διαφορετικά θάτανε θαμμένο.

«Ενός λεπτού σιγή» Ντίνος Χριστιανόπουλος ποιητής.

* * *

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ Ν. ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΠΟΥΛΟΥ ΣΤΟ ΓΙΑΝΝΗ ΚΑΜΠΟΥΡΗ

Κύριε Χριστιανόπουλε, πόσο επηρεάζει την καθημερινότητά σας η αναγνωρισιμότητα;

Αν με τη λέξη «αναγνωρισιμότητα» εννοείτε το να με γνωρίζουν οι άνθρωποι στο δρόμο ξέροντας το έργο μου, θα έλεγα ότι αυτό δεν με επηρεάζει αλλά με συγκινεί. Δεν θα ξεχάσω ένα Ρωσσοπόντιο και ένα Κύπριο που με συνάντησαν μία φορά στο δρόμο και καταλαβαίνοντας ότι είμαι ο Χριστιανόπουλος (που κάποτε έγραφα ένα ποίημα υπέρ των Ρωσσοποντιών και ένα ποίημα εναντίον του Κίσιγγκερ) έσκυψαν και μου φίλησαν το χέρι. Τέτοιες εκδηλώσεις λατρείας με συγκινούν πολύ.

Λίγοι άνθρωποι βλέπουν τους στόχους τους και τα σχέδιά τους να υλοποιούνται. Είστε ευχαριστημένος απ' το δικό σας έργο;

Είμαι αρκετά ευχαριστημένος από το έργο μου. Έχω γράψει 350 ποιήματα, 40 διηγήματα και 50 ποιητικές μεταφράσεις που με το πέρασμα του χρόνου επιμένουν να αντιστέκονται. Είναι καλό σημάδι ότι αυτό θα συνεχιστεί και στο μέλλον.

Σε πόσες γλώσσες έχουν μεταφραστεί οι ποιητικές σας συλλογές;

Μεταφράστηκαν σε 16 γλώσσες μέχρι στιγμής, αλλά μόνο σε τέσσερις γλώσσες η μετάφραση βγήκε σε ξεχωριστό βιβλίο. Πρέπει ακόμη να περιμένω πολύ.

Ο Σεφέρης έλεγε, ότι οι ξένοι δεν μπορούν να μεταφράσουν την ελληνική ποίηση, γιατί δεν είναι «συνένοχοι στο υπονοούμενο». Συμφωνείτε;

Δεν ξέρω τη ρήση του Σεφέρη και δεν μπορώ να έχω

γνώμη. Συνήθως οι μεγάλοι λένε μεγάλα λόγια.

Τί μετράει περισσότερο; Η γαλήνη, η ηρεμία ή η αγωνία της ψυχής;

Η αγωνία της ψυχής βοηθάει στη δημιουργία έργου. Ενώ η γαλήνη της ψυχής βοηθάει να ζήσουμε.

Με ποιον θα προτιμούσατε να συναντηθείτε και να συζητήσετε μαζί του στην μεταθανάτια ζωή;

Με ρωτάτε πράγματα που δεν πέρασαν ποτέ από το νου. Πάντως θα ήθελα να είχα συναντήσει τον Γκάντι.

Έχει ουσιαστικό αντίκρισμα ο ποιητικός λόγος στην εποχή του απολύτου κυνισμού;

Ουσιαστικό αντίκρισμα μπορεί να μην έχει, αλλά πάντως ο ποιητικός λόγος είναι που κλονίζει κάθε τι το απόλυτο.

Ποιο είναι το πιο ενδιαφέρον θέαμα που έχετε δει στη ζωή σας; Κάτι που αν παθαίνετε αμνησία, δεν θα θέλατε ποτέ να ξεχάσετε;

Με ρωτάτε παράλογα πράγματα. Πάντως με συγκινεί πάρα πολύ το πώς ανοίγει σιγά-σιγά ένα μπουμπούκι.

Θα μπορούσατε να σκεφθείτε τον εαυτό σας εγκλωβισμένο σε ένα γάμο;

Όχι βέβαια, αλλά αυτό δεν είναι απόλυτο.

Ο Ίψεν περιγράφει σε όλα του τα έργα τα αδιέξοδα και τα δράματα που πηγάζουν από τις ερωτικές και συναισθηματικές σχέσεις. Αυτό πιστεύετε ότι είναι το μεγαλύτερο πρόβλημα που αντιμετωπίζει ο σημερινός δυτικός άνθρωπος. Ο τρόπος που αντιμετωπίζει τον άλλο;

Για τον Ίψεν και τις ιδέες του συμφωνώ.

Ο Σοφός Πασκάλ λέει: «Σχεδόν όλες οι δυστυχίες μας, μας έρχονται από το ότι δεν μάθαμε να μένουμε στο

δωμάτιό μας». Ο μεταφραστής του Θεοφράστου, Λα Μπρυγιέρ, λέει: «Τί μεγάλη δυστυχία να μη μπορείς νασαι μόνος! ...» Η έμπνευση απαιτεί μοναξιά;

Έχουν δίκαιο ο Πασκάλ και ο Λα Μπρυγιέρ. Εγώ γενικεύοντας θα έλεγα ότι η μεγαλύτερη δυστυχία του ανθρώπου είναι ο αχαλίνωτος εγωισμός του.

Ως άνθρωπος, ποια είναι τα πράγματα που σας ευχαριστούν;

Ό,τι με ευχαριστεί, μου κάνει κακό.

Πιστεύετε ότι η τέχνη είναι μια απάντηση στο θάνατο;

Η τέχνη είναι μια απάντηση στο θάνατο, αλλά πάντως μεταθανάτια.

Κοιτάζοντας πίσω στη μακροχρόνια γόνιμη πορεία σας, τί είναι αυτό που μένει τελικά; Ικανοποίηση, μετάνοια για τυχόν λάθος επιλογές, απωθημένα ίσως;

Η πορεία μου θα ήταν πιο γόνιμη αν είχα αγαπήσει περισσότερο το Θεό και λιγότερο τους ανθρώπους.

Ποια είναι η παρούσα πνευματική σας κατάσταση;

Προσπαθώ να μετριάζω τα ελλείμματα της ζωής μου.

Ποιες είναι οι μεγάλες αγάπες σας στη ζωή;

Η μητέρα μου, που την λάτρευσα, η Θεσσαλονίκη, που ποτέ δεν την εγκατέλειψα και την ποίηση που την υπηρέτησα με ήθος και συνέπεια.

Πόσους τόμους περιέχει η βιβλιοθήκη σας;

Πάνω από 40.000 βιβλία.

Είστε ευχαριστημένος από την μελοποίηση των ποιημάτων (τα τραγούδια της αμαρτίας) από τον Μάνο Χατζηδάκη;

Ασφαλώς όχι. Ήταν μια αποτυχία.

Πόσα είναι τα βραβεία σας;

Είκοσι οκτώ.

Αν θυμάμαι καλά ο ποιητής Βαρθυτσιώτης βραβεύθηκε 97 φορές.

Ναι όμως ο Βαρθυτσιώτης το επεδίωξε.

Πόσα βιβλία έχετε διαβάσει;

Γύρω στα τριάντα χιλιάδες βιβλία.

ΝΤΙΝΟΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

Εναντίον

Είμαι εναντίον κάθε τιμητικής διάκρισης, απ' όπου κι αν προέρχεται. Δεν υπάρχει πιο χυδαία φιλοδοξία απ' το να θέλουμε να ξεχωρίζουμε - αυτό το απαίσιο «υπείροχον έμμεναι άλλων» που μας άφησαν οι αρχαίοι.

Είμαι εναντίον των βραβείων γιατί μειώνουν την αξιοπρέπεια του ανθρώπου. Βραβεύω σημαίνει αναγνωρίζω την αξία κάποιου κατωτέρου μου - κάποτε θα πρέπει να απαλλαγούμε από τη συγκατάβαση των μεγάλων. Παίρνω βραβείο σημαίνει παραδέχομαι πνευματικά αφεντικά - και κάποτε θα πρέπει να διώξουμε τα αφεντικά από τη ζωή μας.

Είμαι εναντίον των χρηματικών επιχορηγήσεων, σιχαίνομαι τους φτωχοπρόδρομους που απλώνουν το χέρι τους για παραδάκι. Οι χορηγίες μεγαλώνουν τη μανία μας για διακρίσεις και τη δίψα μας για λεφτά· ξεπουλάνε την ατομική ανεξαρτησία μας.

Είμαι εναντίον των λογοτεχνικών συντάξεων. Προτιμώ να πεθάνω στην ψάθα, παρά να αρμέγω το υπουργείο, κι ας με άρμεξε το κράτος μια ολόκληρη ζωή. Γιατί να με ταΐζει το δημόσιο επειδή έγραψα μερικά ποιήματα; Και γιατί να αφήσω το κράτος να χωθεί ακόμη περισσότερο στη ζωή μου;

Είμαι εναντίον των σχέσεων με το κράτος και βρίσκομαι σε διαρκή αντιδικία μαζί του. Ποτέ μου δεν πάτησα σε υπουργείο, και το καυχίμαι. Η μόνη μου εξάρτηση από το κράτος είναι η εφορεία, που με γδέρνει.

Είμαι εναντίον των εφημερίδων. Χαντακώνουν αξίες, ανεβάζουν μηδαμινότητες, προβάλλουν ημέτερους, αποσιωπούν τους απροσκήνητους· όλα τα μαγειρεύουν όπως αυτές θέλουν. Δεξιές, αριστερές, κεντρώες - όλες τον ίδιο

σκοπό. Ακόμη και ο τελευταίος δημοσιογραφίσκος έχει βλάψει τη λογοτεχνία μας· σκεφτείτε τί γίνεται με τους διευθυντές συγκροτημάτων.

Είμαι εναντίον των κλικών. Προωθούν τους δικούς τους, τους άλλους όλους τους θάβουν. Όποιοι δεν τους παραδέχονται, καρατομούνται, κυριαρχούν οι γλείφτηδες και οι τζουτζέδες. Δεν έχω καμιά αμφιβολία πως το μέλλον ανήκει στα σκουπίδια.

Είμαι εναντίον των κουλτουριάρηδων· όλα τα αμφισβήτησαν εκτός από τις τρίχες τους. Τους έχω μάθει για καλά. Χαλνούν τον κόσμο με την κριτική τους, όλους τους βγάζουν σκάρτους και πουλημένους· και μόλις πάρουν το πτυχίο, αμέσως διορίζονται στα υπουργεία, από παντού βυζαίνουν, κι ο ιδεαλισμός τους ξεφουσκώνει μες στα βολέματα του κατεστημένου.

Είμαι εναντίον κάθε ιδεολογίας, σε οποιαδήποτε απόχρωση κι αν μας την πασέρνουν. Όσο πιο γοητευτικές και προοδευτικές είναι οι ιδέες, τόσο πιο τιποτένια ανθρωπάκια μπορεί να κρύβονται από πίσω τους. Όσο πιο όμορφα τα λόγια τους, τόσο πιο ύποπτα τα έργα τους. Όσο πιο υψηλοί οι στόχοι, τόσο πιο άνοστοι οι στίχοι.

Είμαι, προπάντων, εναντίον κάθε ατομικής φιλοδοξίας, που καθημερινά μας οδηγεί σε μικρούς και μεγάλους συμβιβασμούς. Αν σήμερα κυριαρχούν παραγοντίσκοι και τσανάκια, δε φταίει μόνο το κωλοχανείο· φταίνει και οι δικές μας οι παραχωρήσεις και αδυναμίες. Αν πιάστηκε η μέση του οδοκαθαριστή, φταίμε κι εμείς που πετούμε το τσιγάρο μας στο δρόμο. Κι αν η λογοτεχνία μας κατάντησε σκάρτη, μήπως δε φταίει και η δική μας σκαρταδούρα;

Κείμενο του 1977· βλ. περ. «Διαγώνιος»,
αρ. 1, Ιανουάριος-Απρίλιος 1979, σ. 3-4.

ΒΡΑΔΥ

Στον Γιάννη Καρυώτη

Χρόνια πολλά ζριγέρεζε
μονάχος πάλι βράδυ
κι κώρε πάλι σε γυμνάσια
έρει σουσού ρηγίδα.

Χρόνια διψούσα γι' ελπίδα
και χαρτοφύση χέρι
κι κώρε πάλι σε γυμνάσια
κι ζήσιν πώ σου ταυρί.

«Η μοναξιά κι η χαρά
κι είν' η καρδιά μου εδω
και κώρε πάλι σε γυμνάσια
και ζευγέρε σου κι εδω.

Ντίνος Χριστοδωρόπουλος

ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΚΡΟΠΟΛΗΣ

Αθήνα, 18 Νοεμβρίου 2014

Προς τον κ. Ιωάννη Καμπούρη
Γ. Παπανδρέου 38
Θεσσαλονίκη 54646

Αγαπητέ κύριε Καμπούρη,
Εκτιμώ ιδιαίτερα την πρωτοβουλία σας να συγκεντρώσετε γνώμες, κρίσεις και αναμνήσεις για τον Ντίνο Χριστιανόπουλο. Προσωπικά δυστυχώς δεν είχα την ευκαιρία, μέσα στην δίνη της καθημερινότητάς μου, να έχω βιωματικές εμπειρίες από τον μεγάλο ποιητή και φυσικά δε θα ήθελα να αρκεστώ σε επιφανειακά εγκώμια. Ο Ντίνος Χριστιανόπουλος είναι μία ιδιαίτερη περίπτωση σπουδαίου καλλιτέχνη. Ως αντίδωρο στη φιλοφρόνησή σας, σας στέλνω τον οδηγό του Μουσείου.

Με εκτίμηση,

Ο Πρόεδρος του Μουσείου Ακρόπολης

Καθ. Δημήτριος Παντερμαλής

ΓΕΝΙΚΟ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ
ΑΡΧΗΓΟΣ
Κύριο
Ιωάννη Καμπούρη

Αθήνα, 16 Δεκεμβρίου 2014

Αγασони κύριε Καμπούρη,

Σας ευχαριστώ θερμά για την τιμή που μου κάνετε να χαιρετίσω την έκδοση του πονήματός σας για τον ποιητή Ντίνο Χριστιανόπουλο.

Παρά την αναγνωρισμένη αξία του έργου του ποιητή και της πορείας του στο χώρο των ελληνικών γραμμάτων, θεωρώ ότι εκ του θεσμικού μου ρόλου δεν δύναμαι να προβώ στον χαιρετισμό του έργου σας.

Σε κάθε περίπτωση θεωρώ ανεκτίμητη την αξία του ποιητή Ντίνου Χριστιανόπουλου και εύχομαι κάθε επιτυχία στο πόνημά σας.

lls 241

Στρατηγός Μιχαήλ Κωσταράκος
Αρχηγός

Αγαπητέ κύριε Καμπούρη
Ευχαριστώ θερμά για τις ευγενικές
και ειλικρινείς απαντήσεις που μου
έχουν στείλει. Με εκτίμηση,
Ο Πρόεδρος του Μουσείου Ακρόπολης
Καθ. Δημήτριος Παντερμαλής

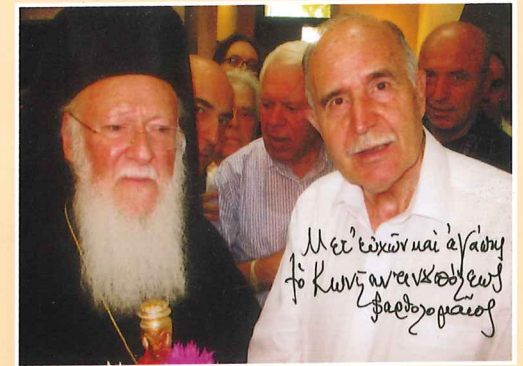
Με' πολλή ευχή
Ο. Παντερμαλής

Αγαπητέ κ. Καμπούρη,

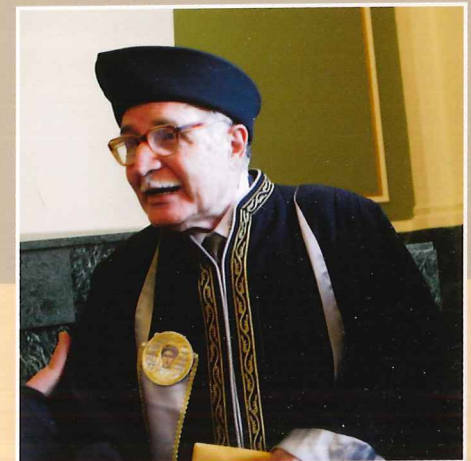
Θα ήθελα να σας συγχαρώ για την αδιάκοπη προσπάθειά σας στο χώρο των Γραμμάτων και το αμείωτο ενδιαφέρον σας για τη συνέχιση της λογοτεχνικής Παράδοσής μας, μια συνέχιση την οποία αποτολμάτε μέσα από τα βιβλία σας, και να σας διαβεβαιώσω για την αμέριστη συμπαράσταση της Πολιτείας σε παρόμοιες πρωτοβουλίες.

Η Υφυπουργός

Μαρία Κόλλια-Τσαρουχά

Ο Ντίνος Χριστιανόπουλος με τον Πρύτανη
Ιωάννη Μηλιόπουλο και καθηγητές
του Α.Π.Θ.

Ο Ντίνος Χριστιανόπουλος επίτιμος
Διδάκτωρ της Φιλοσοφικής Σχολής Α.Π.Θ.